

KVLO

www.kvlo.nl

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

LICHAMELIJKE OPVOEDING

STUDIEDAGEN ZIE PAGINA 53

11

Jaargang 95

5 oktober 2007

TOPIC: EEN LOOPBAAN IN LO

STUDIEDAGEN

PROTOCOL SCHOOLZWEMMEN

CERTIFICERING EN DE SPORTIEFSTE SCHOOL

Peking 2008

Van educatie tot wereldprestatie

Ook voor deze Olympische Spelen is gekozen voor onze turntoestellen. Kwaliteit en productontwikkeling. Al jaren de basis voor ons succes. Van bewegingsonderwijs tot topsport op olympisch niveau!

www.janssen-fritsen.nl

janssen • fritsen

TOPIC

EN VERDE

PRAKTIJK

RUBRIEKE

INHOUD

TOPIC

TOPIC EEN LOOPBAAN IN LO

Een carrière in lichamelijke opvoeding, tja er zijn er maar weinig die hun pensioen halen als docent LO. Hoe komt dat? Dat je met een ALO-diploma alle kanten op kunt wordt duidelijk in het artikel 'Een carrière in de LO'. In diverse interviews vertellen (ex)collega's over hun ervaringen. In 'Loopbaanmonitor onderwijs' wordt gekeken naar de beweegredenen om in het vak te stappen en wat er met een docent gedurende zijn loopbaan gebeurt. Dit wordt met allerlei cijfers gestaafd. Ook wordt gekeken hoe het vak en de leraar zich ontwikkelen in 'Voor applaus hoef je het niet te doen.'

0 6 | **EEN CARRIÈRE IN DE LO** / *Henk Breukelman*

0 9 | **INTERVIEW MET ELLEN KLEIN** / *Henk breukelman*

1 0 | **LOOPBAANMONITOR ONDERWIJS** / *Henk breukelman*

1 4 | **VOOR APPLAUS HOEF JE HET NIET TE DOEN** / *Edwin Timmer*

1 8 | **INTERVIEW MET JAN SLEIJFER** / *Henk breukelman*

EN VERDER

3 7 | Bescholing actieve leefstijl uit de startblokken / *Chris Mooij*

4 0 | Veilig schoolzwemmen met een protocol / *Pien Wils*

4 3 | Thuis raken in de bewegingscultuur (2) / *Karel Verweij*

4 6 | De methodiek van de straat (2) / *Maarten Massink*

PRAKTIJK

2 2 | Brugklas softbal: 'hit and runs voor elk niveau' / *Wytse Wallinga en Dico Rouw*

2 6 | Atletiek - lopen (2) Van hindernislopen (BO) naar hordelopen (VO) / *Dico Rouw*

3 0 | Flagfootball (3), tackle football / *Henk Breukelman*

3 4 | Over de kijkwijzer en andere hulpmiddelen (3) / *Hans Dijkhoff*

RUBRIEKEN

05 | Eerste pagina

20 | De IRP-praktijk

38 | Team KVLO

39 | Afdelingen/Agenda

50 | Schoolsport: certificering en de Sportiefste school

53 | Studiedagen

54 | Laatste pagina

FOTO OMSLAG: HANS DIJKHOFF

FOTO OMSLAG PRAKTIJKKATERN: MICKY LUIJGE

Science, géén fiction

Professionele coaching- en analysesoftware

en de bijbehorende hardware.

Video in de les, Video in mijn les?
 Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken?
 Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen!
 Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???
 Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgouden 20, 2353TA Leiderdorp
 servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

elswout
 AssurantieGroep

**Collectief
 ziektekosten**
 vanaf € 90,80 per maand;
 bereken zelf uw premie, ga naar:
www.KVLOverzekerings.nl

**KVLO
 pakket
 polis**

- [• auto • woonhuis
- aansprakelijkheid
- caravan • doorlopende reis • etc, etc. • met hoge kortingen voor KVLO-leden]

Contactpersonen: Willem Broertjes & Eveline Balk
 wbroertjes@elswoutgroep.nl & ebalk@elswoutgroep.nl

Elswout
 Zijlweg 314
 2015 CP Haarlem
 Postbus 2121
 2002 CC Haarlem

Telefoon 023 - 751 00 00
 Fax 023 - 751 00 01
 E-mail info@elswoutgroep.nl
 Internet www.elswoutgroep.nl
 K.v.K. nr. 34170831

Collectiviteits-
 nummer: 33024
 Collectiviteits-
 naam: kvlo

COLOFON

Redactie:

Hans Dijkhoff (hoofdredacteur)
Maarten Massink (praktijkredacteur)
Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster)

Redactieraad:

Harry Stegeman (vz), Hilde Bax,
Henk Breukelman, Marianne
van Bussel, Bert Boetes, Lars
Borghouts, Danny van Dijk,
Ernst Hart, Maarten Massink,
Chris Mooij, Eric Pardon, Jorg
Radstake. **Redactieadres:**

KVLO, Postbus 398, 3700 AJ
Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl

Abonnement Lichamelijke

Opvoeding: Jaarabonnement
€ 55,- (buitenland € 80,-)

Losse nummers € 3,-

(excl. verzendkosten)

Handelsadvertenties:

Bureau Van Vliet BV, Passage
13-21, Postbus 20, 2040 AA
Zandvoort, fax: 023 571 7680
e-mail: zandvoort@bureauvan-
vliet.com

www.bureauvanvliet.com

Verschijningsdata 2007:

19 jan., 9 feb., 2 maart,
30 maart, 27 april, 18 mei,
15 juni, 6 juli, 24 aug., 14 sep.,
5 okt., 26 okt., 16 nov., 7 dec.

Druk:

Drukkerij Giethoorn Ten Brink,
Postbus 41, 7940 AA Meppel.
Tel.: 052 285 5111.

Vormgeving:

FIZZ new media solutions,
Stationsweg 44a, 7941 HC
Meppel. Tel.: 052 224 6162.

DTP: Drukkerij Giethoorn Ten
Brink. Aanbieding en plaatsing
van teksten en foto's houdt
tevens mogelijk gebruik op de

KVLO-website in, uiteraard met
vermelding van auteur en foto-
graaf. Overname van artikelen is

alleen toegestaan met bronver-
melding en na goedkeuring van

de auteur. De redactie is verant-
woordelijk voor de samenstel-

ling. Niet alle artikelen behoeven

de (volledige) instemming van

de redactie te hebben.

Mededelingen vanwege de ver-
eniging en artikelen, die het

beleid van de vereniging raken,
zijn voor verantwoordelijkheid

van het hoofdbestuur.

Dagelijks bestuur KVLO:

G. van Driel, voorzitter
mw. drs. B. Zandstra, secretaris

mw M. G. van Bussel, penning-
meester H.K. Evers

e-mail: bestuur@kvlo.nl

Ledenadministratie:

abonnements en personeels-
advertenties: KVLO,

Postbus 398, 3700 AJ Zeist.
fax: 030 691 2810

e-mail: ledenadm@kvlo.nl

site: www.kvlo.nl Opzeggingen

dienen aangetekend te geschie-
den vóór 1 december van het

lopende jaar (kandidaatleden
vóór 1 augustus). De opzeggin-

gen worden door de KVLO
bevestigd. Contributie KVLO:

zie de website of neem contact
op met onze ledenadministratie

ISSN-nummer: 0024-2810

Telefoon: ledenadministratie

030 693 7676, algemeen

030 692 0847.

Secretariaat Thomas

Groeipring: Drs F. Huijboom,
P. Potterstraat 26, 5143 GX

Waalwijk, tel.: 041 633 3022,
e-mail: fred.huijboom@vxs.nl

Bezoekadres:

Zinzendorflaan 9.

De afdeling rechtspositie

is dagelijks bereikbaar

van 12.30 tot 16.30 uur

030 693 7678

e-mail: irp@kvlo.nl

MAGERE OPBRENGST

ALLIANTIE

SCHOOL & SPORT

EEERSTE PAGINA
DOOR GERT VAN DRIEL

Elke gymnastieker die bij het uitspreken van de afgelopen Troonrede vol verwachting heeft zitten wachten op de passage die betrekking zou hebben op bewegen op school is bedrogen uitgekomen. Het grote belang van voldoende bewegingsonderwijs en sport is door het nieuwe kabinet in de 100 dagen periode niet opgepikt. Ondanks veel onderzoek over een tekort aan bewegen en dreigende problemen met overgewicht. En tot op heden is ook op dit punt geen speerpunt van beleid geformuleerd voor de komende kabinetsperiode. Daarmee blijft het voorlopig onduidelijk op welke wijze de inspanningen die door de gezamenlijke partners zijn gepleegd, in het kader van de 'Alliantie School & Sport, samen sterker', zullen leiden tot een extra impuls. Dat is op zich al een teleurstellende conclusie.

Laten we nog eens kijken naar de gekozen aanpak bij deze Alliantie, een samenwerkingsverband tussen de ministeries van OCW en VWS en de sportkoepel NOC*NSF. De Alliantie sluit aan bij het door het vorige kabinet geformuleerde beleid om de samenwerking tussen scholen en sportverenigingen te versterken om zo te komen tot een dagelijks beweegaanbod op 90% van alle scholen in PO, VO en mbo. In het implementatieplan van de Alliantie lezen we dat de uitvoering van de alliantie in twee fases zal plaatsvinden.

Fase 1 schooljaar 2005-2006 en 2006-2007.

Start van de Alliantie, partners motiveren en bij elkaar brengen; resultaat is een herzienings- en opschalingsplan voor het nieuwe kabinet.

Fase 2 schooljaar 2007-2008 en volgend.

Realisering van het opgestelde plan onder het nieuwe kabinet. In 2010 dient het dagelijks aanbod op 90% van de scholen gerealiseerd te zijn.

Na een afwachtende start is de samenwerking en betrokkenheid van partners binnen

het onderwijs, de gemeenten en de sportwereld zeker tot stand gebracht. Onderzoek en overleg hebben geleid tot een drietal speerpunten die door het nieuwe kabinet zouden moeten worden overgenomen en worden vertaald naar beleid en middelen. De drie speerpunten zijn: kader, aanbod en accommodaties.

Gezien het enthousiasme dat gegroeid is, is het daarom rond-uit teleurstellend dat van de gekozen drie programmalijnen er geen enkele, als zodanig benoemd, terug te vinden is in de plannen van het nieuwe kabinet. Sterker nog het lijkt erop alsof de hele naam van de Alliantie uit de boeken van beide betrokken ministeries is geschrapt.

Enige voortzetting van het ingeslagen pad is terug te vinden in de koersbrief van beide ministeries (3 augustus 2007), waarin beleid wordt aangekondigd om in deze kabinetsperiode te streven naar 2500 combinatiefuncties tussen (brede) scholen, sportverenigingen en culturele instellingen.

De technische uitwerking zal meer licht moeten werpen op de werkelijke bedoeling van deze inzet. Voorlopig zijn al wel enkele kanttekeningen te maken.

- 1 Het idee van combinatiefuncties is overgenomen, maar er wordt niet meer gerefereerd aan de doelstelling van één uur bewegen per dag. De ontwikkeling van brede scholen voor sport en cultuur is nu het doel. De 'pracht'wijken krijgen voorrang.
- 2 De regie ligt bij de gemeenten, zij krijgen het geld en verdelen het. Onderzoek in het kader van de Alliantie heeft vooral opgeleverd dat bij succesvolle samenwerking tussen onderwijs en sport in de meest gevallen de school juist initiatiefnemer is.
- 3 Inzet voor meer brede school bevordert vooral het beweeggedrag van leerlingen in het PO. Terwijl vanuit het oogpunt van sportparticipatie juist de leerlingen in het VO en mbo het zorggebied vormen.
- 4 Bedoeling van de Alliantie was om met name te zorgen voor een inhoudelijke versterking van de sportverenigingen. Een algemene coördinator van een brede school (één van de genoemde voorbeelden) zal een dergelijke kwaliteitsimpuls niet kunnen geven.

Al met al een magere oogst. Kennelijk voert de noodzaak voor de politiek om op korte termijn te scoren de boventoon boven een degelijke onderbouwing en continuïteit in beleid.

Laat onverlet dat het van belang is de nieuwe combinatiefuncties zoveel mogelijk in te zetten voor kwaliteitsverbetering van bewegen en sport rond de school.

T

EEN CARRIÈRE IN DE LO

Er is geen loopbaanmonitor voor leraren LO, maar de uitspraak 'Veel ALO-studenten worden na hun opleiding van alles en nog wat, behalve leraar', lijkt niet uit de lucht gegrepen. Ze worden psycholoog, cabaretier, moeder, bondscoach, school-leider, psychomotorisch therapeut of burgemeester, om er maar een paar te noemen. De één wat sneller dan de ander na afstuderen aan de ALO, maar in het vak blijven er niet zo veel als hun collega's in de andere disciplines. Tenminste dat lijkt het beeld te zijn. Waarom beginnen zoveel mensen aan een ALO-opleiding en blijven er zo weinig tot hun pensioen dit werk doen? **Door: Henk Breukelman**

WAAROM NAAR DE ALO?

'Ik vond sporten leuk, ik zag het wel zitten om van mijn hobby m'n beroep te maken.' (Louis van Gaal). *'Ik wilde graag een papieren halen en de ALO was een topsportvriendelijke studie.'* (Gerard Kemkers). *'Het was een kunst om daar op te komen, maar toen ik er was aangenomen, was ik zó trots, dat ik met mijn ALO-jack, met zo'n wanstaltig groot ALO-logo achterop, in de trein ging zitten. Zo kon iedereen zien, dat het mij gelukt was.'* (Peter Heerschop). Drie uitspraken van gymleraren (verschenen in Havanna) die inmiddels bekende Nederlander zijn, maar ze lijken representatief voor de manier waarop er in het algemeen tegen het beroep en de opleiding tot leraar LO wordt aangekeken. Beiden spreken zeer tot de verbeelding. Gymnastiekleraar is één van de beroepen (net als bijvoorbeeld stewardess) die sterk geïdealiseerd worden. De ALO-er droomt weg bij lekker volleyballen,

zwemmen, uitblinken in je favoriete sport. Maar lesgeven aan (soms lastige) kinderen, die niet altijd en allemaal zo gemotiveerd zijn als jij toen je op school zat, soms samengeperst in kleine zaaltjes in groepen van dertig of meer, is natuurlijk wel wat anders. De kloof tussen het beeld vooraf en de werkelijkheid achteraf is vaak groot. *'Het was overleven voor mij. Ik had beperkte middelen, veel leerlingen hadden niet eens gymkleding en spraken slechts een beetje of totaal geen Nederlands. Een bal in de zaal om alvast wat stoom af te blazen werkte averechts. Ze knalden elkaar ermee om de oren, ongeacht het soort bal. Het kostte zo veel energie. Ik dacht toen al: je moet wel een echte liefhebber zijn om dit lang vol te houden. Ik kon bijna elke maandagmorgen de gymzaal aanvegen, omdat er tijdens het weekend wel weer een ruit was ingegooid (citaat Jan Sleijfer in 'Er is meer mogelijk dan alleen maar voor de klas staan', elders in dit blad).* Iemand die in de winkel, kantoor of garage wil werken heeft doorgaans een realistischer beeld daarvan dan de aankomende gymnastiekleraar of stewardess. En ook de toekomstige aardrijkskundeleraar weet beter waaraan hij begint, omdat die echt wel doorheeft, dat lang niet elke leerling dat vak leuk vindt. Terwijl de collega-student LO al gauw denkt dat iedereen gym leuk vindt, dat het vanzelf gaat en dat je lek-

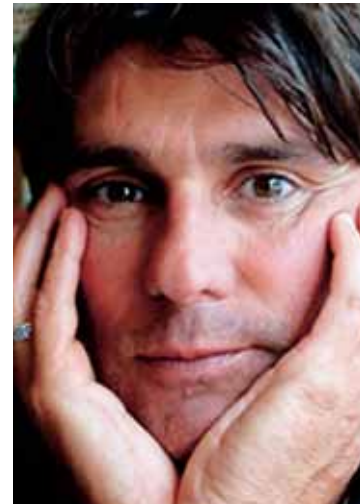
Joep van Deudekom

Jan Rijpstra

Viggo Waas

Louis van Gaal

ker met sport bezig bent. Veel leerlingen (voortgezet onderwijs) vinden het dan ook heel vreemd, dat je daarvoor minimaal een havo-diploma nodig hebt. Klaarblijkelijk lijkt het een heel gemakkelijk en tof beroep.

WAT ANDERS

Maar daar kom je wel achter. Soms op tijd, maar niet altijd. Sommigen stoppen tijdens de studie, anderen beginnen na het halen van hun diploma aan een andere baan. Aan iets anders beginnen is een tamelijk heftige beslissing. Toch kiest twintig tot veertig procent van de afgestudeerden (afhankelijk van de jaargang) aan een lerarenopleiding hiervoor. (Lees het artikel 'Loopbaanmonitor', elders in dit blad). Nou hoeft lang niet elke beslissing om een andere opleiding of baan te kiezen een negatieve te zijn. Je kunt om allerlei uiteenlopende en positieve redenen iets anders gaan doen. Maar achter de belangrijkste motieven uit de loopbaanmonitor ('Ander beroep trok me toch meer aan.' 'Ik kon geen werk krijgen in het onderwijs.') zitten ook rotgevoelens. Angst ('Ik ging het op een gegeven moment eng vinden, ik werd heel voorzichtig en krampachtig, toen ben ik gestopt' of 'De veranderende jeugd schrok mij af'). Frustratie ('Ik had het gevoel, dat ik constant mijn vak moest verdedigen en bij elke reorganisatie of vernieuwing werd er weer bekibbeld op LO.'). Maar ook stress ('Ik was wel moe, had last van m'n lijf.' Ellen Klein, het interview met haar staat elders in dit blad), hoge werkdruk en slechte werksfeer in het onderwijs worden nogal eens genoemd. Met name het fysieke element speelt de ouder wordende gymnastiekdocent meer parten dan zijn collega's in de andere vakken. Je ziet daarom nogal vaak een switch naar een ander vak of functie (decaan, systeembeheerder, roostermaker of leerlingbegeleider).

Ik ben na twee jaar gestopt met werken. Ik had een volledige baan, maar toen ik zwanger werd, moest ik stoppen. Een deeltijd baan bij mijn toenmalige werkgever was niet bespreekbaar. Ik vond het niet erg, want ik vond moeder zijn veel belangrijker. Toen ik jaren later weer begon met invalbaantjes, vond ik er niks meer aan. Invallen is natuurlijk vaak ondanigbaar werk, maar ik had er geen voldoening meer in. Ik ben er toen al snel

weer mee gestopt en iets heel anders gaan doen (medisch secretaresse). Achteraf denk ik, dat ik te vroeg gestopt ben. Ik heb te kort gewerkt om de problemen van de beginnende leraar het hoofd te kunnen bieden. Ik had door moeten gaan tot ik kon genieten van het gevoel het in mijn vingers te hebben. Er speelt bij mij nog meer mee. Gymlerares was niet mijn eerste keuze. Ik was veel liever de verpleging in gegaan, maar omdat ik op het gymnasium zat, vonden mijn ouders dat zonde van mijn opleiding. Dus toen ik daarvoor geslaagd was, had ik een probleem, want doorstuderen aan het wetenschappelijk onderwijs wilde ik beslist niet en omdat ik sporten en kinderen leuk vond, is het de Calo geworden. Maar dat is natuurlijk niet de basis om lesgeven leuk te vinden. Eigenlijk ben ik dus helemaal geen lesgever. Ik ga graag met kinderen om, op gelijk niveau, maar niet om ze iets aan te leren of te sturen. Ik had regelmatig het idee, dat ze op straat meer leerden dan bij mij in de les. En organiseren kan ik al helemaal niet. Toen ik stopte met werken, was m'n eerste gedachte: 'Gelukkig, nou hoef ik nooit meer een sportdag te organiseren.' (Carrie Hoeve)

Onder de vertrekkers zitten dus mensen die dat doen uit negatieve overwegingen (de afhakers), en zij die door iets anders aangetrokken worden (de uitgedaagden). Afhakers lopen niet te koop met hun verhaal. Ze schamen zich voor hun mislukte carrières en verkeerde keuzes, vaak op naïeve bases gemaakt. Maar beide groepen nemen verstandige beslissingen. De eerste omdat doormodderen het laatste is dat je moet doen. Want dat wordt meteen afgestraft in het onderwijs. Kinderen merken meteen dat je het niet kunt, wilt, leuk vindt of ongemotiveerd bent. Als niet gemotiveerde boekhouder, parkeerwachter of fabrieksarbeider kun je het langer volhouden. En de tweede groep omdat het altijd beter is toe te geven aan nieuwe mogelijkheden dan dat je in oude patronen blijft vastzitten. Want dat kan de pest zijn in het onderwijs.

WAAR NAAR TOE?

Sommigen worden bekende Nederlander. In allerlei disciplines. In de politiek (Jan Rijpstra, ooit Tweede Kamerlid voor de VVD, nu burgemeester van Tynaarlo), amusement (de cabare-

tiers Peter Heerschop, Viggo Waas en Joep van Deudekom leerden elkaar kennen op de ALO in Amsterdam). Of dicht bij huis: voetbal- (Rinus Michels, Louis van Gaal) of schaatstrainer (Gerard Kemkers). Wat dat betreft lopen de carrières van niet-bekende Nederlanders met een ALO-diploma daarmee parallel. Ook die gaan in heel andere branches aan de slag (techniek, handel, landbouw), hoewel de meesten toch in de sector zorg en welzijn terecht komen, waarvan een aanzienlijk deel in aan-sport-en-bewegen-gerelateerde beroepen als sportpsycholoog, fysiotherapeut of psycho-motorisch therapeut. Geurt Grijpma is zo iemand. *'Ik heb twee jaar als gymleerkracht op een basisschool*

Louis van Gaal

Peter Heerschop

Gerard Kemkers

in de Bijlmer gewerkt en raakte onder de indruk van al die gedragsproblemen die ik daar tegenkwam. Daar wilde ik toen verder in en vandaar ben ik toen gaan solliciteren met als gevolg mijn huidige baan als psychomotorisch therapeut op Groot Emaus, Ermelo.

Zien die mensen hun ALO-opleiding als een misser in hun loopbaan? Nee, juist niet. Bijna iedereen heeft die periode als uiterst leerzaam en plezierig ervaren. Dat kan komen door de omstandigheden: vaak voor het eerst zelfstandig en/of op kamers, een aantrekkelijke setting (studentenleven, leuke opleiding, vriendschappelijke sfeer) en veel contact met leeftijdgenoten. Louis van Gaal: *'De academietijd vond ik de mooiste tijd van m'n leven! Ik had daarvoor natuurlijk ook wel vrienden, kon goed voetballen en was daardoor de held van de straat, maar nu ervoer ik hoe het was om in een hechte klas te fungeren.'* Anderen vinden de opleiding juist leerzaam om z'n inhoud. Gerard Kemkers: *'Ik vind de ALO heel waardevol, want je leert er samenwerken en verantwoordelijkheden nemen. Iedereen heeft daar in de breedste zin van het dagelijks leven wat aan. Als je het papiertje binnen hebt, schroom dan niet om op andere plekken te solliciteren, want leidinggeven doe je ook in een bedrijf en niet alleen voor de klas. Sterker, direct na de de ALO heb ik geschreeuwd dat iedereen de ALO als tweejarige tussenstudie zou moeten volgen.'*

BINNEN HET ONDERWIJS

Maar ook binnen het onderwijs veranderen veel van de gymnastiekers in de loop der jaren van baan. Fysieke beperkingen zijn de belangrijkste redenen daarvoor. *'Ik zou graag willen, maar m'n lijf wil niet meer'* is de verzuchting van menigeen, als die de vijftig is gepasseerd. Maar ook andere ambities (meer leidinggeven, verder kijken dan je vak, gewoon eens wat anders) doen menig LO-er besluiten zijn loopbaan een nieuwe wending te geven. Door het beperkte aantal functies in het onderwijs bestond er lange tijd weinig variatie in de loopbaanontwikkeling van leraren. Tegenwoordig zijn er meer functiedifferentiaties. Denk aan teamleiders, MRT-ers en counselors. Volgens de loopbaanmonitor schopt 2% van de afgestudeerden aan een lerarenopleiding het tot (adjunct)directeur. Dat percentage ligt voor MO-P-ers vast hoger. Die stelling is niet wetenschappelijk onderbouwd, maar gebaseerd op waarnemingen en ervaring. Op mijn eigen school bijvoorbeeld, heb ik gedurende de ruim vijftientig jaren dat ik er werk, een onevenredig groot aantal gymnastiekleraren in het management meegemaakt. Mijn huidige directeur is een gymnastiekleraar. En ook in het middenmanagement (teamleiders, decanen) zijn ze oververtegenwoordigd. *'Omdat ze zo goed kunnen organiseren'* of *'Omdat ze heel gemakkelijk met leerlingen om kunnen gaan.'* *'Want nergens heb je zo veel regel- en sociale vaardigheden nodig als in een gymzaal'*, wordt er dan geroepen. Ik weet het niet, maar het is wel opvallend dat (vaak tot ergernis en afgunst van collega's uit andere disciplines) *'de gymleraar er met de mooiste baantjes vandoor gaat.'*

DE BLIJVERS

Wat bezielt mensen om tot hun pensioen in de gymzaal en op het sportveld te blijven staan? Sterker nog. Er zijn er, die hun

relatief gemakkelijke leventje als decaan of teamleider inleveren om de laatste tien jaar van hun carrière weer fulltime voor de klas te gaan staan. Hoewel ..., het zijn er niet zoveel. Ook in deze groep blijvers zijn twee uitersten te onderscheiden. Natuurlijk zijn er allerlei tussenvarianten, maar voor het verhaal werkt deze polarisering verhelderend. De ene groep is de groep van de profiteurs. Ze zien hun vak als een geschenk uit de hemel: weinig voorbereiding, gemotiveerde leerlingen, veel vrij, lekker buiten. 'Je gooit toch gewoon een bal in de zaal?' is het motto waarmee ze het een carrière lang volhouden. Trefbal, paaltjesvoetbal, bunkertrefbal en volleybal zijn hun belangrijkste programmaonderdelen. Ze zijn meteen na hun laatste les weg en onderwijsvernieuwingen zijn aan hen niet besteed. Aan andere dingen in de school komen ze vaak niet toe en ze beunen vaak wat bij. Geef ze de kost die op die manier in het vak zijn terechtgekomen en er niet meer uit te branden zijn, want de hypotheek moet wel opgebracht worden en de twaalf weken per jaar gooi je toch ook niet zo maar weg. Ze vinden de legitimatie voor hun praktijk in het feit dat leerlingen 'het leuk vinden'. Het kunnen inschatten van het favoriete spel in de klas en een lekkere babbel zijn de belangrijkste didactische vaardigheden van deze collega's. Zij zorgen voor het slechte imago in de lerarenkamer en het OTO-onderzoek (naar taakbelasting in het onderwijs, 1988) bevestigt dat beeld ook nog eens.

Het andere uiterste is de groep van de 'diehards'. Edwin Timmers heeft er een onderzoekje naar gedaan en hoewel het de wetenschappelijke toets der kritiek waarschijnlijk niet kan doorstaan, geeft het toch te denken. In een onderhoudend artikel elders in dit blad (*Voor applaus moet je het niet doen*) typeert hij deze mensen als volgt: *'Allen hebben nog steeds bijzonder veel plezier in het vak. Velen (70%) typeren zichzelf als 'vrijbouter'. Ondanks vele beperkingen in de eigen werkomgeving wordt er relatief veel ontwikkeld. Als teamontwikkeling moeizaam gaat, gebeurt dat meer op eigen houtje. Binnen hun vaksectie zegt 55% zich een 'kartrekker' te voelen in de zin van met visie, theoretisch én praktisch kunnen ontwikkelen en anderen in het team kunnen stimuleren. Allen zijn voortdurend op ontwikkeling gericht.'*

Moet je vrijbouter zijn om het vol te houden? En professioneel met je vak bezig blijven om enthousiast te blijven?

Een krachtige leerwerkomgeving is één van de voorwaarden om lang plezier te houden in het vak, is één van zijn conclusies. Kiezen voor de gemakkelijkste weg betekent hier de dood in de pot. Plezier hebben en houden in je werk en de bereidheid tonen je voortdurend te blijven ontwikkelen hangt bij deze groep samen met hun hoge ambitieniveau. Is dat misschien het geheim?

Foto's: publiciteitsfoto's van het internet

Correspondentie: breuk33@hotmail.com

T

INTERVIEW MET ELLEN KLEIN

Wie is Ellen Klein?

Ellen Klein is 48 jaar, woont al vijftien jaar samen met haar partner Irene. Ze houdt van lezen en tennissen en speelt accordeon en piano. Is in 1981 afgestudeerd aan de ALO in Groningen. Ze pendelde in de tien jaar daarna tussen een zestal scholen in noordwest Groningen heen en weer, voor ze neerstreek in Lelystad, waar ze voor het eerst een volledige baan aan één school kreeg. Ze was inmiddels ook haar bevoegdheid Engels gaan halen (vanwege de komkommertijd toen en de kwetsbaarheid van het beroep) en ging al gauw in het (toen nog) IBO in die twee vakken aan de slag. Toen er een vacature kwam voor sectorleider, besloot ze te solliciteren. Met succes, want ze bestiert nu alweer drie jaar de onderbouw op scholengemeenschap Arcus in Lelystad. En dat betekent uit het vak. Ze heeft alleen nog één klasje Engels.

Wat bewoog je om te solliciteren?

'Ik heb nooit een vooropgezet plan gehad om sectorleider te worden. Het kwam op mijn weg en toen dacht ik: "Waarom niet?" Ik heb nog lang getwijfeld. Ik was wel moe, had last van m'n lijf. Ik had met die twee vakken toch wel veel wisselmomenten. Hoewel ik niet zo zeer de ambitie had om dit te gaan doen, was ik wel altijd actief in school, in het mentoraat, de MR en het lerarencafé. En toen ik ook nog gevraagd werd om te solliciteren, dacht ik: doen!'

Heb je er nooit spijt van gehad?

'Ik mis het soms wel. Het ongecompliceerde. Gewoon lekker volleyballen, lekker bezig met je klasje. Ik heb vorig jaar nog zelfverdediging voor meisjes gegeven. Vond ik wel heel leuk om erbij te hebben. Maar als ik dan denk aan het gekker tussen gymzaal, sportveld, sporthal en Engels lokaal en dan ook nog zorgen dat je de goede spullen bij je hebt, ben ik blij dat ik dat niet meer hoef. Het is leuk, maar wel belastend.'

Wat vind je boeiend aan je huidige werk?

'De vele aspecten die het heeft. Ik ben direct leidinggevende van leerkrachten, doe

dus aan personeelszorg, maar heb ook te maken met lastige leerlingen. En dat vind ik steeds leuker worden. Het is een uitdaging om samen met anderen een goede aanpak te bedenken waarmee die dwarse kippen weer in het gareel gaan lopen. Daarnaast moet ik sturing geven aan onderwijskundige ontwikkelingen. Daar zou ik nog wel meer in willen investeren, want daar is nog een boel winst te maken.'

Welke vaardigheden als leerkracht LO gebruik je ook als schoolleider?

'Ik gebruik bij gesprekken met leerlingen heel vaak LO als ingang: "Hoe gaat het bij gym". Dan heb je al heel gauw een gesprek. Ik heb geleerd bij LO overzicht te hebben. Er gebeurt veel in een gymzaal, je moet de veiligheid in de gaten houden, je lesdoelen halen, maar ook conflictjes voorkomen en oplossen. Dat komt me nu ook van pas. Op het gebied van sociale contacten en organisatie bouw ik gewoon verder op wat ik bij LO geleerd heb. Want daar heeft de LO'er toch wel een streepje voor. Dat merk ik in mijn huidige baan ook: als een gymnastiekleraar aan de bel trekt over een leerling, dan is het dik aan. Dan is er echt wel wat loos. Ik heb ook geleerd, dat veiligheid allesbepalend is. Dat gaat verder dan iemand goed over de bok helpen. Kinderen moeten zich vrij voelen, fouten durven maken, zich geaccepteerd weten. Of het nou bij gym, Engels of in deze kamer is, als leerlingen zich niet op hun gemak voelen, wordt er niet geleerd. Daarom probeer ik altijd te zorgen voor een veilige sfeer. Door een praatje, een grapje en natuurlijk een activerend spelletje. Ze staan bij mijn Engelse les wel eens op de tafel.'

T

LOOPBAANMONITOR ONDERWIJS

Waarom wordt iemand gymleraar? Wat zijn de motieven van de ALO-student(e) als hij/zij aan z'n/haar opleiding begint? En wat bezielt een deel van de afgestudeerden vier of vijf jaar later om toch niet aan de het werk te gaan als gymnastiekleraar? Waarom stromen mensen na een paar of meerdere jaren alsnog uit en waar gaan ze dan naar toe? En waarom houden anderen het fluitend uit tot hun pensioen? Kortom, hoe ziet de loopbaan van een gymnastiekleraar eruit?

Door: Henk Breukelman

Veel van de hier gestelde vragen zijn niet nieuw. Echter, een integraal beeld van de loopbaan van leraren LO, de loopbaanstappen die hij/zij zet en de motieven die hierbij een rol spelen, ontbreekt. Er is (waarschijnlijk) nooit enig representatief onderzoek naar gedaan. Ik heb het tenminste niet kunnen vinden. Wat wel onderzocht is en in kaart gebracht, is de loopbaanontwikkeling van leraren in het algemeen. Dat is gebeurd dankzij een grootschalig en representatief onderzoek onder ruim 12.000 afgestudeerden van de lerarenopleidingen voor basisonderwijs (BaO) en voortgezet onderwijs (VO), inclusief de universitaire lerarenopleidingen. De afgestudeerden hebben in de periode tussen 1970 en 2003 hun onderwijsbevoegdheid behaald. Het onderzoek is gedaan door het bureau ECORYS-NEI in opdracht van het Ministerie van OCW. Het leek me in het kader van deze topic de moeite waard om enkele resultaten van het onderzoek mee te nemen. Hierbij een compilatie.

DE MOTIEVEN OM TE BEGINNEN AAN EEN LERARENOPLEIDING

De motivatie voor de lerarenopleiding is onderzocht door aan de afgestudeerden een lijst met 23 keuzemotieven (5-puntschaal) voor te leggen met het verzoek aan te geven welke van invloed zijn geweest op hun keuze voor de lerarenopleiding. Een overzicht van de antwoorden van de afgestudeerden aan de lerarenopleiding VO staat op de volgende pagina.

N.B.: De respons van de afgestudeerden aan de lerarenopleiding BO wordt in dit artikel niet genoemd, omdat (bijna) alle vakleerkrachten LO, die werkzaam zijn in het BO, hun opleiding hebben gevolgd aan een lerarenopleiding VO (in dit geval een ALO) en niet aan een PABO (of voorgangers van deze opleiding).

De percentages zijn gemiddelden over de verschillende cohorten. (Allerlei overwegingen hebben ertoe geleid dat voor de dataverzameling uiteenlopende cohorten van afgestudeerden uit de afgelopen decennia zijn benaderd. De geselecteerde cohorten zijn achtereenvolgens afkomstig uit begin jaren zeventig, begin jaren tachtig, verschillende cohorten in de jaren negentig en de eerste cohorten van 2000. In totaal gaat het om acht cohorten. Plus nog een extra (groot) cohort van afgestudeerden uit 2003. Maar die uitkomsten zijn in deze samenvatting niet meegenomen).

Interessant is dat veel uitslagen al die jaren ongeveer gelijk blijven. Enkele uitslagen fluctueren echter in de loop der jaren. Het belang van pedagogisch-maatschappelijke motieven neemt bijvoorbeeld in de loop der jaren toe. 75% van de ondervraagden in het cohort 2001-2002 noemt 'het overdragen van kennis' als motief om aan de lerarenopleiding te beginnen, terwijl dat in de zeventiger jaren nog geen 60% haalde. Het imago van de leraar daarentegen is in de loop der jaren heel hard gekelderd. In de zeventiger jaren noemde nog 24% van de ondervraagden dit als een belangrijk motief. In 2000 nog maar 3%. Arbeidsvoorwaardelijke motieven vormen slechts voor een zeer klein deel van de studenten een belangrijke overweging voor hun studiekeuze, hoewel hierin een stijgende lijn lijkt te zitten. De (directe) invloed van de sociale omgeving en 'gemakzuchtige' overwegingen (makkelijke opleiding) hebben volgens de afgestudeerden vrijwel geen rol gespeeld bij hun opleidingskeuze. Wat betreft de motivatie om voor de lerarenopleiding te kiezen, zijn er geen significante verschillen tussen mannen en vrouwen. Ook blijken er geen significante verschillen te zijn naar regio van herkomst van de student.

Motieven		%	Plaats
<i>Pedagogisch-maatschappelijke motieven:</i>	Overdragen van kennis	69	2
	Werken met kinderen	52	4
	Maatschappelijk nuttig bezig zijn als leraar	38	6
<i>Vakinhoudelijke motieven:</i>	Vakken leken mij interessant	73	1
	Zelfontplooiing	62	3
<i>Functiegerichte keuze:</i>	Zelfstandig kunnen werken als leraar	49	5
	Veel afwisseling in leraarberoep	32	7
	Beroep van leraar stond goed aangeschreven	8	17
<i>Arbeidsvoorwaardelijke motieven</i>	Mogelijkheid tot deeltijdwerk na opleiding	31	8
	Goede kansen op een baan na afstuderen	26	10
	Mogelijkheid tot combinatie van arbeid en zorgtaken	23	11
	Veel vrije tijd als leraar	18	13
	Goed salaris als leraar	9	16
<i>Beïnvloeding door de peer group of sociale omgeving:</i>	Geïnspireerd door mijn leraar	21	12
	Heb nooit iets anders gewild	15	14
	Vrienden of familie werk(t)en ook al in het onderwijs	10	15
	Vrienden kozen dezelfde opleiding	3	22
<i>'Gemakzuchtig' motieven:</i>	Na de opleiding kon je nog alle kanten uit	30	9
	Wilde niet te ver reizen voor mijn opleiding	8	17
	Opleiding leek me niet al te moeilijk	6	21
	Lage toelatingseisen voor lerarenopleiding	3	22
<i>Restkeuze:</i>	Wist niks beters	7	20
	Kon niet naar opleiding van eerste keus	8	17

Motieven om niet in het onderwijs te gaan werken	%
Ander beroep trok me toch meer aan	46
Ik kon geen werk vinden in het onderwijs	35
Betere carrièrekansen buiten het onderwijs	35
Meer afwisseling in baan buiten het onderwijs	28
Lesgeven tijdens stage viel tegen	25
Beter salaris buiten het onderwijs	21
De veranderende jeugd schrok mij af	19
Werksfeer op school stond mij niet aan	17
Ik kon alleen deeltijdwerk vinden in het onderwijs	16
Ik wilde graag meer met anderen samenwerken	15
Weinig uitdaging in het onderwijs	14
Hoge werkdruk in het onderwijs	14
Ik zag de onderwijsvernieuwingen niet zitten	10
Werk in onderwijs was fysiek te zwaar voor mij	6
Minder reistijd in andere baan	4

EERSTE BAAN

Het aandeel afgestudeerden van de *lerarenopleiding VO* dat zijn eerste baan in het onderwijs vindt, schommelt door de jaren heen sterk. In de oudere cohorten (jaren '70 en '80) heeft ruim 80 procent van de afgestudeerden zijn eerste baan in het onderwijs gehad. In de jaren negentig is dit slechts 60 tot 65 procent, hoewel het aandeel in de tweede helft van de jaren negentig toeneemt. Van de afgestudeerden van het cohort 2001-2002 is bijna 80 procent in de eerste baan in het onderwijs gaan werken. Het arbeidsmarktrendement van de lerarenopleiding VO is de afgelopen tien jaar dan ook fors toegenomen. Het aandeel afgestudeerden van de lerarenopleiding VO dat kiest voor doorstuderen vertoont in de jaren negentig een forse teruggang. De belangrijkste redenen om een eerste baan buiten het onderwijs te zoeken (terwijl wel het diploma van de lerarenopleiding is behaald), zijn door de jaren heen (zie hiernaast):

Ook hier zien we verschillende uitkomsten in de verschillende cohorten. Tijdens de economische recessies (1979-1984, 1993-1994 en 1995-1996) zien we de reden 'Ik kon geen werk vinden in het onderwijs' omhoog schieten in de antwoorden (respec-

**ONDERZOEK NAAR DE LOOPBANEN
VAN AFGESTUDEERDEN VAN DE
LERARENOPLEIDING 1970-2003**

Typologie	Loopbaanpatroon	%
De leraar voor het leven	Altijd in onderwijs, geen functiewisseling	53
Uitstroomer	Eerst binnen, dan buiten onderwijs	17
Herintreder	Altijd onderwijs met periode buiten arbeidsmarkt, geen functiewisseling	10
Verloren talent	Altijd buiten onderwijs	7
Herwonnen leraar	Binnen - buiten - binnen onderwijs	6
Carrière maker	Altijd onderwijs met functiewisseling	2
Laatbloeiër	Eerst buiten, dan binnen onderwijs	2
Anders actief	(Nog) nooit gewerkt	3
	Totaal	100

tievelijk 57, 45 en 41%). En de reden van de hoge werkdruk neemt toe in de loop der jaren (3% in cohort 1969-1974 naar 23% in cohort 2001-2002). Van de afgestudeerden die in hun eerste baan niet kiezen voor de onderwijssector, komen de meeste terecht in de sectoren zorg en welzijn, zakelijke dienstverlening, handel en cultuur. Die zelfde sectoren worden ook in die volgorde gekozen door de leerkrachten, die na een paar jaar het onderwijs verlaten.

DE EERSTE LOOPBAANVERANDERING

Niet alleen net afgestudeerden verlaten, nog voordat ze begonnen zijn, het onderwijs. Ook de mensen die hun eerste baan als leraar beginnen, gaan hier niet allemaal mee door. De uitstroom neemt toe na drie jaar werken in het onderwijs. Motieven om met onderwijs te verlaten zijn (in volgorde van belangrijkheid):

- 1 wilde een nieuwe uitdaging
- 2 (dreigend) baanverlies in oude baan
- 3 beter salaris/meer financiële doorgroei
- 4 kon mij zelf niet ontplooien in oude baan
- 5 vast contract in nieuwe baan
- 6 minder reistijd
- 8 onprettige werksfeer in oude baan
- 9 promotie.

LOOPBAANPATRONEN

Lang niet alle leraren die stoppen met hun werk, zijn uitstroomers. Er zijn er ook die intern van functie veranderen (in het management terechtkomen bijvoorbeeld), of die later terugkeren in het onderwijs (herintreders). De acht verschillende typen staan hierboven, met daarachter de percentages.

- De 'leraar voor het leven' is onder de afgestudeerden van de lerarenopleiding het dominante loopbaanpatroon. Het aandeel van dit patroon varieert tussen de 40% bij de oudere cohorten en 70% bij de jongste cohorten.
- Het in omvang tweede loopbaanpatroon is dat van de 'uitstroomer' die na een korte of langere tijd in het onderwijs, kiest voor een baan buiten het onderwijs.
- Het aandeel 'herintreders' is relatief groot onder de oudere cohorten en heeft vooral betrekking op vrouwen.

- Een deel van de afgestudeerden heeft weliswaar een diploma gehaald van de lerarenopleiding, maar is direct na afstuderen buiten het onderwijs gaan werken. Vanuit het onderwijs geredeneerd typeren wij dit als 'verloren talent'. Ze komen het meest voor in de jaren '90.
- De 'carrière maker in het onderwijs' betreft de afgestudeerden die na afronding van de lerarenopleiding in het onderwijs aan de slag gaan en op enig moment tijdens hun loopbaan promotie maken.
- Er is ook nog een kleine groep werknemers met een eerste en huidige baan in het onderwijs, maar die tussentijds buiten het onderwijs werkzaam zijn geweest. Dit patroon noemen we de 'herwonnen leraar'.
- Een klein deel van de afgestudeerden begint zijn loopbaan buiten het onderwijs, maar kiest op een later moment toch voor een baan in het onderwijs. Dit patroon typeren we als 'laatbloeiër'. Onder de personen met een bevoegdheid voor een van de creatieve vakken (tekenen, handvaardigheid en lichamelijke opvoeding) bevinden zich opvallend veel van deze laatbloeiërs.
- 'Anders actief' is de relatief kleine groep afgestudeerden, die na hun opleiding niet zijn gaan werken. Ze komen vooral voor in de jonge cohorten. Het betreft vooral afgestudeerden, die nog aan een vervolgstudie bezig zijn.

VROUWEN VERSUS MANNEN

Wanneer we kijken naar de loopbaanpatronen van mannen en vrouwen valt op dat de 'herintreders' en de groep 'anders actief' meer dan gemiddeld uit vrouwen bestaat.

Het patroon van de 'laatbloeiër' wordt zelfs volledig door vrouwen bepaald.

Het patroon van de 'carrière maker in het onderwijs' treffen we daarentegen relatief juist weinig bij vrouwen aan. In het voortgezet onderwijs hebben mannen een kans van 7% om (adjunct-) directeur te worden en vrouwen 3%.

N.B.: De zij-instroomer ontbreekt hier, terwijl dat toch een in aantal toenemende groep onderwijsmensen is.

Dat komt omdat zij veelal niet via een voltijd-lerarenopleiding binnenstromen en dus ook niet ondervraagd zijn..

Tevredenheid	Leraar voor het leven	Herintreder	Carrièremaker	Herwonnen leraar	Uitstromer	Laatbloeiër	Verloren talent	Anders actief
Salarisontwikkeling	26	13	44	27	38	39	50	22
Zelfontplooiing	59	42	75	60	69	75	70	52
Ontwikkeling van verantwoordelijkheid	66	54	70	60	67	71	74	52
Vakinhoudelijke ontwikkeling	49	29	52	51	58	52	62	42
Maatschappelijk nuttig bezig zijn	57	60	52	59	52	56	46	73
Mogelijkheid tot leiding geven	37	24	64	35	41	46	48	46
Samenwerking met anderen (teamwork)	64	53	64	57	65	66	69	54
Bijdragen aan de ontwikkeling van de organisatie	43	30	56	43	51	51	54	42
Verwezenlijking van ambities	39	26	63	40	44	50	52	35
Snelheid in carrièreontwikkeling	22	6	55	22	31	39	40	19
Combineren van werk- en thuissituatie	59	58	50	62	59	50	61	54

Op dit moment is 61% van de afgestudeerden aan een lerarenopleiding voortgezet onderwijs werkzaam in het onderwijs. 32% is werkzaam buiten het onderwijs en wordt ook wel 'stille reserve' genoemd. Zij heeft immers wel een onderwijsbevoegdheid. 7% heeft op dit moment geen betaalde baan. Van die 32% buiten het onderwijs werkzame afgestudeerden zegt een groot deel verschillende competenties nog te gebruiken, die ze tijdens hun opleiding hebben geleerd. Ruim 80% noemt communicatieve vaardigheden en het overdragen van kennis. Op de derde plaats staat didactische werkvormen. Daarna volgen het stellen van doelen, pedagogische inzichten, bekendheid met het onderwijsveld en vakinhoudelijke kennis. Er zijn geen significante verschillen tussen de cohorten.

Tevredenheid

De afgestudeerden van de lerarenopleiding hebben verschillende loopbaanpatronen. Een interessante vraag is of de respondenten tevreden zijn over hun loopbaan tot nu toe en of er verschillen in tevredenheid bestaan tussen de verschillende loopbaanpatronen. In de vragenlijst is zowel gevraagd naar de algemene tevredenheid als naar een oordeel over elf uiteenlopende aspecten van de loopbaan (zie boven).

Onder de oudere cohorten is het aandeel ontevredenen iets groter is dan onder de meeste andere cohorten. In het algemeen zijn de afgestudeerden in meerderheid tevreden over hun ontwikkeling van verantwoordelijkheid, hun zelfontplooiing en het samenwerken met anderen (vreemd, want juist een leraar is vaak een *Einzelgänger*, of zou hij/zij juist dat ontbreken van samenwerken als tevreden kwalificeren? H.B.) Het minst tevreden zijn zij over hun trage carrière- en salarisontwikkeling. Dit geldt in het bijzonder voor de 'herintreder'. De 'carrièremaker' en de 'verloren talenten' zijn verhoudingsge-

wijs het meest tevreden met hun salarisontwikkeling. Overigens blijkt uit andere gegevens dat tussen afgestudeerden die binnen en zij die buiten het onderwijs werkzaam zijn, weinig verschillen bestaan in salarisklassen. Onder de afgestudeerden is de 'carrièremaker in het onderwijs' het meest tevreden met zijn loopbaanontwikkeling tot nu toe. Ook de afgestudeerden die nooit in het onderwijs hebben gewerkt ('verloren talent') zijn in het algemeen tevreden. Het meest ontevreden zijn degenen die een loopbaan hebben als 'herintreder'.

Literatuur

Van der Aa, R. *Loopbaanmonitor Onderwijs*, onderzoek naar de loopbanen van afgestudeerden van de lerarenopleiding, 1970-2003, door ECORYS-NEI Arbeid & Sociaal Beleid
 Van Hulst, B., Pat M. en Vossen, I.
<http://www.minocw.nl/documenten/loopbaanmonitoro.pdf>

Correspondentie: breuk33@hotmail.com

T

VOOR APPLAUS MOET JE HET NIET DOEN

Ook in het kader van dit topic wordt het kwaliteitsonderzoek van Edwin Timmers, dat al meerdere keren in het blad aandacht heeft gehad, aangehaald. Wat en hoe willen we leerlingen leren leren en hoe houden we onszelf scherp?

Door: Edwin Timmers

In de afgelopen drie jaar hebben we¹ in het hoge Noorden vijf projecten uitgevoerd met als gemeenschappelijk kenmerk: hoe verloopt vakontwikkeling én hoe is het te beïnvloeden? Op basis van het eerste project² constateerden we dat het functioneren van vakleraren in sterke mate wordt bepaald door hun 'kijk op leren'. Veel functioneringsaspecten hangen hiermee samen. Twee hiervan noemen we in figuur 1.

In een tweede project zijn we nagegaan hoe de vakontwikkeling zich in de loop van het beroepsleven ontwikkelt en onder welke condities. Omdat 'praktijkbeeld C' voor ons de meest professionele invulling van het beroep is hebben we uit deze groep 52 vakleraren geïnterviewd over hun loopbaan en hun vakontwikkeling. Allen beoefenen hun vak met veel passie. In de analyse van de verslagen is gezocht naar overeenkomsten en verschillen en naar samenhang met de mate van onderwijservaring, het type onderwijs waarin wordt gewerkt (VO of hbo) en de invloed van de eventuele deelname aan onze projecten. Gegeven percentages zijn voor de duidelijkheid op vijf procent afgerond.

PERSOONLIJKE KENMERKEN

Allen vervullen naast hun taak van lesgever ook die van mentor. Sommigen (10%) vervullen een staffunctie (decaan of lid van het managementteam). Daarnaast wordt door 55% andere schoolgebonden taken uitgevoerd. Toenemende onderwijservaring leidt tot een steeds sterker wordende gerichtheid op het eigen vak (70%) en soms ook op het uitvoeren van andere functies of taken in de school (30%).

Allen zijn actieve sporters die meerdere takken van sport hebben uitgevoerd en de meeste collega's (95%) doen nog steeds minimaal aan twee sporten. Veel collega's (65%) zijn trainer in een sportvereniging geweest of zijn dat nog. Van hen beschikt 80% over trainerdiploma's.

De redenen voor de keuze van het beroep zijn: 'plezier hebben in sporten en bewegen', 'graag met kinderen omgaan' en 'kinderen een positieve sport- en bewegingsattitude bijbrengen'. Allen hebben nog steeds bijzonder veel plezier in het vak. Velen (70%) typeren zichzelf als 'vrijbuiters'. Ondanks vele beperkingen in de eigen werkomgeving wordt er relatief veel ontwikkeld. Als teamontwikkeling moeizaam gaat, gebeurt dat meer op eigen houtje. Binnen hun vaksectie zegt 55% zich een 'kartrekker' te voelen in de zin van 'met visie, theoretisch én praktisch kunnen ontwikkelen en anderen in het team kunnen stimuleren'.

ONTWIKKELINGSRICHTINGEN IN HET LEREN VAN EEN VAKLERAAR?

Allen zijn voortdurend op ontwikkeling gericht. Bij iedereen ligt de prioriteit daarbij bij het voortdurend willen verbeteren van de omgang met leerlingen. Daarnaast is er veel aandacht voor het lesgeefgedrag. Hoe zorg ik dat leerlingen veel, diepgaand en gevarieerd leren en dat met plezier doen? Het 'wat' en 'hoe' overheerst. Het 'waarom' wordt in de loop van de jaren al werkend completer en genuanceerder. Het wordt ook meer als verantwoording van het eigen functioneren gebruikt. Bij 30% is sprake van het zich regelmatig theoretisch willen verdiepen.

In belangrijkheid volgt daarna de aandacht voor het team. Vakcollega's op een school zijn het meest van invloed op de eigen vakontwikkeling. Zo mogelijk al samenwerkend van elkaar leren. Onder andere door het frequent met elkaar delen van dagelijkse ervaringen. Een goede onderlinge werksfeer is hiervoor de basis. Bij 90% is dat optimaal. Collega's met minder onderwijservaring rapporteren frequent dat ze door hun oudere collega's goed worden ondersteund en gestimuleerd. Die waardering hangt samen met hun inbreng van 'nieuwe' ideeën. Vaksecties functioneren bij 70% professioneel. Steeds wordt erbij gezegd: 'gegeven de condities waaronder we moe-

<i>Praktijkbeeld A</i>	<i>Praktijkbeeld B</i>	<i>Praktijkbeeld C</i>
<i>Wat betekent leren?</i> Leren van leerlingen is kennismaken met een veelheid aan sport- en bewegingsactiviteiten in enkele lessen en vooral gericht op het 'samen plezierig beleven'.	<i>Wat betekent leren?</i> Leren van leerlingen is motorisch leren of leren van sport-/bewegingsvaardigheden. Werken met leerlijnen gebeurt het meest alleen op de korte termijn.	<i>Wat betekent leren?</i> Het gaat om het (beter) leren van motorische, sociale en cognitieve vaardigheden op zowel korte als lange termijn. Hiermee kunnen bewegings- en regelproblemen worden opgelost. Beleven, leren én leren (hoe te) leren vindt in afwisseling plaats.
Bij 70%	Bij 15%	Bij 15%
<i>Functioneren van de sectie.</i> Er worden alleen enige organisatorische afspraken gemaakt. Er vindt weinig overleg plaats. Er is nauwelijks samenwerking. Er is onderling wel een prettige werksfeer.	<i>Functioneren van de sectie.</i> Er worden op hoofdlijnen organisatorische en programmatische afspraken gemaakt. Er vindt enig overleg plaats. Er is sprake van een beperkte samenwerking. Er is een collegiale werksfeer.	<i>Functioneren van de sectie.</i> Er worden vele afspraken gemaakt over keuze van activiteiten en volgordes daarbij, het programma én de onderwijsaanpak. Er vindt frequent overleg plaats. Er is sprake van een professioneel samenwerkend en soms ook een lerend team.
<i>Beeld van eigen leren.</i> Leren verbreden van de eigen praktijkcompetenties door zoeken naar nieuwe bewegingsvormen en -activiteiten.	<i>Beeld van eigen leren.</i> Leren de eigen praktijk-competenties op niveau te houden en systematisch te ontwikkelen.	<i>Beeld van eigen leren.</i> Leren de eigen praktijk- en didactische competenties (visie hebben, ontwikkelen, coachen van elkaar en organiseren/lesgeven) steeds verder te ontwikkelen.

Figuur 1. Drie praktijkbeelden in ons vak

ten werken'. Hoewel secties veel meer willen en kunnen is de feitelijke gezamenlijke vakontwikkeling in elk schooltype in de ogen van 80% van de vakleraren (te) gering. Interesse in ontwikkelingen buiten de school is zichtbaar in de mate waarin vakbladen worden gelezen (80% leest deze deels en selectief) of aan studiedagen wordt deelgenomen (doet 40% wel eens). Alleen sommige collega's met veel onderwijservaring (20% van hen) functioneren bestuurlijk of inhoudelijk beleidsmatig wel eens een bepaalde periode buiten de school. Allen bereiden hun lessen op de korte termijn voor. Voor leren op de lange termijn hebben secties een gezamenlijk plan waarvan de inhoud op hoofdlijnen is beschreven. Een herziening vindt gemiddeld om de vier jaar plaats. De aanpak, 'hoe' te onderwijzen, is vrijwel nergens in een gezamenlijk plan beschreven. Het is bekend (zegt 60%), besproken (zegt 40%) en soms zijn er ook gezamenlijke afspraken over gemaakt (zegt 20%). Alle collega's stimuleren het zelfstandig en zelfsturend handelen van leerlingen. Dat wordt in gevarieerde mate systematisch ontwikkeld. Naast motorische leerroutes passen collega's in samenhang daarmee sociale en cognitieve leerroutes toe. Dit is in het algemeen een individuele zaak. In 15% van de gevallen hebben sectieleden daar onderling afspraken over ge-

maakt. De meeste collega's (maar jongere meer dan oudere) geven zo mogelijk overwegend probleemgericht en probleemsturend les. Leerlingen leren hierdoor met meer inzicht te bewegen. Elkaar in een vaksectie helpen door werkbegeleiding, collegiale consultaties, coachen en/of intervisie, komt bij 20% voor. Projectmatig ontwikkelen in een vaksectie vindt met tussenpozen bij 15% plaats.

HOE KIJKEN VAKLERAREN TEGEN LEREN OF VERANDEREN AAN?

De collega's passen praktijkbeeld C (zie figuur 1) toe. Hun kijk op het leren van leerlingen is daarin beschreven. Ze zien het leren van leerlingen als breed, diepgaand en gevarieerd. Leren kost tijd en je moet er tijd voor willen nemen. De meeste collega's zijn sportgericht en (80%) ordenen primair (90%) op sportactiviteiten en vervolgens op het leren oplossen van problemen óf ze ordenen op dat laatste primair en vervolgens op sporten.

Van de collega's met veel onderwijservaring signaleert 60% een achteruitgang in bewegingsmogelijkheden en fitheid van de kinderen. Tachtig procent van de collega's geeft leerlingen bewust ruimte voor zelfstandig handelen en meer zelfsturend

leren. Er moet bij voorkeur al bewegend worden geleerd. Een kleine groep (20%) verdiept zich door zelfstudie.

Vakleraren stellen het op prijs hun eigen praktische en didactische competenties zoals visie, ontwikkelen, coachen en lesgeven voortdurend te kunnen ontwikkelen. Ze zijn daar soms meer en soms minder bewust, maar wel steeds mee bezig. 'Je leert al doende van successen en minder geslaagde operaties. Als vakleraar wil je vooral allround en breed inzetbaar zijn'. Het moet bewust worden ontwikkeld door het creëren van 'ontwikkel-, overleg- of studietijd' én door het jezelf opleggen van een taak of het als team werken aan een (leer)project. In dat eerste slaagt iedereen min of meer regelmatig. Aan dat tweede komt maar 10% wel eens een keer toe. Vooral collega's in het hbo zijn voorstander van het werken aan projecten en taken. Het zorgt voor de nodige diepgang 'mits ze goed worden begeleid'.

Tegen 'veranderen' is niemand mits dit niet te veel het stokpaardje is van een directeur of directie. Veranderingen worden als uitdagend gezien, maar de wijze waarop deze meestal verlopen bevorderen het niet. De aansturing, afstemming, snelheid waarin het moet plaatsvinden én het gebrek aan voldoende randvoorwaarden zijn redenen voor veel irritatie en weerstand. Er is vaak te weinig begrip voor het belang van een meer geleidelijk ontwikkelen.

Ondersteunend werkoverleg en scholing ontbreekt meestal. Volgens 60% zou elke verandering een totaalgebeuren van inhoud én aanpak moeten zijn. Je verandert meerdere zaken tegelijk met verschillende snelheden en in verschillende mate.

HOE ONTWIKKELEN WE ONZE EIGEN KWALITEIT?

Veel secties (75%) hebben weinig (meso)taken. Dat beperkt de mogelijke ontwikkeling van managementcompetenties. Veel collega's (65%) leggen de lat voor zichzelf en de leerlingen erg hoog. Ze zijn veeleisend om 'uit te dagen'. Ontwikkelen gebeurt al werkend en is vooral praktisch gericht. Naast zelfstudie noemt 40% een coachende collega een belangrijke inspiratiebron voor 'leren'. Samenwerkend leren in een vaksectie vindt soms systematisch (10% en als er aan leerprojecten wordt gedaan) en soms bij toeval (zegt 40%) plaats. Als ontwikkelen met de sectie niet of onvoldoende kan, gaat 5% op zoek naar een (leer)netwerk met andere collega's. Bij elkaar in de les kijken levert de meeste ideeën voor ontwikkelingen op. Bij 60% is dat in enige mate en af en toe het geval. Velen (65%) noemen flexibiliteit en stressbestendigheid belangrijke eigenschappen van een vakleraar. Toch heeft 5% wel eens te maken gehad met een 'burn out of een tijdelijke ernstige dip'. 'De lol van dit werk brengt je dan weer snel op het goede spoor'. Dagelijkse taken eisen in bepaalde perioden zoveel tijd, dat tijd voor ontwikkelen erbij inschiet. Dat geldt ook voor opleiders. Maar ook persoonlijke zaken zijn daarop van invloed. 'Ontwikkelen gaat met hele kleine stapjes en in horten en stoten'.

Jongeren accepteren, volgens ouderen, veranderingen eerder. Ouderen zeggen dat ze zelf gevarieerder en flexibeler op veranderingen inspelen. Jongeren vinden ze echter vaak (te) sceptisch inzake veranderingen.

Collega's met veel onderwijservaring noemen als fasen in hun loopbaan: (A) oriënteren/ zoeken; (B) produceren/ontwerpen en (C) visie/ervaring met elkaar delen en anderen inspireren. Er worden ook fasen per ontwikkeling genoemd: (1) oriënteren, (2) verbreden, (3) verdiepen en van (a) kiezen van activiteiten/bewegingsvormen/thema's, (b) volgordes hierin kiezen en (c) aanpakkeuzes.

WELKE ONTWIKKELINGEN BEINVLOEDEN HET DIDACTISCH HANDELEN?

Er is veel aandacht voor ontwikkelingen in de sport- en bewegingscultuur van de jeugd. Bij allen geldt dat 'sport is breed en veelvormig en moet door aanpassing van regels op de leerling worden afgestemd'. Leerlingen krijgen een veelzijdig bewegingsaanbod. Activiteiten komen in 'voldoende' mate in meerdere lessen aan bod. Het criterium 'voldoende' is sterk verschillend en varieert van 50%-70% van alle leerlingen in een klas moeten wat geleerd hebben. Ook het 'wat' wordt verschillend benoemd. De één heeft het over 'een basketbalwedstrijdje' kunnen spelen (80%) en de ander heeft het over verschillende basketbalvaardigheden beter kunnen uitvoeren (20%). De één heeft de neiging een bewegingsprobleem bijvoorbeeld 'scoren' als uitgangspunt te nemen en meerdere manieren van scoren naar keuze te laten uitvoeren en de ander kiest voor het leren van bepaalde vaardigheden zoals de lay-up en probeert die te verbeteren. In de groep overheerst (90%) een mening die je 'sportgerichte bewegingseducatie' kunt noemen. Het gaat bij hen om het leren sporten én bewegen. Het leren oplossen van bewegings- en organisatorische of ontwerpproblemen binnen sportcontexten. Van de collega's noemt 40% het belangrijk om van transfer gebruik te maken. Motorisch, sociaal en (meta-) cognitief leren vindt in samenhang plaats. Het motorische krijgt hierin vaak (95%) prioriteit.

Onderwijsontwikkelingen raken collega's alleen, als die ook in de school aan de orde komen. Ze proberen dat vervolgens snel naar hun vak te vertalen. Naar ervaringen van onderwijsontwikkeling en -onderzoek en ook de toepassing daarvan in ons

vak gaat - en dat is ook bij opleiders het geval - in het algemeen weinig interesse. Op een kleine groep na (35%). Deelnemers aan onze projecten hebben hier veel meer interesse in.

IN WELKE MATE EN WAARDOOR VINDT INDIVIDUEEL OF SAMENWERKEND LEREN PLAATS?

Vakleraren willen van elkaar leren, maar een klein deel (15%) wil eerst een eigen weg zoeken. Regelmatig (wekelijks) samen overleggen in de vorm van werkbesprekingen is moeilijk te regelen. Overleg gebeurt meestal 'even bij de koffie'. Als er overleg plaatsvindt, blijft dat vaak beperkt tot alleen organisatorische zaken. Overleg langs drie lijnen – organisatie, inhoud en aanpak - wordt als wenselijk gezien, maar komt bij 15% van de secties voor. De school biedt weinig tijd voor gemeenschappelijk overleg. Wanneer schooltype- of leerjaarsteams vakoverstijgend functioneren is de kans op het verdwijnen van de vakontwikkeling én overleg groot.

Samen aan een één- of tweejarig project werken (15%) wordt als heel effectief, bijzonder zinvol en leerzaam gezien. Het projectonderwerp moet dan wel 'body' hebben en zowel inhoud, volgordes van bewegingsactiviteiten als aanpak/organisatie en scholing van elkaar omvatten. In de meeste gevallen sluiten die vakgerichte projecten ook bij het actuele schoolbeleid aan.

Alle collega's geloven in de maakbaarheid van een 'krachtige' leerwerkomgeving voor henzelf én voor hun leerlingen. Iedere school biedt daarvoor bepaalde mogelijkheden en specifieke beperkingen.

HOE 'STERK' IS DE PERSOONLIJKE POSITIE IN DE SCHOOL EN DIE VAN DE VAKSECTIE?

In het algemeen zijn collega's (zeer) tevreden met hun positie als vakleraar in de school. Bij 30% geldt dat er wel naar vakleraren of de vaksectie wordt geluisterd maar als het er op aan komt de wensen niet worden uitgevoerd. De positie van de sectie in de school is in het algemeen volgens 80% van de collega's optimaal of zelfs 'sterk' te noemen. Veel sectieleiden zijn

in dat geval in bijna alle werkgroepen van de school vertegenwoordigd of doen veel taken in de school.

CONCLUSIES

Bij elke vakleraar in dit onderzoek vindt in de loop van de beroepsloopbaan vak- c.q. professionele ontwikkeling plaats. De mate van ontwikkeling is afhankelijk van:

- de mogelijkheden tot samenwerkend leren in het team
- het regelmatig projectmatig willen en kunnen werken
- teamcondities zoals spreiding van expertise en kwaliteiten, aanwezigheid van een 'kartrekker' en een randvoorwaarde als 'wekelijks overlegtijd'.

Er moet kortom ook in de werksituatie van de vakleraar sprake zijn van een krachtige leer-werkomgeving. Ontwikkelingen moeten net als het lesgeven, een totaalgebeuren zijn. Het gaat om het op elkaar afstemmen van inhoud, aanpak en onderwijsorganisatie. Conceptueel (opvattingen) en praktisch handelen moeten eveneens in samenhang vorm en inhoud krijgen. Het rolgedrag van de lesgever én de wijze van werken alsmede die van een vaksectie staan model voor de leerling. Dit maakt het 'leren hoe te leren' voor leerlingen mogelijk.

Onderwijs streeft naar maatwerk voor leerlingen, maar professionele ontwikkeling voor leraren is ook - deels door henzelf geregeld - maatwerk. Iedereen ontwikkelt zich immers verschillend in aandachtsgebied, snelheid van gedragsverandering en niveau. Dat vereist van iedereen bewuste aandacht én verdeling van taken.

Het plezier hebben en houden in je werk en de bereidheid tonen je voortdurend te blijven ontwikkelen hangt bij deze groep samen met hun hoge ambitieniveau. Ze leggen de maatstaf voor zichzelf en de leerling ten aanzien van het 'breed, diepgaand én gevarieerd leren', erg hoog. Voor applaus moet je dit alles niet doen. Altijd de moeilijke weg zoeken werkt uitdagend, maar soms komt de waardering dan pas achteraf. Als kinderen in je les genieten en zichtbaar veel leren, is dat voor de vakleraar een stilzwijgende, maar wel de beste beloning.

Noten

¹ Timmers, E. (2007). *Voor applaus moet je het niet doen! Ontwikkelen van (beter) leren sporten en bewegen, een leven lang!* Baarn: Tirion/De Vrieseborch. Dit boek beschrijft de resultaten van 'vakontwikkeling'.

² Timmers, E. (2006). Wat gebeurt er in het bewegingsonderwijs?. Groningen: HIS. Intern rapport en deels opgenomen in Stegeman, H. (Red.).(2007). *Naar beter bewegingsonderwijs. Over de kwaliteit van sport en bewegen op school.* 's-Hertogenbosch/Nieuwegein: WJH Mulierinstituut/Arko Sports media.

Correspondentie: e.i.timmers@pl.hanze.nl

TOPIC

INTERVIEW MET JAN SLEIJFER

In het inleidende artikel werd al aangegeven dat veel mensen in andere banen terecht komen dan waarvoor ze zijn opgeleid. Jan Sleijfer is één van die mensen die het vak al snel verruilde voor iets anders. Dat andere is nog wel LO-gerelateerd maar zowel sociaal, mentaal als fysiek in een breder perspectief geplaatst.

Door: Henk Breukelman

Jan Sleijfer studeerde na de academie voor lichamelijke opvoeding in Amsterdam cum laude af als sociaal psycholoog aan de Universiteit van Amsterdam en behaalde daar tevens de doctoraalantekening sportpsychologie.

'Jan is inmiddels een expert op gebied van presteren onder druk. In 1993 kwam hij in dienst bij het Opleidingsinstituut Dienst Justitiële Inrichtingen. Hier bracht hij honderden justitiemedewerkers kennis, vaardigheden en attitude bij om met voldoende vertrouwen hun veeleisende beroep uit te oefenen. Van gesprekstechnieken voor beginnende gevangenisbewaarders tot en met weerbaarheidstrainingen voor speciale bijstandsteams, met schilden, helm en wapenstok. Ook trainde hij managementleden, artsen, psychologen, verpleegkundigen, onderwijzers, maatschappelijk werkers, groepsleiders, sociotherapeuten, bibliothecarissen, receptionisten en administratief personeel op gebied van integriteit, communicatie, conflicthantering, agressiebeheersing, verbaal judo, antigijzeling, veiligheid, zelfverdediging, opvang & nazorg en groepsdynamica tijdens vele teambuildingsdagen', aldus de website van Keiko, het bedrijf van Jan voor mentale training en begeleiding. Maar ooit studeerde deze ras-Amsterdammer af op de Aalo als gymnastiek.

'Ik was in '91 klaar met de opleiding. En kwam in het basisonderwijs terecht. Op de Bos en Lom merschool. Een overwegend zwarte school. Het was overleven voor mij. Ik had beperkte middelen, veel leerlingen hadden niet eens gymkleding en spraken slechts een beetje of totaal geen Nederlands. De groepsleerkrachten brachten de kinderen te vroeg en haalden ze te laat weer op. (Hadden

Foto: internet

ze zelf langer rust.) Ik zat dus constant met rivaliserende groepen tegelijk in de kleedkamer. De binnenkomers konden niet langer wachten en de vertrekkers bleven maar rondhangen. Een bal in de zaal om alvast wat stoom af te blazen werkte averechts. Ze knalden elkaar ermee om de oren, ongeacht het soort bal. Ik bracht structuur aan: geen bal in de zaal, iedereen een vaste plaats, alles in een vaste volgorde. Het kostte zo veel energie. Ik dacht toen al: je moet wel een echte liefhebber zijn om dit lang vol te houden. Ik kon bijna elke maandagmorgen de gymzaal aanvegen, omdat er tijdens het weekend wel weer een ruit was ingegooid.

**ER IS MEER MOGELIJK DAN ALLEEN
MAAR VOOR DE KLAS STAAN**

Ooit kwam ik als vervanger op een school in Wormerveer terecht. Kwam ik van de hel in de hemel. Komen er kinderen naar me toe en vragen om een bal. Gaan ze er netjes mee naar de middencirkel en beginnen de bal bovenhands naar elkaar toe te

spelen. Roep ik op een gegeven moment 'We gaan beginnen. 'Komen ze meteen netjes de bal terugbrengen en gaan op hun plaats zitten. Ik wist niet wat ik zag. Dat dit ook mogelijk was. Toch had ik mijn beslissing toen al genomen om iets anders te gaan doen. Ik was al te ver heen. Had niet zo veel met onzekerheid te maken. Dat zou m'n eer te na zijn geweest. Ik stond stevig in m'n schoenen, ben wel een echte Amsterdammer. Heb zelf altijd veel gesport, veel gevoetbald en aan zelfverdediging gedaan, ben nog steeds actief in jiu-jitsu en tai-ki-ken. Nee, ik had het wel gezien. Toen zocht de Aalo contact met mij. Zij had mijn gegevens opgeslagen in een interne vacaturebank en benaderde mij, omdat het opleidingsinstituut Dienst Justitiële Inrichtingen op zoek was naar een gediplomeerd sportinstructeur met kennis en vaardigheden geweldsinstructie en weerbaarheid. Ik heb de sprong gewaagd en zo is het balletje gaan rollen. Ik heb de nodige opleidingen in dat verband gedaan en toen er na een reorganisatie een communicatie- en agressietrainer werd gevraagd ben ik opnieuw gaan solliciteren. En natuurlijk ook weer gaan studeren: eerst communicatietrainer (hbo), daarna psychologie (richting sportpsychologie) aan de universiteit. Ik ben nu geregistreerd docent-sportpsycholoog bij de Vereniging voor SportPsychologie in Nederland (VSPN). Maar ik gebruik nog steeds verschillende vaardigheden, die ik als aankomend LO'er heb geleerd. Allereerst komt de methodisch didactische scholing mij nog regelmatig van pas. Ik heb in mijn

huidige praktijk nog heel vaak de rol van instructeur en maak dan dankbaar gebruik van de vaardigheden die ik op de Aalo en mijn jaren voor de klas heb geleerd. Veel mensen zijn uitblinkers in kennis, maar schieten tekort voor de groep, omdat ze het aan lesgeefcompetenties ontbreekt. Ten tweede ben ik vanwege mijn achtergrond nog steeds fysiek ingesteld. Lang stilzitten is er bij mij niet bij. Ook in theoretische workshops moeten de deelnemers altijd even van hun plaats. En ook de kennis van anatomie en fysiologie gebruik ik nog regelmatig in mijn praktijk. Als ik het heb over het sympathisch en parasympathisch zenuwstelsel bijvoorbeeld. Nee, ik heb absoluut geen spijt van mij opleiding aan de Aalo. Het was de basis voor wat ik daarna allemaal ben gaan doen. ALO's zouden hun studenten daar ook op moeten wijzen. Er is meer mogelijk dan alleen maar voor de klas staan.'

PS. Jan kan studenten daar nu zelf op wijzen, want hij is sinds kort verbonden als docent (voor de begeleiding van derdejaarsstudenten op het gebied van psychologie) voor drie maanden aan de Aalo.

Correspondentie: breuk33@hotmail.com

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De jongste generatie zaalscheidingen

Trenomat Acoustic ®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

TRENOMAT
DE GRAAF EN VAN STIJN BV

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Brezo Kampen
levert / bedrukt / borduurt
sportkleding
sweaters / t-shirts
met uw schoollogo

Haatlanderdijk 22, 8263 AR Kampen
Tel. 036 - 333 15 35 / Fax 036 - 333 10 91
E-mail: brezo@hetnet.nl / Website: www.brezo.nl

Groepsreizen voor scholen en bedrijven

Maatwerk
www.grevink.nl
in wintersport

klik op "actie" voor de nieuwste aanbiedingen.
Verstuur uw offerteaanvraag via de homepage

Voor een offerte of brochure bel:

Tel: 0341-460180

Fax: 0341-431888

Email info@grevink.nl

GREVINK
reizen
wintersportreizen voor groepen!

DE ARBEIDSOVEREENKOMST

De afdeling individuele rechtspositie biedt hulp en bijstand bij allerlei vragen en problemen die voortvloeien uit de werksituatie van leden van de KVLO. Deze juridische bijstand geldt voor leden werkzaam in en buiten het onderwijs.

Om een indruk te geven van de zaken die dagelijks op de afdeling Rechtspositie behandeld worden in deze rubriek een selectie uit gestelde vragen of een uitleg over veelvoorkomende zaken.

Door: mr. Sandra Roelofsen

Als startend leerkracht krijg je vaak voor het eerst te maken met een 'echte' arbeidsovereenkomst. Hoewel iedereen wel weet wat hiermee bedoeld wordt, zijn de regels waaraan beide partijen zich moeten houden niet altijd bekend.

Wat is een arbeidsovereenkomst?

Een arbeidsovereenkomst is een overeenkomst tussen een werknemer en een werkgever. De werknemer is in dienst van de werkgever en is verplicht om voor de werkgever te werken. De werkgever is verplicht om jou, als werknemer, loon te betalen. In de meeste gevallen worden afspraken in een schriftelijk contract vastgelegd. Toch is dit geen voorwaarde voor een arbeidsovereenkomst. Met andere woorden: ook als er geen schriftelijke afspraken zijn gemaakt kan er sprake zijn van een arbeidsovereenkomst als aan de volgende drie elementen is voldaan:

- 1 Er moet **arbeid** worden verricht: de werknemer is verplicht om persoonlijk werkzaamheden te verrichten.
- 2 Er wordt **loon** betaald tegen een overeengekomen beloning.
- 3 Er moet sprake zijn van een **gezagsverhouding**: je bent in dienst van de werkgever gedurende een zekere tijd.

In een arbeidsovereenkomst moet in ieder geval worden opgenomen:

- de persoonlijke gegevens: naam en woonplaats van beide partijen
- de plaats waar de arbeid wordt verricht
- de functie van de werknemer en omvang van de werkzaamheden (werktijdfactor)
- het salaris
- de datum indiensttreding
- de aard en duur van de benoeming, met een aantal mogelijkheden: tijdelijk met uitzicht op vast, tijdelijk vanwege vervanging, tijdelijk vanwege project of voor onbepaalde tijd
- de CAO die van toepassing is.

Als er een CAO van toepassing is, dan is de werkgever verplicht dit te melden. Ook moet de werkgever de CAO ter informatie kunnen overhandigen. Als een CAO en een arbeidsovereenkomst met elkaar botsen, gaat de CAO boven het contract.

Als iets in een arbeidsovereenkomst niet duidelijk is vastgelegd, maar wel in de CAO, dan geldt de CAO.

De werkgever is verplicht om schriftelijk informatie over de arbeidsovereenkomst te geven. Wanneer afspraken mondeling zijn gemaakt is altijd verstandig om deze schriftelijk vast te leggen!

Wat is het salaris van startende leraren in het PO en VO?

In het onderwijs hanteert men een systeem van functiebeloning. Dat betekent dat de functie waarin je wordt benoemd bepalend is voor het salaris dat je ontvangt.

Als beginnend leraar word je in het voortgezet onderwijs in beginsel ingedeeld in schaal LB (leraar B), met het bijbehorende aanvangssalaris LB-1 (loonpeil 1 januari 2007 € 2251 bij 1,0 FTE, een fulltime baan). In het primair onderwijs in dat schaal LA (leraar A), met het bijbehorende aanvangssalaris LA-1 (loonpeil 1 januari 2007 € 2171 bij 1,0 FTE).

Bij deze schalen hoort een bepaald carrièrepatroon. Als je in dienst treedt bij een school begin je meestal bij regelnummer 1, het hierboven genoemde aanvangssalaris. Blijf je in dienst van de werkgever, dan ga je (in beginsel) op 1 augustus van het volgende schooljaar een regelnummer omhoog in je carrièrepatroon. De volledige carrièrepatronen zijn te vinden op de website van de KVLO, onder rechtspositie/salarissen.

Heb je vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kun je je wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en dagelijks van 12.30-16.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

PRAKTIJKKATERN BEHORENDE BIJ LICHAMELIJKE OPVOEDING 11 - 2007

PRAKTIJK KATERN

PRAKTIJK
BASIS- EN
VOORTGEZET
ONDERWIJS

BRUGKLAS SOFTBAL; 'HIT AND RUNS VOOR ELK NIVEAU' | 22
ATLETIEK - LOPEN (2) VAN HINDERNISLOPEN NAAR HORDELOPEN | 26
FLAG- EN TACKLE FOOTBALL (3) | 30
OVER DE KIJKWIJZER EN ANDERE HULPMIDDELEN (3) | 34

BRUGKLAS SOFTBAL: 'HIT AND RUNS VOOR ELK NIVEAU' (1)

In deze buitenperiode wordt op veel velden bij school softbal gespeeld. Bij volledig softbal staan leerlingen veel stil en wachten tot ze actief kunnen worden als velder of slagman. Softbalvormen waar leerlingen meer kansen hebben om actief mee te spelen genieten de voorkeur. In een serie artikelen wordt er aandacht besteed aan deze vormen van softbal. Met 'Hit and run' is iedereen actief en kiezen leerlingen hun eigen uitdaging. **Door: Wytse Walinga en Ivo Dokman**

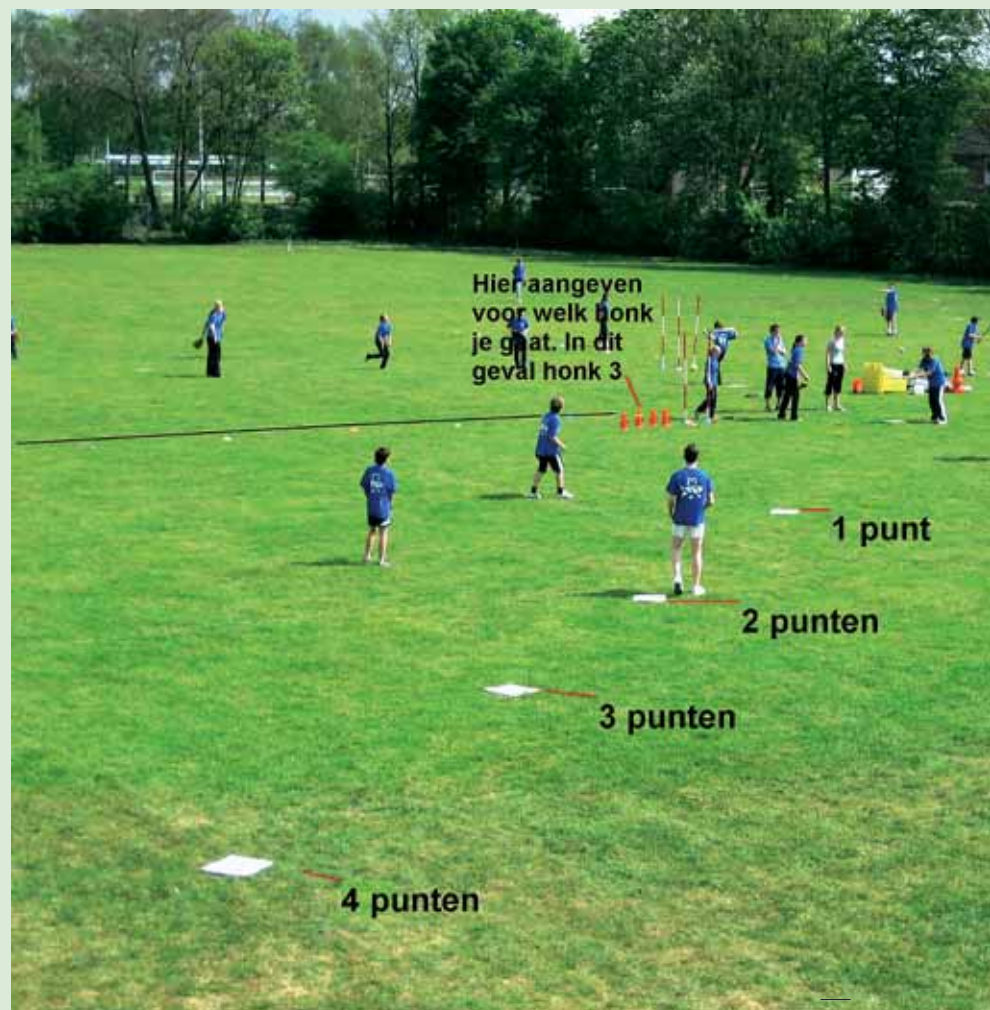
Een half uur vol spanning wachten is voorbij. Sjors is eindelijk aan slag. Met knikkende knieën loopt hij naar de plaat. Wat een druk!! Sjimmie, toch één van de beste spelers van de klas, is net met 3 slag uitgegooid door de fanatieke pitcher van de veldpartij. De stand is 4-3 voor de veldpartij. 2 Uit in de laatste gelijkmakende inning en alle honken bezet!! De verre velders worden door de pitcher al dichterbij geroepen. 'Sjors, kan toch niet slaan!' De pitcher heeft gelijk, denkt Sjors. Het is al weer 3 jaar geleden dat hij voor het laatst honk 1 heeft gehaald én dat kwam ook nog door een blunder van Anne. De eerste 2 ballen zijn één streep en Sjors heeft geen schijn van kans. Sjors slaakt een zucht... Hij gaat bij de laatste bal voor alles of niets. De 3e bal wordt gegooid en Sjors haalt vol uit! Tot zijn verbazing vliegt de bal 20 meter door de lucht over alle velders heen. Sjors sprint naar honk 1 én de lopers op honk 3 én 2 weten binnen te komen. Een 5-4 overwinning voor het team van Sjors. Eindelijk een keer de 'held' bij gym. Hij kan met een gerust hart volgende week aan zijn eindexamen beginnen...

Leerproces versneld, in de brugklas al een held!?

Ons probleem met softbal in de brugklas op het voortgezet onderwijs

- Weinig slagbeurten, terwijl slaan moeilijk is.
- Veel leerlingen voor/op honk 1 uit.
- Leerlingen kunnen nauwelijks gooien en vangen onder druk.
- Verveling door weinig speelmomenten (acht wachters + 'zit-tende' velders).

- Leerlingen kennen alle regels van softbal, maar 90% van de leerlingen kan het niet toepassen in het spel.

Waarom kiezen wij voor de hele brugklas voor de voordelen van Hit and run?

- Veel slagbeurten.
- Elke veldspeler heeft een belangrijke taak en is eerder betrokken.
- Veel ballen per veldspeler.
- Iedereen kiest zijn eigen moeilijkheidsgraad.
- Snelle wissels.
- Hoog zelfregulerend karakter door eenvoudige regels en regelingen.
- Goede machtbalans tussen veld en slagploeg.

Voor u ook herkenbaar?!

HIT AND RUN

Arrangement

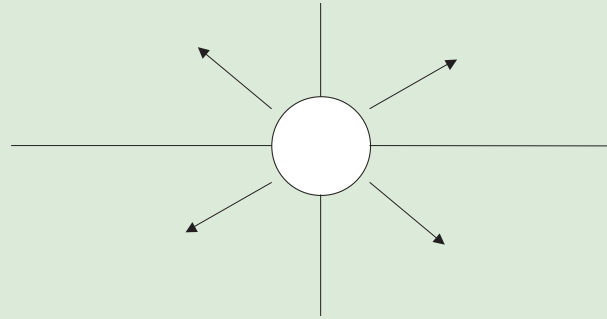
- Thuisplaat
- Vier honken op één lijn het veld in (zie bovenaanzicht). Het eerste honk op tien meter. De daaropvolgende met vier meter tussenruimte.
- Vier veldspelers (twee tweetallen)
- Twee slagspelers
- Vier pilonnen met één dopje
- Foutlijn met dopjes
- Eén werpplaat voor de toss.

Spel slagploeg

- 1 Geef aan voor welk honk je gaat door een dopje op de eerste, tweede, derde, of vierde pylon te zetten.
- 2 De medespeler gooit een toss vanaf de werpplaat.

- 3 De slagspeler slaat de bal in het veld en probeert het honk van keuze veilig te bereiken.

Bovenaanzicht bij het spelen op vier situaties:

Spel veldploeg

- 1 De geslagen bal snel verwerken.
- 2 De verwerkte bal eerder op het door de slagman gekozen honk branden. Uittikken mag altijd.

Regels

- Het gekozen honk (1, 2, 3, of 4) komt overeen met het aantal punten.
- De slagman is aan slag totdat hij/zij goed slaat.
- Beide slagmensen twee keer slaan. Wissel met ander tweetal (drie tweetallen per veld).
- Wanneer een veldspeler de loper hindert, is de loper binnen.
- Een gekozen honk is bindend (stoppen bij 1 mag niet wanneer je voor 3 hebt gekozen).

Uitbreiding

Wanneer de slagploeg (na actief lesgeven aan de veldploeg) te veel macht krijgt dan:

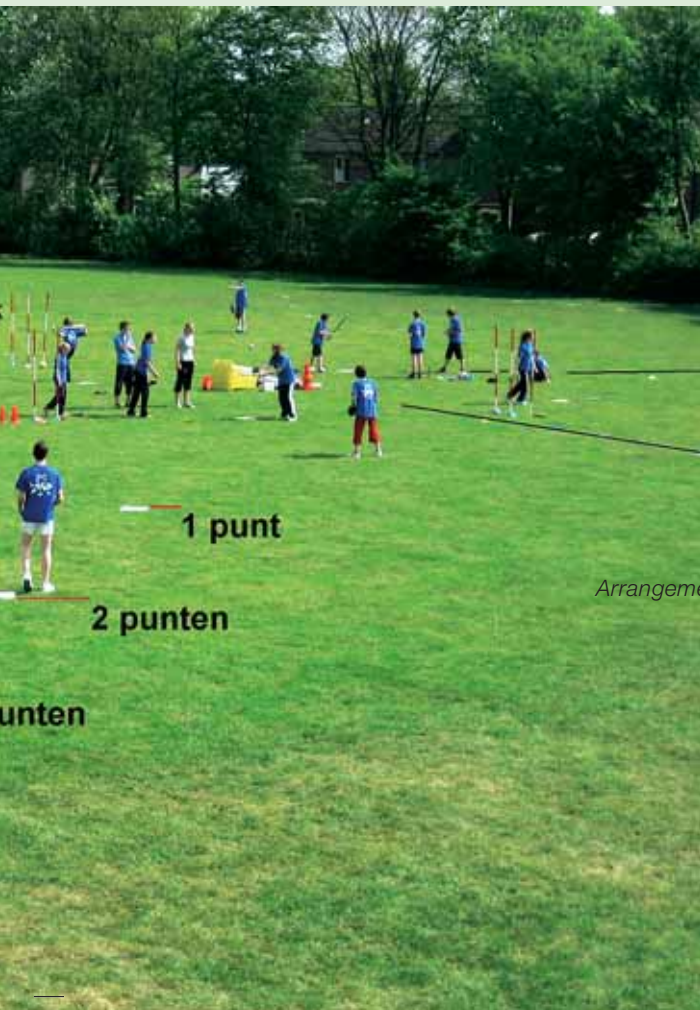
- afstand tussen de honken vergroten
- slagzone verkleinen
- een gevangen bal is uit.

Wanneer de veldploeg (na actief lesgeven aan de slagploeg) te veel macht krijgt dan:

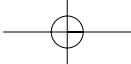
- de honken uit het midden meer naar de zijlijn schuiven (zie foto op volgende pagina)
- eerste honk dichterbij leggen.

Methodische opbouw binnen slaan

- 1 Wegslaan van een bal vanaf een opgerolde krant die in een pylon staat of van een slagstatief (alleen voor leerlingen die moeite hebben met de slagbeweging. Als dit geen probleem is, overgaan naar punt 2 én 3 i.v.m. tijd-, tempo-, richtinggegevens waar de slagman rekening mee moet houden).
- 2 Wegslaan van de bal die uit de Tjoek komt
- 3 Wegslaan van een bal die getost wordt.
- 4 Wegslaan van een bal op een van voren gepitchte bal (voorwaarde: pitcher moet vier van de vijf ballen met een rustige boog over de slagplaat kunnen gooien, tussen knie en schouderhoogte van de slagman).

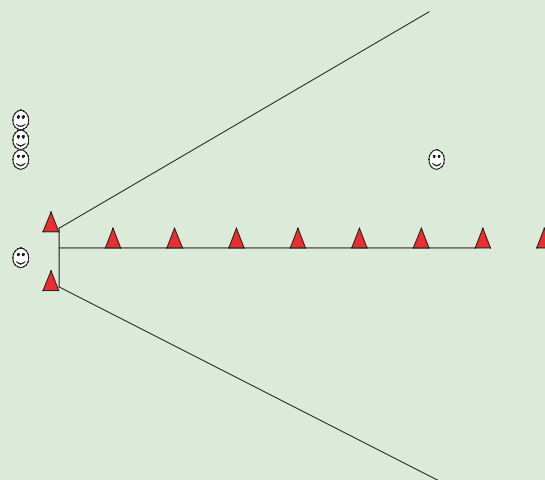
Arrangement 'hit and run'

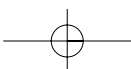
Honken meer naar de zijlijn

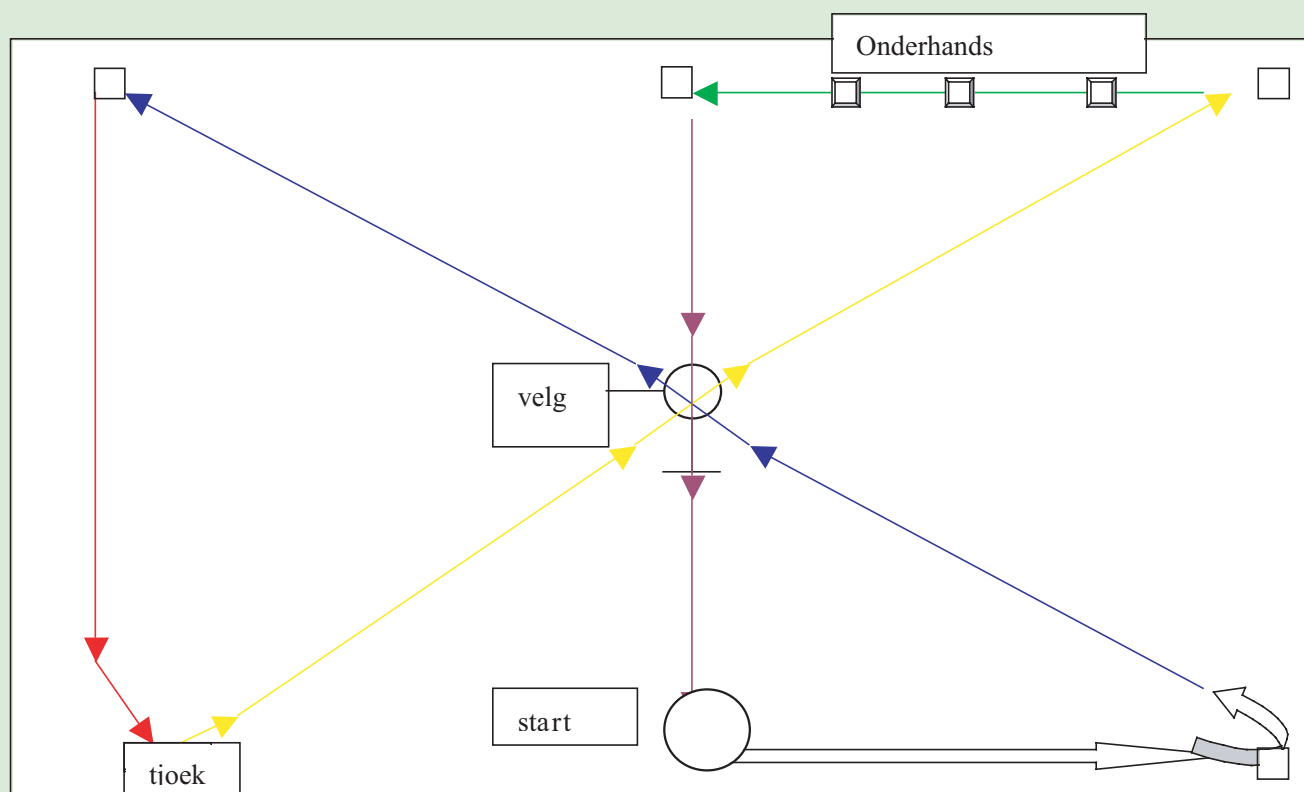
Methodische opbouw binnen gooien en vangen

- 1 Aangooien en vangen: tweetallen op een afstand van drie meter. Uitbreiden naar maximaal tien meter. Het gooien moet hier niet het probleem zijn. De aandacht gaat uit naar het vangen.
- 2 Overgooien 15 meter. De aandacht gaat nu meer naar het gericht kunnen gooien op afstand. 15 meter+
- 3 Werpbaan. Het gaat om een zo groot mogelijke afstand te gooien.

Bal wegslaan die uit de tjoek komt

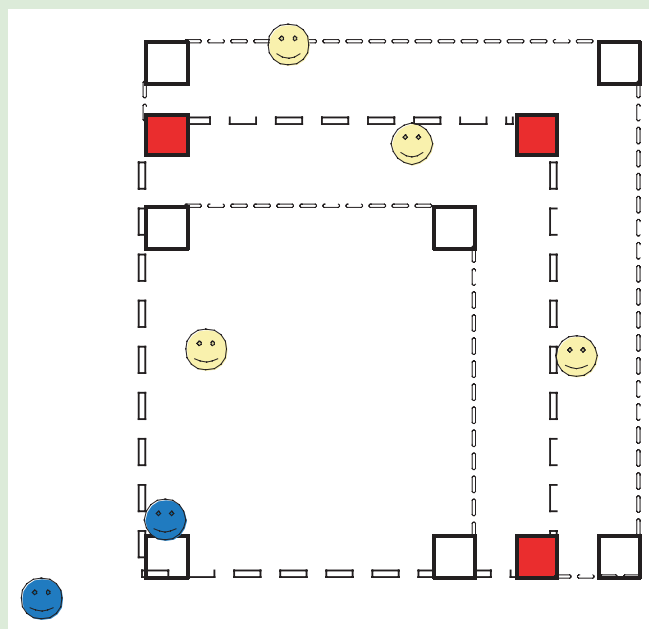

- 4 Softbal parcours. Een parcours over het veld; leerlingen moeten proberen in te schatten in hoeveel worpen ze het kunnen afleggen.
- 5 Trainer speler. Het verwerken van moeilijke en bovenhands- en onderhands aangegooide ballen. Het gaat er daarbij om dat je elkaars grenzen leert opzoeken, maar dat het vangen nog wel lukt (sparren).
- 6 Overgooien in tweetallen op tijd. De docent laat twee minuten overgooien. De leerlingen moeten zo vaak mogelijk overgooien. Hierna kan met een andere partner nog een poging gedaan worden (onder druk gooien en vangen).

- 7 Peanutball. Onder druk gooien en vangen. Het is een strijd tussen de looper en de velders op tijd. De looper gooit de bal (gele zachte softbal) binnen de honken in het veld én geeft vooraf aan voor welke ronde hij/zij gaat. De vier velders moeten zo snel mogelijk de bal naar honk 1, daarna naar honk 2, 3 en thuis gooien (de velders moeten de ballen naar de rode honken gooien). Wie is er het eerst op het thuishonk, de looper of de bal?! Ronde 1 gehaald, betekent één punt. Ronde 2, betekent twee punten en ronde 3 levert drie punten op.

Foto's: Wytse Walinga

Correspondentie: gw.walinga@windesheim.nl of ir.dokman@windesheim.nl

RECTIFICATIE

In het artikel 'Springen (turnen) in het Basisdocument onderbouw VO' (Lichamelijke Opvoeding nr. 8, 2007) staat een storende fout. Bij de kernactiviteit 'Salto voorover gehurkt vanaf verhoogd vlak' staat ten onrechte de zin: 'Twee leerlingen als hulpverlener staan op de grond tussen minitrampoline en het landingsvlak'. Dat moet zijn: 'Docent met leerling als hulpverleners'. In het Basisdocument VO hebben we er bij alle kernactiviteiten van turnen voor gekozen om de docent zelf te laten bepalen hoe, waar en wanneer er hulp verleend of gevangen moet worden. Dat had hier ook het geval moeten zijn.

Namens de auteurs Ger van Mossel

ATLETIEK - LOPEN (2) VAN HINDERNISLOPEN (BO) NAAR HORDELOPEN (VO)

Dit is het tweede artikel uit een reeks, waarbij het lopen over korte duur centraal staat. Wij zullen vanuit de sectie atletiek van de Calo Zwolle ingaan op de thema's hordelopen, estafettelopen en start- en sprintspelletjes. Het lopen over de langere duur zal in deze reeks achterwege gelaten worden, daar er relatief meer bekend over is. Daar kan ook op zich al een reeks van artikelen over geschreven worden. De thema's hordelopen, estafettelopen en start- en sprintspelletjes zullen in haar volledigheid van methodische opbouw behandeld worden van basisonderwijs tot en met voortgezet onderwijs. De bedoeling is dat er een praktische invulling gegeven zal worden, waar iedere bewegingsonderwijzer direct mee aan de slag kan gaan in zijn/haar eigen praktijk. In het eerste artikel is hordelopen met accent op hindernislopen in het basisonderwijs aan de orde geweest. Nu komt het hordelopen in het voortgezet onderwijs aan bod. **Door: Dico Rouw**

AAN DE SLAG IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS

Hoeveel horden worden opgesteld en op welke hoogte staan deze? Zijn alle banen qua hordeafstand verschillend en zo ja, wat is dan de juiste maat per baan? Hoe zit het qua regelingen? Wie mag wanneer vertrekken en wat gebeurt er met horden, die omver worden gelopen en met de latjes, die eruit worden gelopen? Antwoorden op vragen voor afstanden en hoogtes staan in tabel 2. De overigen zullen we hieronder beantwoorden. In tabel 1 in het vorige artikel staan de officiële wedstrijdhoogtes en -afstanden vermeld.

Het *arrangement* bestaat in de meest leerbare omgeving uit zes verschillende banen qua tussenafstand en vier horden per baan waarvan de eerste horde uit iedere baan op dezelfde beginafstand staat.

Bij het hordelopen is de loop naar de eerste horde vaak lasti-

ger, dan de loop naar de horden erna. Dat heeft ermee te maken, dat bij de aanloop naar de eerste horde nog geen sprake is van een 'gedwongen' loop. Na de eerste horde is dat wel het geval, waardoor het ritme in feite al is vastgelegd. Het opstellen van vier hordes levert in dat opzicht een relatieve vereenvoudiging op, verder leer je met een vierde horde in de baan meer vanwege het aantal herhalingen en is het gemakkelijker om conclusies te trekken.

De hordehoogte komt vrij precies. Een te lage horde fungeert onvoldoende als hindernis die genomen moet worden. Een te hoge horde leidt onherroepelijk tot een al te grote onderbreking van het loopritme. Starthoogte ligt voor ons niveau op ongeveer heuphoogte (± 70 cm). Naargelang het niveau verbetert, mag de horde in hoogte toenemen tot een maximum van 84 cm (en in uitzonderlijke gevallen 92 cm).

De hordeafstand varieert van baan tot baan. Probeer daarbij

Lengte	Categorie	Hoogte	Aantal	Aanloop	Tussenaafstand	Uitloop
± 40m	8-tot 9-jarigen	Knie-heup	4	10 - 12m	4,0 - 4,5 - 5,0m	restant
± 40m	10-tot 11-jarigen	Knie-heup	4	10 - 12m	5,0 - 5,5 - 6,0m	restant
± 50m	12-tot 13-jarigen	Heup	4	± 12m	6,0 - 6,5 - 7,0 - 7,5m	restant
± 50m	14-tot 15-jarigen	76 cm	4	± 12m	6,5 - 7,0 - 7,5 - 8,0m	restant
± 50m	16-tot 17-jarigen	Dames 76 cm Heren 84 cm	4	± 12m	7,0 - 7,5 - 8,0 - 8,5m	restant
± 50m	18 en ouder	Dames 76 cm Heren 84 cm	4	± 12m	7,0 - 7,5 - 8,0 - 8,5m	restant

Tabel 2. Afstanden en hoogten per leeftijdscategorie in het onderwijs

zoveel mogelijk rekening te houden met verschillen in o.a. loopsnelheid en beenlengte van de leerlingen. Naar gelang je meer verschillende banen kunt uitzetten is de kans groter, dat een leerling een voor hem passende baan zal kunnen vinden (zie tabel 2). Het maakt hierbij (in eerste instantie) niet uit in welke banen de jongens of meisjes lopen.

De regelingen waar men bij bovenstaand arrangement aan kan denken zijn de volgende:

- na de vierde horde minimaal tien meter door laten lopen, voordat men aan de terugweg begint
- de linker drie banen keren terug via de linker kant. De rechter drie banen via de rechterkant
- als je voorganger de laatste horde heeft gepasseerd mag de opvolger vertrekken
- een hordelat, die eruit wordt gelopen, wordt door één van de terugkerende lopers terug in de uitsparing geplaatst.

Men kan nu gaan beginnen met de *hantering en introductie van het bewegingsprobleem*. Lopers moeten in eerste instantie zien te achterhalen wat hun afzetbeen is. Voor veel leerlingen speelt daarbij een nadrukkelijke voorkeur voor een bepaalde kant van afzetten en bijtrekken (tweede been wat de horde passeert). Slechts voor een kleine minderheid is dit onverschillig. Bij deze laatste groep behoeft het de voorkeur om beide kanten te oefenen (voor mogelijkheden tot een vier-pas als dat nodig zou blijken te zijn). Op een gegeven moment zal elke leerling een voorkeurskant hebben.

Er vanuit gaande, dat er sprake is van een bepaalde voorkeurszijde van afzetten en doorhalen, dan mag er verondersteld worden, dat dit zich bij elke horde herhaalt. De leerling zal zijn loop dus zodanig in mogen richten, dat hij bij elke nieuwe horde met zijn goede been uitkomt. Behalve de juiste baankeuze, speelt ook de loopsnelheid hierbij een grote rol. De leerlingen zullen daarom zelf moeten kiezen welke combinatie van baan en loopsnelheid het hen mogelijk maakt steeds

weer met hetzelfde been bij de horde uit te komen.

Tot slot geldt, dat de 'zoektocht' moet worden verfijnd naar een baan waarin niet alleen steeds opnieuw met hetzelfde been kan worden afgezet, maar waarbij dit eveneens gepaard gaat met het behouden van de snelheid.

Zoals in de inleiding van dit artikel reeds vermeld, hebben we het hier over het accent op *ritmering* en *continuïteit* als basis van het hordelopen. In principe maakt het hierbij in het begin niet uit of er sprake is van een vijf-pas- of drie-pasritme (de landing niet meegerekend). De wijze van passeren wordt eigenlijk pas van belang, nadat is voldaan aan het criterium van ritme en continuïteit. Het lesgeven beperkt zich meer tot coaching op de baankeuze en het looptempo.

Hierna kan men overgaan op het komen tot een *gunstiger richting (onder relatief laag tempo)* van de hordepassage. Het op een snellere wijze passeren van de horde wordt dan belangrijker.

Om de horden met een minimum aan tijdverlies te kunnen passeren moet worden voldaan aan het volgende: het zwaartepunt moet tijdens het lopen nagenoeg op één hoogte blijven. Grote schommelingen van het zwaartepunt in het verticale moeten worden vermeden. Dat heeft een tweetal consequenties:

- er moet ver genoeg voor de horden worden afgezet (alleen dan kan namelijk worden vermeden dat de horde al te steil wordt genomen)
- het bijtrekken moet tijdens de hordepassage niet onder de looper langs worden doorgehaald, maar enigszins zijdelings. Dat betekent: een bijtrekbeweging waarbij de knie nadrukkelijk naar buiten wijst (kniespreiding) en voet en knie zich op dezelfde hoogte bevinden. Er is hierbij sprake van een scherpe hoek in het kniegewricht, waarbij de hiel naar het zitvlak toe wordt gebracht en de *tenen worden opgetrokken*.

FOTO ANITA RIEMERSMA

Hij is er klaar voor

Dit alles veronderstelt een enigszins voorover gebogen houding (naar voren leunen) het zgn. 'aangaan' van de horde. Wanneer het lichaam boven de horde is gaat het lichaam naar een rechtopgaande positie. Met de gunstige richting hangt ook samen een gunstig moment van terugplaatsen van het opzwaaibeen op de grond. Het ontbreekt de leerling vanwege een gebrek aan bodemcontact aan de mogelijkheid om snelheid te behouden. Hoe eerder in dat opzicht het bodemcontact is hersteld, hoe sneller de voortstuwing of acceleratie kan worden hervat. Het láát terugplaatsen van het opzwaaibeen betekent automatisch een verre plaatsing achter de horde. Het vróegtijdig terugplaatsen t.g.v. van het afbreken van de hordepas betekent automatisch een plaatsing kort na de horde, hetgeen gunstig is. Het afbreken van de hordepas en een actieve (niet afwachende) voetplaatsing betreft overigens zowel het eerste als tweede been. De globaal genomen verhouding in afstand

tussen de afzet voor de horde en landing na de horde is ongeveer 2:1.

Tot slot moet gewezen worden op het voorkomen van al te veel zijdelingse afwijkingen in de landing. In dat geval lijkt het alsof de loper 'wringt' tussen zijn schouders en heupen tijdens de landing. Oorzaak is veelal het onvoldoende compenseren van de (t.g.v. het opschoppen van het opzwaaibeen) ontstane rotaties. Het opschoppen van het rechterbeen zal leiden tot een rotatie naar links. Deze dient bewust te worden gecompenseerd door gelijktijdig met de linkerarm een contrabeweging te maken. Deze richt zich naar de rechtervoet. Een aanwijzing om te ver indraaien van de romp te voorkomen is om de leerlingen met beide schouders gericht naar voren te laten lopen.

Naargelang de hordepassage verbeterd is, is de loper beter in staat om op *hogere snelheid* de horden te nemen. Dit vanwege het feit, dat de horden steeds minder nadrukkelijk als onderbreking van de loop gaan fungeren. In veel gevallen noodzaakt het hogere tempo tot een verandering van baanlengte. Wat eerder voldeed, wordt nu tekort. Een verschuiving naar een baan met grotere tussenafstand is meestal het gevolg. Bovendien is de leerling in staat om dit hoge tempo ook in zijn landing te verwerken zonder al te grote balansverstoringen tot gevolg. Het lopen oogt hierdoor meer gestroomlijnd en minder hoekig.

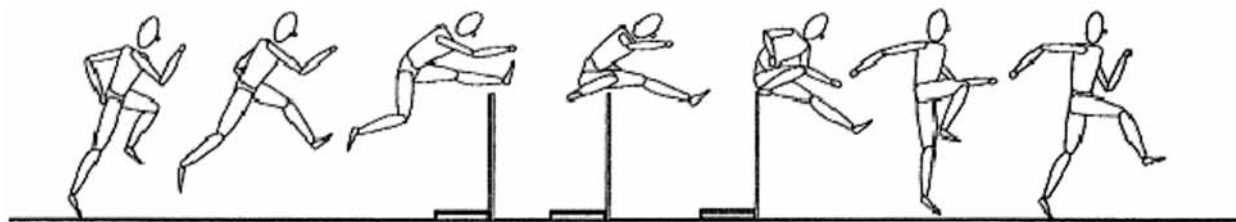
Tot slot kan men er voor kiezen om *wedstrijden* te lopen met juryleden en al. Er is dan één starter (met startklapper of iets dergelijks), twee 'klokkers' die de tijd opnemen, één notulist om de tijden te noteren en twee leerlingen die de (omgevalen) horden voor de volgende race weer in orde maken. Een andere mogelijkheid is een simpele groepswedstrijd of groepswedstrijd met 'inzet'. De loper moet in dat laatste geval voorafgaande aan de 'run' aangeven hoe snel hij gaat lopen. Geeft hij aan 8,70 seconde over 60m te lopen en loopt hij slechts 8,90 seconde, dan heeft hij 0 punten. Loopt hij echter 8,40 seconde dan krijgt hij 'slechts' het aantal punten gebaseerd op zijn genoemde tijd $(10,00 - 8,70) = 130$ punten i.p.v. $(10,00 - 8,40) = 160$ punten. Welke atleet (of groepje van lopers) boekt uiteindelijk na drie runs het beste totaalresultaat over deze drie lopen. De ranglijstaanvoerder moet als eerste zijn tijd aangeven, de overige lopers kunnen zich hier dan op baseren.

Veel succes en vooral plezier bij de uitvoering van het in dit artikel uiteengezette met betrekking tot het hindernislopen c.q. hordelopen.

De auteur heeft dit artikel geschreven in het licht van de visie en ideeën van de atletieksectie van de Calo Zwolle. Per 1 augustus is Dico Rouw werkzaam bij de ALO aan de HAN.

Correspondentie dico.maud@chello.nl of cp.baremans@windesheim.nl of pc.molenaar@windesheim.nl.

ANALYSE VAN DE HORDEPASSAGE

Afzetfase:

- doel = zo min mogelijk snelheidsverlies
- afzetfase is bepalend voor de baan van het lichaamszwaartepunt (lzp)
- in voorbereiding: lzp hoog ('be proud'), voorlaatste pas verkort en korte pendel aanvalsbeen
- volledige strekking van heup-, knie- en enkelgewricht
- bovenbeen van aanvalsbeen horizontaal
- spitse knie
- impuls
- romp licht voorover
- arminzet.

Zweeffase:

- zo vloeiend mogelijk nemen
- uitpendelen aanvalsbeen
- aanvallen met de hak
- romp naar voren drukken
- verborgen bijtrekbeen (evenwijdig aan horde)
- lzp op hoogste punt **vlak voor** de horde
- armactie in de looprichting.

Landingsfase:

- doel: snelheid opvoeren
- is afhankelijk van de vluchtparabool
- zo kort mogelijk achter de horden neerkomen
- lzp boven steunpunt
- landing op 'gestrekt' been
- knie bijtrekbeen via oksel spits naar voren
- armactie ondersteunend.

Sprintloop tussen horden:

- 'hoog lopen'
- op de bal van de voet
- romp vrijwel rechtop.

Dit alles bedoeld om een nog betere begeleiding te kunnen geven als docent bewegingsonderwijs aan leerlingen met een eventuele hordelooptoekomst.

FLAG- EN TACKLE FOOTBALL (3)

Flag football, de contactvrije variant van American football, is een welkome aanvulling op het spelprogramma van leerlingen van basis- en voortgezet onderwijs. Omdat er niet getackeld mag worden is het veilig. Je kunt het op kleine veldjes al spelen (ook in de zaal, met wat aanpassingen). En in kleine aantallen. Je krijgt dus veel te doen en leert daardoor snel. En het allerbelangrijkste: veel leerlingen vinden het leuk. Tackle football is het logische vervolg op flag football. Het wordt ook gespeeld met vijf tegen vijf, maar nu is fysiek contact wel toegestaan. Over de overgang van flag- naar tackle football gaat deze laatste aflevering van de artikelenserie over de (voor Nederland) tamelijk nieuwe tak van (school)sport. **Door: Henk Breukelman**

Na het succes van flag football op scholen kon de introductie van tackle football niet uitblijven. Ter illustratie: afgelopen zomer werd al weer voor de vijfde keer het nationaal kampioenschap voor schoolteams georganiseerd, met scholen uit Den Haag, Amsterdam, Schiedam en Spijkenisse. Scholen uit en rondom grote steden, waar ook American footballclubs zijn. Maar ook in Hilversum, Nijmegen, Lelystad en Groningen (om maar een paar plaatsen te noemen) wordt er tackle football gespeeld. Hierbij spelen de Amsterdam Admirals een belangrijke ondersteunende rol. Nog niet in de vorm van clinics (zoals bij flag football), maar als maatwerk voor de school. Alleen scholen met teams, die al enkele jaren deelnemen aan NFL Flag Football toernooien komen hiervoor in aanmerking.

DE REGELS

5on5 School tackle is een variant van flag football waarbij het tackelen en blokken wel zijn toegestaan. Het aanvallende team krijgt vier kansen om vanaf haar eigen 5 meterlijn de middenlijn te passeren. Lukt dit, dan krijgen zij vier nieuwe pogingen om verder te komen. Lukt dit niet, dan krijgt het andere team het recht van de aanval. De grootste verschillen met NFL flag football zijn, dat er niet 'geblitzt' mag worden (dat is de verdedigende actie door de linebackers, om meteen na het 'ready-hut' de quarterback aan te vallen, zodat deze te weinig tijd heeft om goed te kijken en de bal zuiver te gooien, zie ook LO nr. 10). Als de bal bij een handoff, toss of tijdens een run op de grond terechtkomt, kan iedereen de bal oppak-

ken en terreinwinst boeken voor zijn team ('live'-ball). En natuurlijk dat de baldrager gestopt kan worden door een tackle i.p.v. door 'geflagt' te worden. Natuurlijk kun je tackle football spelen zonder beschermende uitrusting, zoals bij rugby, hoewel gebitsbescherming dan wel aan te raden is. Het wordt ook wel op die manier gespeeld. Maar het is veiliger om wel de nodige extra's aan bescherming voor je leerlingen aan te schaffen. Bovendien lijkt het dan wat meer op American football en dat is ook niet onbelangrijk voor veel jongens (en trouwens ook meisjes) die besluiten om de overstap te wagen. Breng het niet als een verplichte overgang, waar je aan toe bent, maar als een uitnodiging voor wie wil. Want het kan erg afschrikken als leerlingen vanuit de ervaringen met flag football ineens worden geconfronteerd met de fysieke dimensies van tackle football. Bouw je programma daarom stap voor stap op, zodat leerlingen kunnen wennen aan het contact.

Outfit speler

DE OUTFIT

Spelers dragen bij 5on5 school tackle een complete uitrusting. Helm, gebitsbeschermer, schouderpads en bovenbeen-, stuit- en kniebeschermers. Deze uitrustingen worden voor een bepaalde periode beschikbaar gesteld door de Admirals. Sommige scholen hebben inmiddels zelf uitrustingen aange-schaft. Partner van het 5on5 school tackle programma is Forelle b.v. (www.forelle.nl) de American Football specialist van Nederland. Deze partner heeft een zeer aantrekkelijk aanbod voor scholen om zelf materialen aan te schaffen.

Zodra een leerling een tackle-uitrusting gaat dragen, zal hij of zij merken dat de bewegingsvrijheid, vergeleken met het flag football, enorm beperkt wordt. Daarnaast heeft een beschermende outfit een bepaald gewicht die spelers natuurlijk ook mee moeten dragen.

De American footballhelm zorgt ervoor dat het gezichtsveld met ongeveer 35% wordt verminderd, wat het vangen van de bal een stuk lastiger maakt. Omdat het belemmerde gezichtsveld een grote invloed heeft op het vangen en in mindere mate het gooien van de bal, is de eerste vorm die gespeeld kan worden flag football met helm. De leerlingen weten hoe ze dit spel moeten spelen, waardoor er weinig tot geen uitleg nodig is. Daarna ga je de bescherming uitbreiden met de *shoulderpads* en andere beschermers. Wanneer leerlingen aan het materiaal gewend zijn kun je het tackle football gaan spelen. Bij deze eerste gewenning is het niet noodzakelijk om met volledige uitrusting te spelen (dus geen elleboog-, knie-, of rib-pads).

Wel moeten alle spelers vanaf het begin af aan een gebitsbeschermer dragen.

VOORBEREIDING

Wanneer je het spel gaat spelen is het belangrijk dat leerlingen niet afgeschrikt raken voor het fysieke contact. Je zult zowel in het spel, als in afzonderlijke oefenvormen het fysieke contact geleidelijk moeten invoeren. Daarbij is het aan te raden nadrukkelijk het vallen, blokken en tackelen afzonderlijk, dus buiten de spelsituatie, te oefenen, waarbij de intensiteit van het contact langzaam opgevoerd wordt.

Vallen

Voordat leerlingen andere leerlingen gaan tackelen is het belangrijk om te weten hoe het zelf voelt om in aanraking te komen met de ander en met het gras. Hiermee kan al begonnen worden in de warming-up. Laat spelers achterwaarts lopen, op het teken van de coach/docent vallen op de grond, opstaan en een klein stukje sprinten. Omdat gras soms ook nog te hard kan zijn, om in je eerste kennismaking mee in aanraking te komen, kan gebruik gemaakt worden van bijvoorbeeld zand (een verspringbak). Als je de mogelijkheid hebt om binnen een introductie te doen, kan gebruik worden gemaakt van matten. Heel veel oefenvormen gebeuren in tweetallen en zijn voor een ervaren gymdocent gemakkelijk te bedenken of over te nemen uit het judo of andere vormen van zelfverdediging. Ook duelletjes om de bal (vanuit rugzit of

HASSAN ALEBADE

Hassan Alebade is veertien jaar, zit in klas 4 van de gemengd theoretische leerweg van ISG Arcus in Lelystad en speelt vanaf klas 1 football bij de Commanders. Eerst flag football en nu ook tackle football. Hij zit in zijn leeftijdsklasse bij de selectie voor Oranje en speelt van 21-23 september a.s. mee voor het WK in Lelystad. Hassan werd enthousiast gemaakt door zijn broer Ali die destijds met de Arcus Knights Europees kampioen werd en vijfde op het WK in Tokio.

'Er werd thuis dus veel gedold door mijn broer en ik. Ik vond dat wel leuk. Houd wel van een beetje hard aanpakken. Ik vond de overgang van flag football naar tackle football dan ook niet zo moeilijk. Sommige jongens schrikken daar wel van en stoppen er dan mee. Ik ben klein, maar wel sterk en vind het leuk om de beuk er in te gooien. Maar tackle football is niet gewelddadig. Er vallen minder blessures dan bij voetbal. Je wordt er op getraind om uit te delen, maar ook om te incasseren. Dat laatste zit vooral in je hoofd. Als je weet dat je een beuk kunt krijgen, ben je er op voorbereid. Dat vraagt veel discipline. Daarom vind ik tackle football mooier dan flag football. Het is geen onsportieve sport, zoals mensen soms denken. Je hebt altijd respect voor je tegenstander. Ook als je door hem bent neergelegd. Dat moet je accepteren. Net zo goed moet je je niet beter voor doen als het omgekeerde het geval is, als je dus iemand anders hebt getackeld. Dat vind ik het mooie van deze sport. Maar ook de tactiek, het logische nadenken en de afspraken die je maakt, vind ik leuk. Ik speel in de verdediging als linebacker (in eerste instantie verantwoordelijk voor het stoppen van de runningback). In de aanval vaak quarterback (spelerverder) of fullback (beschermer van de runningback). Ik ben er ook veel mee bezig. Ik train veel en kijk naar video's van mijn eigen spel, om dat te analyseren en daarna te verbeteren. Het is een deel van m'n leven: thuis, school, sport, die dingen moeten met elkaar in balans zijn. Het één mag niet ten koste van het ander gaan. Het kan dus niet voorkomen, dat ik met een slecht schoolrapport thuis kom. Dan moet ik bijvoorbeeld van fitness af. Dat fitness doe ik er bij. Ik ben de jongste van het team en moet dus wel zorgen dat ik m'n mannetje sta. Mijn bovenlichaam kan nog wel sterker, dus dat train ik extra. Ik hoef niet mooier van te worden, maar wel sterker.

Team Hassan Alebade

FOTO: INTERNET

Tackle football zonder beschermende kleding

staand tegenover elkaar) kunnen helpen bij de gewenning aan fysiek contact.

Voorblokken

Voorblokken is als een speler zijn tegenstander fysiek hindert door deze van voren opzij of naar achteren te duwen. Een voorbeeld voor het oefenen van het blokken uit het werkboek van Kuitert en Leijten: *'Je maakt tweetallen van ongeveer gelijke sterkten, lengte en gewicht. Ieder speler zet beide handen op de borst (shoulderpads) van de andere speler. Op signaal van de leerkracht probeert elke speler de ander twee meter naar achteren te duwen.'*

Als de spelers dit een paar keer hebben gedaan, kun je ze uit elkaar laten starten. Laat de spelers niet meer dan vijf meter uit elkaar beginnen en houd altijd in de gaten dat de spelers hun hoofd omhoog houden en hun tegenstander aan blijven kijken, vooral op moment van contact. Pas als de spelers deze techniek goed beheersen en hun hoofd ten alle tijden omhoog houden, dan kan de leerkracht besluiten om een aanvaller en een verdediger aan te wijzen. De verdediger moet ervoor zorgen dat de aanvaller (met bal) hem/haar na contact niet naar achter laat drijven.'

Tackelen

Er zijn verschillende manieren om het tackelen apart te oefenen. Een veilige manier is de *form-tackling*. Een bijna 'droge' manier van iemand tackelen. De ene leerling fungeert als 'dummy', geeft geen of nauwelijks weerstand. Het is niet de bedoeling dat de 'dummy' naar de grond gaat, maar dat de tacklelaar een goede techniek uitvoert. Leg daarbij uit waarom het belangrijk is om met een goede techniek te tackelen (veilig voor jezelf en voor je tegenstander).

Aandachtspunten

- Het is belangrijk om de spelers met hun rechter en linker-schouder te leren tackelen (de leerkracht geeft dat aan).
- Zorg ervoor dat de leerling tijdens de gehele actie 'laag' blijft.
- Op het teken van de docent/coach maakt de leerling een korte stap naar voren (30 centimeter).
- De armen gaan bij deze stap van voren naar naast de heupen (alsof hij of zij een geweer uit het holster wil gaan halen).
- Daarna maakt de leerling een tweede stap. Zorg ervoor dat de voeten parallel zijn aan de heupen.
- Tijdens deze tweede stap draait de speler zijn of haar hoofd naar de schouder waarmee getackeld wordt.
- De uitgangspositie moet nu laag zijn met het hoofd omhoog (kijkend naar de borst).
- De armen worden nu actief om de dummy heengeslagen en direct daarna wordt de dummy naar de borst toegetrokken.
- Wanneer dit eerst een paar keer geoefend wordt en wordt beheerst, kan worden doorgegaan met het vallen (op een landingsmat bijvoorbeeld).
- De medespeler kan langzaam de afstand opvoeren (tot maximaal vijf meter) en kan eventueel een bal vasthouden.

STAPPENPLAN

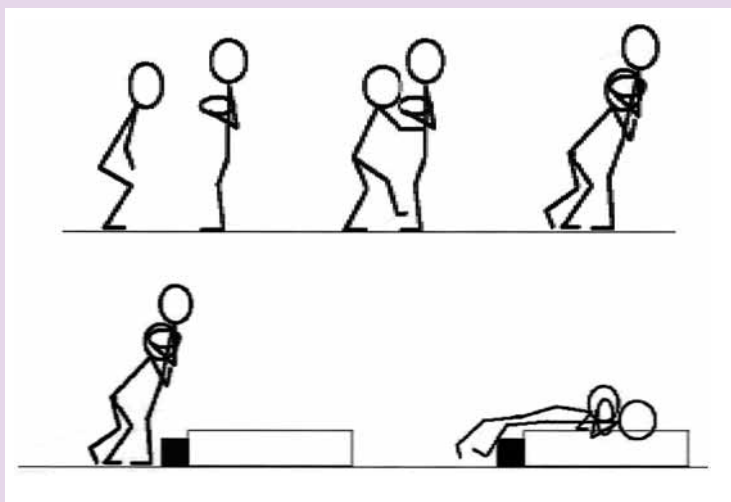
Maar ook in het spel gaan we niet meteen van start met het volledige eindspel tackle football, maar met tussenvormen: In schema:

- 1 Touch Football (alleen de passinggame zonder voorblokken)

- 2 Touch Football (alleen de passinggame met voorblokken)
 - 2a Voorblokken met alleen handen
 - 2b Voorblokken met handen en schouders
- 3 Touch Football (alleen de runninggame zonder voorblokken)
- 4 Touch Football (alleen de runninggame met voorblokken)
 - 4a Voorblokken met alleen handen
 - 4b Voorblokken met handen en schouders
- 5 Touch Football (passinggame & runninggame zonder voorblokken)
- 6 Touch Football (passinggame & runninggame met voorblokken)
 - 6a Voorblokken met alleen handen
 - 6b Voorblokken met handen en schouders
- 7 5on5 Schooltackle football

De eerste stap wordt alleen gedaan voor de *passinggame* en er wordt *Touch Football* gespeeld. De *passinggame* is de luchtaanval van football. Dus de aanval mag alleen de bal passen. Touch Football is als het ware flag football zonder flags. Je tackelt de baldrager door deze met twee handen aan te tikken. Dus de regels zijn hetzelfde als bij flag football. Er mag nog niet voorgeblokt worden door de aanvallende spelers, wanneer de bal is gevangen door een medespeler om deze aan extra terreinwinst te helpen. Dit mag immers ook niet bij flag football. (Voorblokken is als een speler zijn tegenstander fysiek hindert door deze van voren, opzij of naar achteren te duwen.)

Bij stap twee komt het voorblokken erbij. Dit wordt eerst gedaan door alleen je handen. Dit mag alleen nadat een aanvaller de bal heeft gevangen of nadat een verdediger de bal heeft onderschept. Pas als de spelers dit goed doorhebben en goed uitvoeren, mag er verder gegaan worden met het voorblokken waarbij de schouder gebruikt mag worden. Je kunt

Formtackling

dit het best vergelijken met een bodycheck bij ijshockey, met dit verschil dat dit alleen van voren mag. Bij stap drie en vier doe je precies hetzelfde als bij stap één en twee, maar dan bij de *runninggame*. Bij de *runninggame* mag de aanval alleen rennen met de bal. En bij stap vijf en zes mogen beide aanvalsvormen (passing - en runninggame) worden gekozen. Onthoud dat er nog steeds Touch Football wordt gespeeld, dus zonder tackelen, maar met aantikken.

Vanaf Stap zeven wordt de eindvorm geïntroduceerd, het *5on5 Schooltackle football* en mag je ook tackelen.

Literatuur

Martin Kuitert en John Leijten (2006), *Werkboek Football op School*.

Correspondentie: breuk33@hotmail.com

Tackle football met beschermende kleding

FOTO: INTERNET

OVER DE KIJKWIJZER EN ANDERE HULPMIDDELEN (3)

In het vorige artikel werd beschreven wat we kunnen verstaan onder de verschillende termen voor hulpmiddelen om het zelfstandig/zelfverantwoordelijk werken van leerlingen te bevorderen/ondersteunen. In dit laatste artikel voorbeelden van kijkwijzers en zovoort en een omschrijving van de toepassing binnen de doelgroep waarvoor ze gemaakt zijn, in dit geval een vmbo-klas. **Door: Hans Dijkhoff**

Het invoeren van hulpmiddelen in de gymles gaat eenvoudiger dan je denkt. Immers in andere lessen zijn leerlingen al gewend om met schriftelijke opdrachten te werken.

Tijdens een stagebezoek kregen de KBL-leerlingen les van een student van de Amsterdamse ALO. Deze deelde de zaal in drie vakken in en liet deze toen van materiaal voorzien door de leerlingen. Ze gebruikte een drietal taakwijzers, welke simpel waren. Iedere groep kreeg het eigen formulier met daarop ge-

tekend waar wat moest komen te staan. Dit spaarde een hoop uitleg uit. Voor bewegen en muziek moesten enkele banken worden neergezet als afscheiding; voor judo moesten zowel de kleine als de dikke matten worden neergelegd.

INTRODUCEREN

Om leerlingen vertrouwd te maken met dit soort hulpmiddelen is dit een prima begin en het is goed het daarbij te laten. De opdracht om spullen klaar te zetten is op een andere manier gegeven. Het leert de leerlingen om met een groepje zelfstandig ergens voor te staan. Je ziet ook meteen wie de haantjes-de-voorste zijn. In zeer korte tijd stonden de spullen op de gewenste plek.

In deze les ging de stagiair nog iets verder.

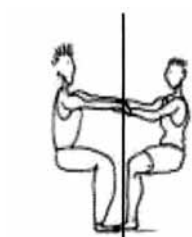
Ze legde bij het onderdeel acrogym enkele kijkwijzers neer met daarop vormen met tweetallen. Makkelijke kijkwijzers zijn de plaatjes acrogym omdat er vaak alleen tekeningetjes van eindsituaties op staan. In dit geval werden ook principes uitgelegd (zie voorbeeld 1).

VEILIGHEID

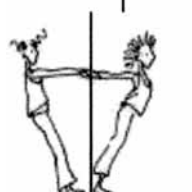
Van te voren had de stagiair aan de leerlingen duidelijk gemaakt waar ze op moesten letten, zodat het veiligheidsaspect benadrukt werd. Dat is essentieel als in de kijkwijzer niet aangegeven staat op welke wijze je moet opstappen, hoe je een steunpunt zoekt, in evenwicht blijft enzovoort. Kortom: als in de kijkwijzer een stapsgewijze opbouw van (veiligheids)principes ontbreekt, ontcom je er niet aan om deze informatie op een andere wijze

Elkaar onder krijgen

KIJKWIJZER ACROGYM**Hang -en tegenhang principe**

Je houdt elkaar in evenwicht bij deze oefeningen.

Tactiek

Je werkt zoveel mogelijk met je lichaamsgewicht en zo min mogelijk met je spierkracht.

In het loodprincipe

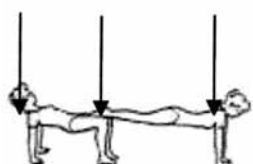
Er wordt voor gezorgd dat de steunpunten zich zoveel mogelijk loodrecht boven elkaar bevinden.

Er wordt NIET gesteund op de onderrug!

Tactiek

Er wordt zo min mogelijk spierkracht gebruikt.

De bovenste partner steunt zoveel mogelijk loodrecht op de dragende lichaamsdelen (steunpunten).

De basissteun blijft zo stabiel mogelijk.

Voorbeeld 1: kijkwijzer met uitleg principes

te verstrekken. Dit is ook een van de redenen dat werken met dit soort vormen de leerkracht niet overbodig maakt. Er is in een les altijd iemand nodig die het overzicht houdt en de kwaliteit waarborgt. Laat dit nu net de docent LO zijn!

Bij het onderdeel stoeien legde de student kort uit wat verwacht werd. De leerlingen hadden daarna de vrijheid om zelf te ontdekken welke mogelijkheden er zijn om iemand op de rug te krijgen en te houden. Als het nodig was, kon op de kijkwijzer gekeken worden of de greep goed was. Ook hier werd de veiligheid (in wezen het omgaan met respect voor elkaar) benadrukt.

Op het moment dat een leerling over de schreef ging, greep de stagiair onmiddellijk in. Juist dat soort momenten is mooi om leerlingen op hun verantwoordelijkheden te wijzen. Daarnaast vinden ze het heel prettig om te horen of ze het goed doen, dus kregen als 'goed zo!' of 'dat swingt!' werkten behoorlijk motiverend. Tevens geven ze aan dat je als docent betrokken bent en oog op de leerlingen houdt ook al sta je elders in de zaal.

LEREN NADENKEN

Het derde onderdeel was bewegen en muziek. In de inleiding van de les leerde de student de leerlingen vier keer acht tellen aerobics aan. Daarop moesten ze doorborden. Op papier stond de opdracht beschreven (zie voorbeeld 2).

Dit is een voorbeeld van een lesbrief aangepast aan het niveau van de groep. Een beknopte opdracht waarmee zelfstandig aan de slag gegaan kan worden. Epistels werken, zeker bij

deze leerlingen, niet. De leerlingen moesten eerst doorlezen wat van hen werd verwacht en als ze iets niet duidelijk was met een vraag komen. Vaak komen leerlingen dan met opmerkingen als: 'Ik begrijp er niets van'.

Die opmerkingen werden genegeerd. Alleen op gerichte vragen werd antwoord gegeven. Zo leren leerlingen eerst na te denken en hun vraag te formuleren voor zover ze er zelf niet uitkomen.

Tweetallen, in het loodprincipe

FOTO: HANS DIJKHOFF

Lesbrief: Zelf bedenken 4x8 aerobics

We weten van vorige lessen en de warming-up hoe je telt bij muziek. Deze muziek is opgebouwd in blokjes van 8 tellen. 4 van deze blokjes vormen één blok van 32 tellen.

deel 1= 1,2,3,4,5,6,7,8

deel 2= 1,2,3,4,5,6,7,8

= samen één blok van 32 tellen

deel 3= 1,2,3,4,5,6,7,8

deel 4= 1,2,3,4,5,6,7,8

Wat moet je doen?

Jullie gaan in groepjes van 4 één zo'n blokje van 32 tellen zelf bedenken.

Per persoon verzin je 8 tellen.

Dit doen we vanuit de basispassen:

1.Bounce: twee benen naast elkaar en door je benen veren

2.Marcheren: twee benen naast elkaar en lopen op je plaats

3.Touch side: bv. gewicht op je linkerbeen; rechtervoet tikt zijwaarts de grond aan en terug; kan ook andersom (gewicht rechts, tik links) of dubbel (om en om)

4.Step touch: bv. stap opzij met rechts, aansluiten met links, stap terug met links, aansluiten met rechts

vanuit de basispassen zijn de volgende uitbereidingen mogelijk:

bounce: halve draai, hele draai, springen, jumping jacks etc.

marcheren: mambo, v-step, a-step, x-step, boogie etc.

touch side: double touch side etc.

step touch: double step touch, grapevine, leg lift, leg curl, knee lift etc.

Kies maar uit en als je andere passen kent of kan verzinnen is dit ook prima, als het maar op het ritme van de muziek past.

Je hebt ongeveer 15 minuten de tijd, daarna laat je het aan de rest van de klas zien.

Succes

Voorbeeld 2 de lesbrief

Belangrijk

Alle hulpmiddelen die worden gebruikt, dienen te zijn afgestemd op de doelgroep. De gebruikte voorbeelden kunnen dan ook niet klakkeloos worden overgenomen voor iedere schoolsoort.

Niet alle leerlingen leren op dezelfde wijze. Het ervaringsleren van Kolb kwam in deze les behoorlijk tot uiting. Kolb onderscheidt (Statt et al., 2001) in Behets (2006) het ervaren, het reflecteren, het begrijpen en het experimenteren. Zo zijn er doeners, denkers, dromers en toepassers.

In onze lessen LO kunnen we door het toepassen van verschillende werkvormen de leerlingen laten ervaren welke van de vier leerstijlen het meest bij hen aansluit en ze zo leren dat een motorisch probleem op verschillende manieren te benaderen is. In deze les was duidelijk te zien dat leerlingen verschillen in wijze van aanpak. Van belang is wel dat de docent in de gaten houdt dat leerlingen niet blijven hangen bij alleen maar uitproberen, of dat leerlingen alleen maar kijken hoe klasgenootjes het doen.

SLOT

In deze serie artikelen heb ik een onderscheid gemaakt tussen kijkwijzers, taakwijzers, observatiewijzers, lesbrieven en evaluatieformulieren, daarvan een definitie gegeven en aangege-

ven waarvoor ze kunnen worden ingezet. Op ieder niveau kan ermee worden gewerkt als de inhoud maar is aangepast aan de doelgroep. Ik hoop dat collega's hun voorbeelden willen sturen naar de redactie.

Literatuur

Behets, D. (2006) *Didactiek van het bewegingsonderwijs*.

Leuven, ACCO.

Faber, K. (2001) *Bewegingsonderwijs op maat*. Baarn, HBuitgevers.

Statt, E., Plummer, O. & Marinelli, R. (2001) 'A circle in learning of sport instruction' in *Joperd*, 72, 34-37.

Timmers, E. en Mulder, M.J. (2006) *Didactiek voor sport en bewegen*. Baarn, de VRIESEBORCH

Hans Dijkhoff is docent didactiek aan de Hogeschool van Amsterdam, afdeling ALO.

Correspondentie: h.dijkhoff@hva.nl

EN VERDER

BIJSCHOLING ACTIEVE LEEFSTIJL SCHOOL EN SPORT UIT DE STARTBLOKKEN

Na twee pilotcursussen gaat de bijscholing Actieve Leefstijl School en Sport (ALSS) in september van start in Groningen, bij het Instituut voor sportstudies van de Hanze hogeschool, en in Amsterdam bij de Academie voor Lichamelijke Opvoeding/Voeding. In dit artikel enige informatie daarover. **Door: Chris Mooij**

‘De pilotcursussen zijn succesvol verlopen’, aldus Elly Schoemaker de projectleidster van het ALSS-project. ‘De bijscholing mikt in eerste instantie op docenten bewegingsonderwijs in basis- en voortgezet onderwijs en coördinatoren van sportbuurtwerk. De ALSS-methodiek is gericht op samenwerking tussen binnen- en buitenschoolse partners, die gezamenlijk projecten gaan uitvoeren die een actieve leefstijl van de jeugd stimuleren.’

DOEL: EEN ACTIEVE EN GEZONDE JEUGD

Een groeiend aantal kinderen beweegt te weinig, heeft overgewicht en eet onregelmatig en te vet. Deze ongezonde leefstijl leidt tot een toename van gezondheidsproblemen. Overgewicht op jonge leeftijd kan op niet al te lange termijn overgaan in obesitas, diabetes hart- en vaatziekten. Daarom is een integrale aanpak nodig voor een gedragsverandering naar een meer actieve en gezonde leefstijl.

Op dit moment wordt er van vele kanten aandacht besteed aan het aanpakken van dit probleem. De bijscholing is erop gericht dat met name vakleraren lichamelijke opvoeding in samenwerking met anderen projecten gaan opzetten, die ze vanuit de school coördineren. Want vanuit het onderwijs kun je de jeugd goed bereiken en is er een kans op continuïteit in deze werkzaamheden.

Het project Actieve Leefstijl School en Sport is een onderdeel van de Alliantie ‘Onderwijs

en sport samen sterk’. De Alliantie is voortgekomen uit een convenant tussen OCW, VWS en NOC*NSF. Binnen dit convenant wordt er naar gestreefd tot een meer structurele samenwerking te komen tussen onderwijs en sport. Met als ambitie dat in 2010 op negentig procent van de scholen elke leerling dagelijks gebruik kan maken van een sport- en bewegingsaanbod zowel binnen als buiten de schooluren.

SAMENWERKING

Een samenwerking kan het beste via de school worden opgezet. Via de school worden alle leerlingen bereikt. Met de school als coördinatiepunt is de kans op een succesvolle en effectieve aanpak groot. De samenwerking zal vooral op lokaal niveau plaatsvinden tussen scholen, sportverenigingen, buurtwerk en gemeentelijke initiatieven op het terrein van sportstimulering en jeugdgezondheidszorg (GGD's) of kinderopvang. Daarbij kan o.a. gebruik worden gemaakt van bestaande ervaringen en projecten die bijvoorbeeld zijn gestart vanuit de BOS-impuls, de Brede school en de Sportactieve school.

De leraar kan als spin in het web partners bijeenbrengen en een gezamenlijk sport- en beweegprogramma organiseren, bijvoorbeeld in het kader van buitenschoolse opvang, Brede schoolactiviteiten of een sportkennismakingsaanbod. Via een combinatiefunctie kan de leraar (extra taak)uren krijgen om deze werkzaamheden op een professionele basis te verrichten naast zijn gewone lesgeeftaak binnen de school. De verwachting is dat deze functies de komende jaren in tal van locaties zullen ontstaan.

DE BIJSCHOLING

De bijscholingscursus bereidt leraren voor op deze coördinerende functie. In de cursus wordt aangesloten op de ervaringen van de deelnemers en mogelijkheden die hun werksituatie biedt ('training on the job'). Aan het eind van de cursus kan

FOTO: CHRIS MOOY

Bertram Bouthoorn en Elly Schoemaker

de deelnemer een concrete projectuitwerking hebben ontwikkeld als tastbaar en toepasbaar resultaat voor de eigen werksituatie.

In de cursus wordt gewerkt aan zeven competenties, die telkens in één van de zeven cursusbijeenkomsten centraal staan:

- monitoren aan de hand van een leerlingvolgsysteem
- signaleren van een verhoogd risico bij kinderen of groepen
- doorverwijzen naar hulpinstanties
- bevorderen van interventies gericht op een actieve en gezonde leefstijl
- samenwerken met kinderen, ouders, schoolcollega's of buitenschoolse partners
- onderhandelen en netwerken met o.a. gemeente, sport, buurtwerk en schoolleiding
- aansturen van een beweegteam.

Er wordt gebruik gemaakt van een leerlingvolgsysteem. Aan de voorbereiding van de cursus is meegewerkt door het project Jump-in van DMO Amsterdam, waar onder leiding van projectleider Bertram Bouthoorn al veel ervaring is opgebouwd. Onder andere met sportstimulering in achterstandswijken en een leerlingvolgsysteem, waarin ook de leefstijl van de kinderen en risico's voor overgewicht (via BMI-metingen) wordt meegenomen. In samenwerking met o.a. de GGD wordt in dit kader gewerkt aan gerichte interventies.

In de twee pilotcursussen in Amsterdam en Groningen is succesvol gebruik gemaakt van Masterclasses die werden verzorgd door Lars Borghouts en Wim van Mechelen. Het is de bedoeling dat ook in de landelijke cursussen die via alle ALO's worden aangeboden gebruik wordt gemaakt van deze ALSS-(project) methodieken.

START CURSUSSEN

De cursussen starten in het najaar 2007.

Vanaf september kan men zich aanmelden in Groningen (Instituut voor sportstudies, Hanzehogeschool) en in Amsterdam

(Expertisecentrum Sport en Gezondheid). De andere ALO's volgen in de loop van het volgende jaar.

INFORMATIE

Meer informatie over de cursus, de data en de kosten is te vinden op de site www.krijgzeeweerinbeweging.nl of www.alo.hva.nl/esg

Correspondentie: j.e.schoemaker@pl.hanze.nl

Mededeling TEAM KVLO 2007

De start vorig jaar van TEAM KVLO krijgt dit jaar een vervolg.

Wederom is Nijmegen, om precies te zijn de 7Heuvelenloop, het strijdtoneel.

De KVLO heeft voor tien leden een startplaats weten te bemachtigen in deze mooie najaarsloop. Vijftien kilometers over één van de mooiste parcours in Nederland.

Om als een echt Team voor de dag te komen verzorgt de KVLO een exclusief teamshirt.

Inschrijven gaat door middel van het sturen van een mail naar: martin.merkelbag@kvlo.nl

In deze mail zet u naam en adresgegevens maar ook de maat van het shirt.

Na ontvangst van uw inschrijving krijgt u een teamcode. Met deze code schrijft u zich in op de site van de 7Heuvelenloop. Hier kunt u ook (voor eigen rekening!) treinkaartjes bestellen.

De kosten voor deelname aan de loop bedragen € 13,00. Dus heeft u de DamTotDamloop gemist en is de halve marathon van Amsterdam te ver maar wilt u wel met de nodige kilometers in de benen de winter in, schrijf dan snel in want VOL=VOL

Correspondentie: martin.merkelbag@kvlo.nl

ACTIE NIEUW bij SIDIJK

Heeft u iets te vieren ...?
Jubileum, Sportdag of Slotfeest

Wij hebben voor u de materialen
SUPERCOOL ... Click & Go !

Huur nu onze
AIRFUN AANHANGER
met **VIER** artikelen
voor slechts € 250
CLICK & GO

Springkussen of Klimwand
Tumblingbaan of Airvlak
Flikflakker of Creaqbus
Bobslee of Doelschietwand

Bel voor Info: 0348-444879
of bel SIDIJK: 0566-625700

Maakt van beweging een feest!

SNOWBREAKS.NL

BY ROCKS 'N RIVERS

Schoolkampen in de sneeuw!

ROCKS 'N RIVERS LEDEBOERSTRAAT 58B, 5048 AD TILBURG, NEDERLAND
TEL.: 013 4690460, FAX. 013 4690461, E-MAIL: INFO@ROCKS-N-RIVERS.NL
WEBSITE: WWW.ROCKS-N-RIVERS.NL

R AGENDA

ONTMOETINGSVOND VOOR JONGE LERAREN LO

Voor leraren LO die maximaal drie jaar ervaring hebben in het onderwijs.
De datums en locatie van de bijeenkomsten:

regio Noord:	24 oktober in Heerenveen
regio Oost:	5 november in Apeldoorn
regio Zuid:	14 november in Oosterhout
regio Zuid-West:	19 november in Leiden (of in Zoetermeer)
regio Zuid:	21 november in Weert.

Je kan je tot vier werkdagen voor de datum van de bijeenkomst
aankomen bij sheila.vanewijk@kvlo.nl, tel: 030 639 0847.

Informatie: donkoehorst@haarlem.nl, hilde.bax@kvlo.nl of
martin.merkelbag@kvlo.nl

(Ken je collega's die geen lid zijn maar wel willen komen, dan is dat
mogelijk door 25 euro te betalen of per direct lid te worden van de KVLO.)

60 JAAR CALO 'PARADE'

Van maandag 29 oktober tot en met vrijdag 2 november vieren we ons
60-jarig bestaan. Tijdens deze week vinden diverse activiteiten plaats
voor zowel studenten en medewerkers als voor alumni en werkveldre-
laties van de opleidingen. Meer informatie vind u op de website:
portaal.windesheim.nl/parade of parade@windesheim.nl,
tel: 038 469 9092 contact persoon is Reitse Sybesma.

STUDIEDAG OP LOCATIE

Voor een overzicht van de studiedagen zie www.nvs-nvl.nl of
tel.: 030 254 3929

Hbo en Sport, meer dan bewegen!

Datum: 15 november

Waar: Hogeschool van Amsterdam

R AFDELINGEN

DRENTHE

Vernieuwd bestuur

Jan Swaak, voorzitter en secretaris

jgswaak@xs4all.nl

Gerné de Jonge, penningmeester en website

gerne@home.nl

Michiel van Zanten, lid en activiteiten

michiel@oosterboerschool.nl

'T SUYDENVELT EN DRENTHE

Studiedag 'Vakmanschap is Meesterschap'

Wanneer: 2 november

Tijd: 14.00 tot 21.00 uur

Inleiding: Ben Haverkort

Workshops:

- atletiek in de zaal: Jur Roemers
- turnen: Theo Boerrigter
- survival in de zaal: Eric Lowes
- jumpen: Khalid Allauoui

Afsluiting: Volleybal of uni-hockey

Inschrijven: afdeling: Suydenvelt, Karel Eggen

eggen.kp@hsdrenthe.nl

afdeling: Drenthe, Gerné de Jonge

gerne@home.nl

EN VERDER

VEILIG SCHOOLZWEMMEN MET EEN PROTOCOL

Gemeenten, scholen en zwembaden zijn overtuigd van het nut van het protocol als het gaat om taken en verantwoordelijkheden tussen betrokkenen vast te leggen en te verduidelijken. Veel minder vanzelfsprekend is de bespreking van het functioneren van het instrument en de regelmatige evaluatie ervan. Vaak geeft men te kennen zelfs pas te evalueren als er zich concrete problemen hebben voorgedaan.

Door: Pien Wils

Vereniging Sport en Gemeenten wil bereiken dat de kennis en het gebruik van het protocol Schoolzwemmen door gemeenten, scholen en zwembaden zowel kwantitatief als kwalitatief permanent wordt verankerd in beleid en de dagelijkse procedures van alle betrokken partijen. VSG heeft er daarom voor gekozen om samen met het VSG-Legal Network het protocol tegen het licht te houden en een update van het protocol te maken. Eind juni is de update verschenen en hebben we de zwembaden een informatiepakket gezonden met posters en handige tips en taken. In september zal er nogmaals aandacht aan besteed worden.

WAAROM HET PROTOCOL?

Om ongevallen tijdens het schoolzwemmen zoveel mogelijk te voorkomen, is het van belang dat school en zwembad heldere afspraken maken over de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de zwemles, voornamelijk voor de veiligheid en de deugdelijkheid. Het protocol Veiligheid Schoolzwemmen helpt hierbij. Het protocol geldt voor alle scholen die schoolzwemmen aanbieden. De uitvoering van het protocol kan het beste per school plaatsvinden. Het protocol loopt steeds gedurende een vol schooljaar en dient telkens opnieuw te worden bekrachtigd. Het protocol Veiligheid Schoolzwemmen wordt door de school, in samenspraak met en op initiatief van het zwembad waar het schoolzwemmen plaatsvindt, jaarlijks geëvalueerd en zonodig bijgesteld.

VERANTWOORDELIJKHEID

De school is verantwoordelijk voor het zwemonderwijs dat in schoolverband wordt aangeboden. Als het zwemonderwijs is opgenomen in het schoolcurriculum staan ook de doelstellingen en inhoud in het schoolplan omschreven. De school is vanzelfsprekend verantwoordelijk voor de ouders/begeleiders die zij inschakelt. Ouders en vrijwilligers volgen de instructies op van zweminstructeur en groepsleerkracht.

Omdat het schoolbestuur de eindverantwoordelijkheid draagt moet de leerkracht de les kunnen volgen zodat hij/zij onmiddellijk kan ingrijpen wanneer het ordelijk verloop of de veiligheid van de leerlingen dit vereist. Aanwezigheid van de leerkracht op de perrons van het zwembad is daarbij noodzakelijk. De zwemlessen worden overgedragen aan bevoegde zwemonderwijskrachten, zij zijn verantwoordelijk voor de gang van zaken tijdens de groepslessen.

De zwembadexploitant heeft een eigen verantwoordelijkheid. Hygiëne en veiligheid van de accommodatie, de gebruikte hulpmiddelen en het toezicht op de feitelijke gang van zaken in en om de zwembassins valt hieronder. Vanzelfsprekend dient het zwembad te zorgen voor een gezonde en veilige ac-

FOTO: ANITA RIEMERSMA

commodatie. Dit betekent dat in ieder geval ook duidelijk zichtbare diepte-aanduidingen en goede afscheidingen tussen diep en ondiep water aanwezig moeten zijn.

De verantwoordelijkheden van de school respectievelijk van het zwembad kunnen als volgt worden onderverdeeld.

Onderdeel	School	Zwembad
Vervoer van en naar het zwembad	*	-
Veiligheid accommodatie	-	*
Omkleden	*	-
Douchen	*	*
Zwemmen	-	*
Nadouchen	*	-
Omkleden	*	-
Vervoer naar school	*	-
Toezicht op naleving afspraken	*	-

AANSPRAKELIJKHEID

De school en het zwembad kunnen onder omstandigheden ieder aansprakelijk zijn voor een ongeval. Die aansprakelijkheid is er overigens pas als het ongeval veroorzaakt is door het tekortschieten in de zorgplicht die beide partijen hebben en

er sprake is van een onrechtmatige daad of sprake is van wanprestatie. Voor het zwembad kan die onrechtmatigheid bestaan in het niet naleven van wettelijke voorschriften of het tekortschieten in de instructie- of toezichttaken. Voor de school geldt een bijzondere zorgplicht ten aanzien van de gezondheid en de veiligheid van de leerlingen die aan haar zorg zijn

TIEN PUNTEN DIE U WETEN MOET

1 Gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de veiligheid van het zwemonderwijs

De afspraken en regelgeving omtrent het schoolzwemmen moeten inzichtelijk zijn. Onderlinge taken en verantwoordelijkheden zijn duidelijk, met als doel de veiligheid van de leerlingen te waarborgen.

2 Partijen van het protocol

Verschillende partijen moeten instemmen met het tekenen van het protocol, zoals de school, het zwembad en de vervoersmaatschappij. Voor dit protocol wordt getekend is instemming verkregen van de medezeggenschapsraad en eventueel de ouderraad.

3 Werkplan schoolzwemmen

In het werkplan komt naar voren hoe de les eruit zal zien en welke regels er allemaal zijn. Bijvoorbeeld gedragsregels en interne huisregels. Tijdens het schoolzwemmen moet er toezicht gehouden worden op de leerlingen en iedereen moet weten wat men moet doen en waarvoor men aansprakelijk is.

4 Het zwembad

Het zwembad heeft als taak te waken over de gezondheid en de veiligheid van al het publiek in de accommodatie.

5 De school

De school zorgt ervoor dat het schoolzwemmen zo goed mogelijk en ordelijk verloopt. Zij maakt het protocol en het werkplan schoolzwemmen bekend.

6 Organisatorische begeleiding

Het omkleden en douchen gaat onder begeleiding van de groepsleerkracht. Tijdens de zwemles nemen de zwemonderwijzers de organisatie over. De groepsleerkracht is echter wel altijd de eindverantwoordelijke.

7 Leerlingenvervoer

De school draagt zorg voor het leerlingenvervoer van de school naar het zwembad en weer terug.

8 Aansprakelijkheidsverzekering

De school en het zwembad dragen zorg voor het afsluiten van een aansprakelijkheidsverzekering.

9 Ouders en andere begeleiders

Er zijn voldoende begeleiders nodig. Zij vallen onder de verantwoordelijkheid van de groepsleerkracht.

10 Bijzondere situaties

Er zijn specifieke afspraken over de deelname van het schoolzwemmen van leerlingen met aandoeningen en leerlingen die (tijdelijk) niet kunnen schoolzwemmen. Er gelden regels voor het gezamenlijke toezicht houden van het 'vrij zwemmen'.

FOTO: ANITA RIEMERSMA

toevertrouwd en onder haar toezicht staan. Het enkele feit dat het ongeval heeft plaatsgevonden impliceert echter nog niet dat de school haar zorgplicht heeft geschonden. Deze bijzondere zorgplicht impliceert bovendien niet dat steeds op elk kind direct toezicht wordt gehouden, zodanig dat elke onregelmatigheid direct wordt opgemerkt en direct kan worden ingegrepen. Steeds zal aan de hand van de concrete omstandigheden van het geval dienen te worden beoordeeld of het zwembad, de school of beiden aansprakelijk zijn voor het ongeval. De aansprakelijkheidsverzekering van de school en het zwembad bieden in beginsel dekking voor dergelijke claims.

PROTOCOL EN ROL MEDEZEGGENSCHAPSRAAD

Op 1 januari 2007 is de nieuwe Wet Medezeggenschap op Scholen (WMS) in werking getreden. Door deze wet is er een aantal veranderingen in de medezeggenschaps-/inspraakstructuur op scholen opgetreden. Het is van belang dat aan deze regelgeving bij de totstandkoming van het protocol aandacht wordt besteed.

De medezeggenschapsraad heeft instemmingsrecht dan wel adviesrecht. In de medezeggenschapsraad zitten ouders en personeel van de school. Ten aanzien van nader bepaalde aangelegenheden hebben de oudergeleding en de personeelsgeleding aparte instemmings-/adviesrechten. Indien bij de vaststelling van het protocol Veiligheid Schoolzwemmen sprake is van vaststellen dan wel wijzigen van het schoolreglement valt deze onder de Wet Medezeggenschap Scholen. Dit betekent dat het schoolbestuur de instemming van de medezeg-

genschapsraad nodig heeft voor de totstandkoming van het protocol.

Tips

- Spreek een vaste maand af waarin de evaluatie plaats zal vinden.
- Werk met presentielijsten, aan de hand waarvan tevens kan worden gecontroleerd of alle leerlingen het water hebben verlaten. De overdracht van de leerlingen aan de zweminstructeurs en het weer overnemen van de kinderen na het zwemmen is dan overzichtelijk.
- Stel een contactpersoon aan. Zodat kan worden voorkomen dat 'iedereen, en dus niemand' zich verantwoordelijk voelt. De contactpersoon verzamelt en verspreidt informatie intern en aan overige betrokken partijen.

Dit artikel is eerder verschenen in het blad Sport Lokaal (2007) nr. 5 en is met toestemming overgenomen

Correspondentie: PienW@sportengemeenten.nl

EN VERDER

THUIS RAKEN IN DE BEWEGINGSCULTUUR (2)

In de 'brede school' kan na schooltijd het onderwijs in bewegen worden voortgezet. Dit gebeurt door een vervolg te geven op de bewegingsactiviteiten, omgangsvormen en regelingen uit de les bewegingsonderwijs. Deze naschoolse bewegingspraktijk wijkt ook af van het binnenschoolse leren bewegen. In het naschoolse krijgen deelnemers meer gelegenheid om het lesverloop te bepalen en doet de grotere heterogeniteit een appèl op de vindrijkheid van deelnemers om samen met anderen te bewegen. Toch zou de naschoolse bewegingspraktijk niet alleen naar het bewegingsonderwijs maar ook naar de buitenschoolse bewegingscultuur moeten verwijzen. Hoe kunnen in de verbrede school bewegingsonderwijs en sport op elkaar worden afgestemd? **Door: Karel Verweij**

VERMAATSCHAPPELIJING VAN BEWEGINGSONDERWIJS

Binnen- en buitenschools leren

Doelstellingen, gedragscodes en methodieken van bewegingsonderwijs en sport spreken elkaar nogal eens tegen. Bewegingsonderwijs wil alle leerlingen leerkansen bieden. Doorgaans kiezen leerkrachten daarom wisselregels die iedereen even veel bewegingstijd gunnen. Hoewel veel trainers dit principe van 'gelijke kansen' voor kinderen en beginners onderschrijven, komt dit in de wedstrijd sport onder druk te staan. Willen winnen betekent het beste team opstellen. Dat bewegingsonderwijs en sport nog zo vaak met de ruggen naar elkaar blijven staan hindert de ontwikkeling van jeugdigen. Zij bewegen zich immers wekelijks in beide leefwerelden en doen daar vaak dezelfde bewegingsactiviteiten onder het opzicht van tegenstrijdige eisen, begeleidingswijzen en normen en waarden. Technieken die een kind in de tennistraining zorgvuldig worden aangeleerd, krijgen in de leerhulp van de leerkracht geen aandacht. Ook het materiaal, dat bewegingsleerkrachten aanpassen aan de mogelijkheden van kinderen, wordt op de sportclub nauwelijks (of niet op hetzelfde moment) gebruikt. In dezelfde week tennissen de kinderen op school met

een beachballplankje en op de club met een wedstrijd racket. Wat moeten kinderen kunnen, willen we de aanpassingen wegdoen? Sport en bewegingsonderwijs zouden elkaar moeten aanvullen zonder de verschillen teniet te doen.

**AAN VRIJE TIJD GEORIËNTEERD
BEWEGINGSONDERWIJS IN DE VER-
BREDE BASISCHOOL**

School is verplicht, alle jeugdigen krijgen bewegingsonderwijs. Er is een heterogeniteit in niveau, interesse en sekse. Dit leidt tot verantwoordelijkheid. Primaire zorg gaat uit naar leerlingen die niet gemakkelijk thuis raken in bewegingssituaties. Omdat bewegingsonderwijs insteekt op 'verantwoordelijkheid' is het steeds ook opvoeding. Bewegingsleerkrachten introduceren kinderen breed in de bewegingscultuur. Alle kinderen maken zo kennis met uiteenlopende vormen van bewegen. Omdat leerkrachten uit zijn op leertrajecten selecteren zij basisactiviteiten. Deze activiteiten zijn exemplarisch voor een achterliggend gebied van gelijksoortige activiteiten. De leerkracht richt het onderwijs op grondprincipes van bewegen en stelt deelnemers daarmee in de gelegenheid toepassingen in andere bewegingssituaties te vinden. De selectie vindt echter niet alleen plaats op grond van de bewegingsculturele inleiding. Er zijn ook schoolspecifieke en lokale overwegingen die de activiteitskeuze beïnvloeden.

Aan de ene kant is er het schoolleven met de pauzeactiviteiten

FOTO: ANITA RIEMERSMA

op het schoolplein, reises naar een pretpark of speeltuin, het nachtspel tijdens het schoolkamp, de sportdag, de wekelijkse zwemlessen en de lessen bewegingsonderwijs. Dit schoolse bewegingsleven heeft voor kinderen een op zichzelf staande waarde; ze genieten ervan en het ontspant hun verblijf op school. Het is aan de bewegingsleerkracht om goed te observeren welke activiteiten kinderen in de pauzes ondernemen en welke groepsprocessen daarbij optreden zodat hij hier in de les bewegingsonderwijs op kan aansluiten. Andersom dient hij ervoor te zorgen dat de basisactiviteiten ook in de andere schoolomgevingen terugkomen. Zo kan het lesgeven op het schoolplein en de uitleen van daarbij behorend materiaal in de pauzes, leereffecten vergroten. Aan de andere kant verwijst de activiteitskeuze in de bewegingsles ook naar het buitenschoolse bewegen, in het bijzonder het buiten spelen in de buurt en het sporten bij een vereniging. Leerkrachten zouden de bewegingsmogelijkheden van de wijk en het buiten spelen van de kinderen kunnen observeren. Bewegingsonderwijs kan zich hier naar richten. Daarnaast kunnen de sportdeelname van de leerlingen en de sporttrainingen die in de buurt plaatsvinden worden geïnventariseerd. Dit kan dan tot een prioritering van bewegingsactiviteiten voor de bewegingsles leiden.

Sport is facultatief, niet alle jeugdigen besteden hun vrije tijd aan (dezelfde) sport. Deze keuze leidt tot een zekere homoge-

niteit. De verenigingen vergroten deze door deelnemers op grond van hun instelling en niveau van elkaar te scheiden. Dit met het oog op het spelen van wedstrijden tegen andere verenigingen, die hetzelfde doen. Sport en bewegingsonderwijs stellen beide het verbeteren van het bewegen tot doel. Sport onderscheidt zich van bewegingsonderwijs doordat het selectie en competitie centraal stelt. Dit is een waardevol verschil omdat het andere (leer)ervaringen voortbrengt. Verenigingen zouden wel, in de voorbereiding naar het volgende seizoen, onder kinderen en jongeren bespreekbaar moeten maken of zij dit opsplitsen willen. Ook valt er wat voor te zeggen om specialisatie in een tak van sport en selectie uit te stellen tot 11, 12 jaar.

Een brug tussen sport en bewegingsonderwijs

De naschoolse bewegingspraktijk is een overlapping van onderwijs en vrije tijd. Van bewegingsonderwijs leent ze het ontwerpend lesgeven, de 'beveiligende' pedagogische omgang en de regelingen die alle leerlingen bewegingstijd waarborgen. Als bewegingsrecreatie verlost ze deelnemers om te komen, maakt succeservaringen mogelijk, geeft ruimte voor een eigen organisatie en zorgt ervoor dat iedereen kan aansluiten. Het is een kindwaardige praktijk.

Naast de, in het vorige artikel beschreven, naschoolse bewegingslessen kan de brede introductie van het bewegings-

onderwijs na schooltijd ook een vervolg krijgen met een sportkennismaking. Deze lessen worden het beste gegeven door een duaal aangestelde vakleerkracht en een lokale sporttrainer. Met behulp van de kenmerken van de naschoolse bewegingspraktijk kunnen ze een praktijk ontwerpen die 'sportalike' is. 'Sportalike' wil hier zeggen afstemmen op de wijze waarop de sport in wedstrijdvorm op de club wordt bedreven. Deze professionalisering kan alleen tot stand komen als hiervoor betaalde banen worden gecreëerd.

In de naschoolse 'omnisport-praktijk' van de verbrede school kunnen kinderen zich in meerdere takken van sport ontspannen en verbeteren. Door te 'snuffelen' aan meerdere sporten zoeken ze uit wat bij hen past. Dit stimuleert ook een veelzijdige bewegingsontwikkeling. Waarschijnlijk ontstaat bij kinderen op een gegeven moment de behoefte om zich in één sport te specialiseren en lid te worden van een sportclub. De overgang van de naschoolse omnisport naar de sportvereniging is breekbaar en verloopt soepeler als de sportclub meer in kindontwikkeling en de vakleerkracht meer in gestandaardiseerde sportactiviteiten gaat denken. Als trainer en vakleerkracht zich verbinden wint het kind.

Sportkennismaking

De Alliantie School & Sport (VWS, OCW en NOC*NSF) streeft naar een dagelijks beweegaanbod voor leerlingen. Hiertoe stellen scholen zogenoemde 'combinatie – functionarissen' aan die contacten met sportverenigingen leggen. Het is de bedoeling dat de vakleerkracht hiervoor wekelijks anderhalve dag formatie gaat krijgen. Ook een onderwijsassistent zou het voor-, tussen- en naschoolse sportaanbod kunnen organiseren. Deze assistent ondersteunt dan de vakleerkracht in de lessen bewegingsonderwijs en is, voor een groter aanstellingsdeel, verantwoordelijk voor het extra-curriculaire sportaanbod. Vooruitlopend op beide ontwikkelingen starten Landstede (mbo, sport en bewegen) en de Calo (hbo, lichamelijke opvoeding) in het cursusjaar 2007/2008 een samenwerkingsverband. In Wijhe, Olst en Harderwijk gaan studenten van beide opleidingen gezamenlijk een naschools bewegingsaanbod vormgeven.

Welke doelen streven we in Drielanden met dit project na? We willen het aanbod van bewegingsonderwijs en sport meer op elkaar afstemmen, een sportstimuleringsaanbod op wijkniveau starten, toekomstige leerkrachten scholen in de samenwerking met sportverenigingen en de mogelijkheden van samenwerking tussen mbo- en hbo-studenten verkennen. Hoe ziet het project eruit? Er worden zes kennismakingscursussen in een tak van sport georganiseerd: volleybal, basketbal, korfbal, racketspelen (tennis, badminton en tafeltennis), unihockey en straatvoetbal. Deze cursussen maken onderdeel uit van het brede schoolaanbod, zijn bedoeld voor 9- tot en met 12-jarigen en beslaan zes maal anderhalf uur. Bij de eerste vier sporten wordt samengewerkt met een plaatselijke sportvereniging. De cursus unihockey volgt op een kennismakingsevenement dat door de bewegingsconsulent wordt georganiseerd. De cursus straatvoetbal bereidt voor op het straatvoetbaltoer-

nooi dat onder leiding van de buurtsportwerker in verschillende wijken plaatsvindt. De lessen worden door een Calo-student, een Landstede-student en een sporttrainer gegeven. Welke stappen worden ondernomen? De studenten zoeken contact met het (jeugd)bestuur van de sportvereniging. Ze leggen het project uit, peilen de samenwerkingsbereidheid en vragen of er een trainer voor de cursus beschikbaar is. Van de brede school krijgt de trainer een financiële vergoeding (100 euro). Daarna doorloopt het drietal drie fasen: scholing en voorbereiding (1), verzorgen van de lessen (2), en evaluatie met de sportvereniging (3). In de eerste fase verzamelt de student lichamelijke opvoeding sportspecifieke methodiektteksten uit de wereld van sport en bewegingsonderwijs. Na verspreiding worden ze gelezen, besproken en zo mogelijk met filmbeelden aangevuld. Op grond van deze scholing selecteren ze geschikte bewegingsactiviteiten, stellen een lessenreeks samen, bestellen benodigde materialen en verdelen de lesgeeftaken. Ook kiest de student LO voor een bepaald product dat hij gaat maken en aan de sportvereniging zal overhandigen. Dit kan een handleiding zijn voor een trainer die de lessenreeks op de club gaat geven, leskaarten waarmee kinderen activiteiten kunnen opbouwen of beeldmateriaal van de lessen. In de tweede fase wordt de lessenreeks gegeven. De drie lesgevers wisselen hierbij kennis uit en gebruiken elkaars kwaliteiten. In de derde fase wordt het project geëvalueerd. De lesgevers kijken terug op hun samenwerking. In een bijeenkomst met de sportvereniging wordt het product getoond en overhandigd. De vereniging wordt gevraagd of ze de samenwerking wil voortzetten, wat voor wensen ze hebben en wat ze willen investeren. In een overleg tussen studenten en opleidingen wordt op grond van de ervaringen vooruitgeblikt op het volgende cursusjaar.

TOT SLOT

Hoe raken jeugdigen wegwijs in de bewegingscultuur? Door de aanroep om te bewegen te beantwoorden. Een stuitende basketbal op een pleintje, een bijna omslaande golf aan zee. Leren bewegen gaat vaak niet vanzelf. Er is deskundige begeleiding voor nodig. Als je iets leert gaat het meer leven. Ook een zekere samenhang in deze begeleiding is nodig. Jeugdigen doen dezelfde bewegingsactiviteiten in verschillende verbanden. Ze boeken leerwinst als ze op een aanvullende manier in de verschillende leergemeenschappen bijgestaan worden. Kinderen en jongeren bewegen veel in hun vrije tijd. Leerkrachten zouden zich moeten verdiepen in de activiteiten die ze daar ondernemen. Bewegingsleerkrachten kunnen jeugdigen helpen deze activiteiten te leren. Als ze bewegen heerlijk gaan vinden krijgt hun bestaan meer kleur.

Karel Verweij is als opleidingsdocent van de Calo projectleider op de 'Brede school Drielanden' en lid van de kenniskring van het lectoraat 'Bewegen en gedragsbeïnvloeding' van de Hogeschool Windesheim.

Correspondentie: k.verweij@windesheim.nl

TOPIC

LO 10/'07

DE METHODIEK VAN DE STRAAT (2)

Er is veel te doen over het gedrag van leerlingen op school. Recente incidenten in en rondom scholen maken het gedrag van leerlingen onderwerp van gesprek in formele (politiek) en informele (verjaardagen) circuits. Wat moet er gebeuren met jongeren met ernstige gedragsproblemen? Iedereen heeft een mening. Maar weinigen hebben ook een oplossing. In een serie van twee artikelen komt de methode van jeugdinrichting Glen Mills, waarin sport een belangrijke rol speelt, voor het voetlicht. In het vorige artikel in nummer 10, is de opleiding in het algemeen aan de orde gekomen. In dit artikel wordt specifiek ingegaan op de rol van sport in deze opleiding, en op mogelijk interessante elementen voor het reguliere onderwijs.

Door: Maarten Massink

ROL VAN SPORT IN DE OPLEIDING

Sport of LO is geen vak op het lesrooster van de jongens. Sport hoort wel bij het dagprogramma. Geno Bakker is als 'sportsenior' verantwoordelijk voor dit sportprogramma. Het feit dat sport geen schoolvak is maar wel een onderdeel van het dagprogramma maakt dat er anders tegenaan wordt gekeken dan het vak LO op school. Sport is hier duidelijk middel en geen doel op zich. Het is een middel 'ter ondersteuning van de normatieve positieve cultuur' zegt Geno. Hij legt desgevraagd uit dat door juist die sporten te kiezen die dicht bij de jongens staan, ze sport kunnen gebruiken bij de gedragsvorming van de jongens.

Vormingswerk

Geno komt zelf uit het vormingswerk. Hij heeft eerst cios gedaan en toen korps mariniers. Op het cios specialiseerde hij zich in het vormingswerk. Daar lag zijn interesse. In militaire dienst beviel het minder, en toen hij werd benaderd door mensen van het cios met de vraag om mee te helpen met de start van de Glen Mills School in 1998 was hij enthousiast voor het idee. Het systeem moest toen nog opgehaald worden in Amerika. Met zes man leiding en vijf studenten zijn ze naar USA, Pennsylvania gegaan om het systeem te leren kennen en te

importeren naar Nederland. Met deze kleine groep werd in de kazerne in Wezep een start gemaakt op 10 december 1998. En dat is langzaam uitgroeid tot wat het nu is geworden.

Vier hoofdactiviteiten

De jongens op de Glen Mills zijn gevoelig voor groepsdruk en competitie. Sport is een belangrijk middel om erbij te willen horen. Geno heeft goed geluisterd naar wat de jongens graag willen doen aan sport. Daar zijn veldvoetbal, zaalvoetbal (futsal), basketbal en judo als vier hoofdsporten uitgekomen. Daarnaast krijgen de jongens die nog niet kunnen zwemmen zwemles en kunnen ze een zwemdiploma halen. En er wordt aan survivalactiviteiten gedaan en 's avonds zijn er de 'intramurals'. Dat zijn sportinstuiven waar studenten in de avonduren aan mee kunnen doen. Er worden activiteiten naar keuze gedaan. Dat kan van alles zijn wat in de sporthal mogelijk is.

Status opbouwen en gedrag 'sturen'

Met sport kunnen de jongens hun DKW (Door Keihard Werken)-punten verdienen en daarmee hun status verhogen. Dat kan door je in te zetten voor de sport (zwemdiploma halen bijvoorbeeld), maar ook door een bijdrage te leveren aan het mogelijk maken van sporten: velden uitzetten, accommodatie schoonmaken, de rol van scheidrechter spelen met sporttoernooien. Dit kan zijn bij de competitie sporten (voetbal en basketbal), maar ook bij de 'intramurals'. De studenten krijgen geen beoordeling of rapportcijfer voor hun sport- of bewegingsvaardigheid. Ze worden wel beloond voor hun inzet met DKW-punten. De inzet kan betrekking hebben op het sporten zelf of op het mogelijk maken van

FOTO: HANS DIJKHOFF

sporten voor anderen. Dit levert een bijdrage aan de officiële status. Onder de jongens is er ook een soort officieuze status; goede sporters staan hoog in aanzien. Daar willen anderen graag bij horen. Er gaat een positieve aantrekkingskracht van uit. Maar dat geeft ook verantwoordelijkheid aan deze sporters als voorbeeld voor anderen. Dat kan weer gebruikt worden bij het sturen van gedrag.

Competities

De jongens die voetballen en basketballen doen mee met de reguliere competities. Dat betekent dat ze als school tegen clubs en verenigingen moeten spelen. Dat is een bijzondere situatie. Geno heeft zich als 'vereniging' moeten aanmelden bij KNVB en Nederlandse Basketball Bond. 'Daarvoor moet je een verenigingsstructuur hebben met statuten en een voorzitter en een penningmeester etc. Met name met de KNVB loopt deze samenwerking heel soepel. Deze bond begrijpt heel goed de bijzondere situatie waarin wij verkeren. Zij geven alle medewerking. Er is namelijk maar één vertegenwoordigend elftal,' aldus Geno.

Klappen voor de tegenstander

Jongens die deelnemen aan de competities worden daar goed op voorbereid. Niet alleen speltechnisch en tactisch, maar vooral ook qua gedrag. Soms worden deze jongens geprovoceerd als zij bij andere teams komen die weten dat deze jongens vanwege hun gedrag in het Glen Mills zitten. Zij worden voorbereid niet in te gaan op provocaties. Als ze worden geprovoceerd wordt dat bespreekbaar gemaakt en wordt geleerd hoe daar mee om te gaan. Als andere teams bij Glen Mills op bezoek komen is dat voor hen een vreemde situatie. Alle studenten die op dat moment aanwezig zijn, zitten op de tribune en er wordt gespeeld voor een vol stadion. De jongens van Glen Mills moeten zich als publiek ook leren gedragen. Respect hebben voor de tegenstander staat hoog in het vaandel. 'Dat betekent' zegt Geno 'dat er ook wordt geklapt als de

tegenpartij scoort, en dat er niet wordt gejuicht als een tegenstander zich blesseert, maar dat het dan stil wordt'. Kortom ook hier staat de sport(beleving) ten dienste van de gedragsstraining.

Coaches geven sport

Sport wordt gegeven door coaches die ook een taak hebben binnen de Glen Mills als coach. Zijn doen de sport 'erbij'. Voor iedere sport (voetbal, futsal, basketbal en judo) zijn er vier coaches. Hierdoor is de bezetting optimaal en kunnen alle groepen voldoende trainen voor hun sport. Daarnaast zijn er nog coaches die zwemmen geven en survival en 'intramurals'. Soms doen de studenten mee aan grote sportevenementen. Zo heeft er een groep van Glen Mills zich voorbereid op, en meegedaan aan de vierdaagse van Nijmegen. Kan iedere coach deze jongens sport geven? Het belangrijkste is dat de coaches de Glen Mills methodiek van coachen begrijpen en kunnen uitvoeren. Als ze daarnaast affiniteit met de tak van sport hebben is dat voldoende om de jongens te begeleiden. Die affiniteit betekent soms dat ze zelf die sport beoefenen, of training geven of hebben gegeven in de betreffende sport. Er is ook een coach aanwezig die de ALO heeft gedaan. Hij is niet specifiek aangenomen vanwege zijn ALO-opleiding. Hij is algemeen coach in de opleiding, maar daarbij is hij breed inzetbaar voor sport.

De jongens belangrijk maken

Van al deze coaches wordt gevraagd vooral de jongens veel te laten participeren in de keuzes die gemaakt moeten worden. 'Je moet de jongens belangrijk maken en verantwoordelijkheid durven geven'. Soms komen spelers en coach voor dilemma's te staan. Bijvoorbeeld: er komt een belangrijke wedstrijd aan en één van de betere spelers heeft confrontaties achter de rug de afgelopen week waardoor de groep de beslissing moet nemen dat hij deze wedstrijd niet mag spelen. Dat is hard en moeilijk, maar ook hier geldt; 'gedrag gaat voor alles'. De jongens leren begrijpen dat deze speler uiteindelijk geholpen is met zo'n zware maatregel, al kan dat betekenen dat het risico groter wordt dat ze de belangrijke wedstrijd verliezen. De student voelt die verantwoordelijkheid ook naar zijn team, dus nog meer druk om zijn gedrag aan te passen zodat hij wel kan spelen.

Duizendpoot

Het aansturen van al deze sportactiviteiten via de coaches is de taak van Geno als de sportsenior. Dat betekent in dit geval ook de contacten onderhouden met de competitieleiders van de voetbalbond en de basketbalbond en zorgen dat Glen Mills als school ook kan meedraaien in de competities als ware het een vereniging. Daarbij wel rekening houdend met de eisen van het vormingswerk waarbij het gedrag eerst komt en sport duidelijk een middel is. Dit vraagt goed overleg met de bonden bijvoorbeeld in het schuiven en verplaatsen van wedstrijden als daartoe aanleiding is geweest binnen het schoolprogramma. Er moeten zo'n honderd competitiewedstrijden (veldvoetbal, zaalvoetbal, basketbal) afgewerkt worden. Geno

De school is onderdeel van

FOTO: HANS DIJKHOFF

Scheikundelokaal

FOTO: HANS DIJKHOFF

neemt als sportsenior daarbij meerdere taken voor zijn rekening die binnen een vergelijkbare vereniging door meerdere personen worden waargenomen. Hij is penningmeester, secretaris, en voorzitter tegelijk.

Belangrijkste boodschap

Op de vraag wat nu de belangrijkste boodschap is die Geno wil meegeven over de rol van sport in de opleiding van de jongens antwoordt hij: 'dat er een grote kracht schuilt in het geven van verantwoordelijkheid als persoon en als groep. Als je dat goed doet, en ze echte verantwoordelijkheid geeft dan kunnen ze zoveel aan. Er is veel gedragsverandering mogelijk als deze jongens merken dat ze bij een positieve club kunnen horen. Het voordeel van sport is dat er sprake is van écht gedrag. Sport is emotie, je kunt moeilijk liegen'. Oftewel de kracht van de normatieve positieve cultuur die uitgaat van sport is een belangrijke factor in hun opleiding.

WAT IS BRUIKBAAR VOOR HET REGULIERE ONDERWIJS?

In het reguliere onderwijs hebben we soms te maken met gedragsproblemen. Menig (LO)-docent zou graag negatieve schoolervaringen van leerlingen willen ombuigen naar positieve ervaringen, één van de doelstellingen van de Glen Mills School. De situatie op de Glen Mills is niet vergelijkbaar met de situatie op een reguliere school. De jongens zitten daar intern. Hun gedrag is onderdeel van de opleiding ook buiten de lessen om. Het werken met vergaande privileges en het onthouden daarvan is niet zonder meer te kopiëren. Alhoewel we in bepaalde groepen leerlingen ook regelmatig belonen met leuke activiteiten na een periode van hard werken en leren (spelletje naar keuze als afsluiting...). Ik denk dat er elementen in de 'Glen Mills aanpak' zitten die onze aandacht verdienen.

Leerlingen verantwoordelijk maken

Het idee van Sam Ferrainola dat jongeren van de straat veel meer aannemen van leeftijdgenoten dan van volwassenen, geldt ook voor veel leerlingen. Leerlingen inschakelen in het

leerproces en het 'leren van elkaar' veel kans te geven is onder andere door de onderwijsvernieuwingen regelmatig onder de aandacht van de docenten gebracht. Maar leerlingen ook vergaand inschakelen bij het elkaar aanspreken op gedrag is minder gebruikelijk. Het past ook niet in de cultuur van veel jongeren om elkaar op gedrag aan te spreken als het gaat om corrigeren ten behoeve van de voortgang van de les. Die cultuur, die essentieel is op Glen Mills, wordt ook mogelijk door het feit dat er af en toe een nieuwkomer in een groep geplaatst wordt. Hij leert van groepsgenoten wat de normen zijn door het 'confronteren'. Die normen zijn letterlijk eerst opgehaald door een startgroep. Daarna heeft de groep door het confronteren als methode, deze normen zelf in stand gehouden en waar nodig aangepast. Het blijkt dat als leerlingen worden gestimuleerd, beloond, gewaardeerd en beoordeeld als het gaat om 'elkaar onderling aanspreken op..' en 'verantwoordelijk maken voor..' het gedrag van de ander, dat veel effect heeft in het sturen van gedrag.

Confronteren

Gedrag gaat voor is een stelregel op Glen Mills. Op het moment dat het gedrag van een leerling veel aandacht vraagt, wordt de activiteit stilgelegd en besteedt de groep aandacht aan gedrag als het niet op de eerste niveaus (non-verbaal en verbaal) gecorrigeerd kan worden. Uiteindelijk kan het nodig zijn de steun van de groep te vragen om het gedrag van een leerling centraal te stellen. Als het gedrag betreft waarover met de groep afspraken zijn gemaakt en waarvan ieder vindt dat je daar aan te houden hebt, kan van de groep gevraagd worden deze leerling daar op aan te spreken, anders nemen ze hun eigen regels en afspraken, en dus zichzelf niet serieus.

Gezamenlijke afspraken met leerlingen

Het maken van gezamenlijke afspraken waar de groep invloed op heeft is belangrijk als je van leerlingen vraagt de ander te 'confronteren' als hij negatief gedrag vertoont. Het zijn hun normen. Op Glen Mills worden die normen in het begin extrinsiek opgelegd, in de hoop dat leerling de positieve werking

ervan ervaren en intrinsiek gemotiveerd raken voor de naleving ervan. In het reguliere onderwijs blijven we vaak uitgaan van intrinsieke motivatie door uitleg van het 'hoe en waarom'. Maar als dat niet werkt zul je sommige afspraken waar je niet omheen wilt moeten afdwingen (kleding, schoeisel, regels met betrekking tot veiligheid), in de hoop dat leerlingen de betekenis en logica ervan ervaren. Waar het *kan* geef je ze invloed. Een manier hiervoor is beschreven in het artikel van Jorg Radstake ('Een andere start van het schooljaar') in *Lichamelijke Opvoeding* 7 van 2006.

Consequent zijn

Studenten op Glen Mills moeten elkaar confronteren. Ze moeten consequent zijn en kunnen misdragingen niet laten lopen. Omdat 'consequent zijn' continu geldt, zowel in de les als daarbuiten, heeft het effect. Studenten voelen steeds dat ze aangesproken worden en anderen aan moeten spreken op gedrag. In het regulier onderwijs is die controlerende druk niet zo groot. Maar 'consequent zijn' in het aanspreken op bepaald gedrag is wel voorwaarde voor het naleven van gedragsregels. Als leerlingen merken dat de ene les iets niet mag dat in de andere les nog was toegestaan of onopgemerkt bleef, dan bemoeilijkt dat de acceptatie van gedragsregels.

Dit is een van de moeilijkste dingen in de praktijk van het onderwijs. De ene leerling is de andere niet, en de ene dag heb je als docent meer aandacht en energie dan het andere moment. Natuurlijk heeft het ook zijn waarde in het reguliere onderwijs dat leerlingen leren omgaan met uitzonderingen en verschillen. Voor de jongeren in de Glen Mills School kan dit verwarring geven en dus is consequent zijn heel belangrijk. Er zijn ook binnen het reguliere onderwijs bepaalde groepen leerlingen die zeer gebaat zijn bij een consequente aanpak door verschillende docenten. Deze aanpak werkt versterkend en geeft meer kracht door duidelijkheid en herhaling van de boodschap.

Gezamenlijke aanpak van docenten

Het is nog moeilijker om met elkaar, en ieder voor zich als docent, consequent te zijn. Coaches, leiders en docenten op Glen Mills dienen met elkaar dezelfde normen te hanteren en erop toe te zien dat studenten die met elkaar bewaken. Daarin worden ze geschoold. Eerst worden ze gescreend op hun leiderschaps- en coachingskwaliteiten. Via advertenties worden coaches geworven. Er vindt eerst een intakegesprek plaats. Daarna volgt een assessment waarbij de kandidaten geestelijk en lichamelijk op de proef gesteld worden. Dit gebeurt door een senior, coaches, drie studenten en iemand van het management. De competenties staan nauwkeurig omschreven. Vervolgens krijgt de kandidaat-coach bij de start een *Big Brother* toegewezen waar hij bij meeloopt om te kijken hoe het werkt. Daarnaast krijgt hij cursussen over de werkwijze op Glen Mills. Kortom er wordt veel geïnvesteerd in het samen op één lijn komen van het personeel. Dit is 'not done' in het onderwijs en misschien ook niet wenselijk. De diversiteit van de docenten (ook in aanpak) wordt daar soms gekoesterd. Maar de negatieve zijde ervan kan zijn dat leerlingen die

structuur nodig hebben moeilijk om kunnen gaan met die diversiteit aan regels bij verschillende docenten.

Hiërarchische structuren

Het systeem op Glen Mills is gebaseerd op hiërarchie binnen een groep. De verantwoordelijkheden maar ook de privileges nemen toe naar mate je stijgt op de hiërarchische ladder (van *Concern* naar *Aspirant*, naar *Aspirant met log*, naar *Bull* en verder..)

Dat is lastig te realiseren in het onderwijs en misschien ook niet wenselijk. Maar je kunt wel gebruikmaken van de hiërarchie die er bestaat binnen de klas. Door bepaalde leerlingen die invloed hebben ook meer verantwoordelijkheden te geven en ze daar ook op aan te spreken.

Na de berichtgeving in de pers naar aanleiding van incidenten die er zich afspelen in en rondom reguliere scholen is er een maatschappelijke discussie ontstaan over aanpak van leerlingengedrag op school. Er worden oplossingen gezocht met beveiligingspoortjes en toelatingspasjes en beveiligingsfunctionarissen. In dat kader is het interessant eens over de muren van het reguliere onderwijs heen te kijken in een instituut waar jongens zitten die vanwege gedragsproblemen daar terecht zijn gekomen.

Zij kiezen niet voor beveiligingspoortjes, geen hoog hek of een controle door beveiligingsambtenaren. Zij kiezen voor juist het begeleid en gestuurd verantwoordelijkheid teruggeven aan de jongens en de jongens aanzetten tot het elkaar aanspreken en sturen naar het gewenste gedrag in een consistent systeem waarin sport een belangrijke rol speelt. Dit werkt bij jongens die zich vormen aan elkaar. Bij deze jongens ging het in het verleden op straat mis toen zij zich gingen spiegelen aan foute jongens. Het kan goed komen door het spiegelen aan goede voorbeelden van leeftijdgenoten die ze zijn tegengekomen in Glen Mills. Maar de methode blijft de methode van jezelf spiegelen aan voorbeelden van leeftijdgenoten, de methode van de straat.

We bedanken de Glen Mills School voor het feit dat zij zich open hebben willen stellen voor een kijkje in hun keuken.

Literatuur

Respect voor jezelf

De theorie van het programma van de Glen Mills School

Studenten en staf i.s.m. Bureau Van Montfoort

ISBN-nr.: 90 6665 71 62

Uitgeverij: BV uitgeverij SWP

Artikel *Vrij Nederland* 28 augustus 2004; 'School voor bendeleiders'. Door Marian Husken en Rudie Kagie

Informatiemap 'Kansarm of kansrijk?' van de Hoederloo Groep

Correspondentie: M.Massink1@chello.nl

CERTIFICERING 2007-2008 EN DE 'SPORTIEFSTE SCHOOL VAN NEDERLAND'

Sinds enkele jaren kennen we de mogelijkheid dat scholen (PO en VO) gecertificeerd kunnen worden als 'sportactieve school'. Ook kennen we al enkele jaren de verkiezing van de 'Sportiefste school van Nederland'. Komend jaar staat de verkiezing weer in het teken van het voortgezet onderwijs. **Door: Aernout Dorpmans**

CERTIFICERING

In het nieuwe schooljaar 2007-2008 kunnen scholen opnieuw een aanvraag indienen voor certificering als sportactieve school. Scholen uit het primair onderwijs en voortgezet onderwijs wordt de mogelijkheid geboden om als sportactieve school gecertificeerd te worden.

Voor zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs geldt, dat de school het aanmeldingsformulier met alle bewijsstukken, kopieën, flyers, krantenartikelen etc. opstuurt naar het bureau van de KVLO, afdeling Schoolsport t.a.v. Aernout Dorpmans. Op het bureau van de KVLO wordt de aanvraag administratief verwerkt.

Voor beide onderwijstypen geldt zoals de laatste jaren gebruikelijk is: 'Eerst doen, dan aanvragen'

Criteria

Voor dit schooljaar wordt er nog uitgegaan van de bestaande criteria. Het kan zijn dat de criteria voor het komende schooljaar 2008/2009 aangepast zullen worden aan de koers die het kabinet met Prinsjesdag uitgezet heeft. De impuls vanuit de Alliantie School & Sport, samen sterker dat we moeten streven naar een dagelijks aanbod van bewegen en sport wordt door het kabinet doorgezet. Men heeft het voornemen om de rijksbijdrage voor de impuls van een breed aanbod op alle scholen structureel te maken. Vanaf 2008 tot 2011 zal er sprake van zijn een oplopend structureel budget om dat brede aanbod op de scholen mogelijk te maken.

Het brede aanbod op de scholen gaat dan over bewegen, sport en cultuur. Dat er nu ook een cultuuraanbod moeten komen voor jongeren tot achttien jaar is nieuw. De komende tijd overlegt het rijk met vertegenwoordigers van gemeenten, het onderwijs, de sport en de cultuursector over een beoogde integrale aanpak. De samenwerking tussen onderwijs, sport en cultuur moet vanuit de visie van de overheid vorm en inhoud krijgen met de realisatie van zogenaamde combinatiefuncties.

Dit zijn functies voor professionals die bij één werkgever in dienst zijn, maar werkzaam zijn in én ten behoeve van één of meerdere sectoren.

Afhankelijk van de uitkomst van dit overleg zullen er aanpassingen in de criteria moeten komen voor de certificering als sportactieve school. Vandaar dat we in 2007/2008 nog op de 'oude' voet door gaan.

Het moge duidelijk zijn dat een school met een combinatiefunctionaris op een andere manier het dagelijks aanbod van bewegen en sport binnen en buitenschool kan regelen en: hoe moeten we omgaan met de koers dat ook cultuur naschools aangeboden moet worden?

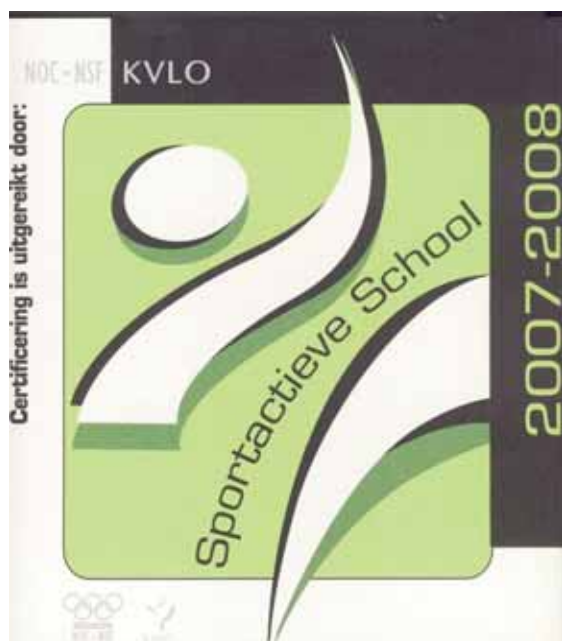
INTENTIEVERKLARING

Bij beide aanvragen is ook een intentieverklaring voor sportgeoriënteerde school toegevoegd.

Deze intentieverklaring is een instrument van de huidige Alliantie School & Sport en geeft aan dat de school:

- 1 een vastgesteld meerjaren beleidsplan heeft waarin is opgenomen dat zij het binnen- en buitenschools sport en beweegaanbod de komende jaren willen uitbreiden naar vijf dagen per week
- 2 een structureel wekelijks extra aanbod realiseert. Minimaal één dag per week kunnen alle leerlingen, boven op de lessen LO, gebruikmaken van dit extra sportaanbod. Dit kan een wekelijkse sportinstuif zijn, of sportieve naschoolse opvang, maar bijvoorbeeld ook een gevarieerd aanbod (zes weken hockey en daarna zes weken dansen)
- 3 een contract/samenwerkingsovereenkomst heeft met één of meerdere sportverenigingen waarmee dit extra aanbod wordt gerealiseerd.

Veel van deze aandachtspunten komen ook terug in de vragenlijst van de certificering.

Programma en puntenwaardering

In zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs gaat het om het aanbieden van een uitdagend bewegings- en sportprogramma binnen en buiten het reguliere lesprogramma. Bij de certificering PO en VO gaat het over het totaal aanbod van bewegen en sport. Dit aanbod wordt in de praktijk vaak gerealiseerd met partners uit de BOS-driehoek waarbij de sportvereniging in de directe omgeving van de school een belangrijke rol speelt.

Voor het primair onderwijs zal een school 45 punten of meer moeten behalen en voor het voortgezet onderwijs is het aantal punten 25 of meer. Voor zowel het PO als het VO kunnen de scholen in een Excelbestand direct hun score aflezen.

PRIMAIR ONDERWIJS

Voor het PO handhaven we in de aanvraag 2007 - 2008 het beeld van: 'Wat een sportactieve basisschool zou moeten zijn': *'De leerlingen in de groepen 3 t/m 8 krijgen minimaal twee keer per week bewegingsonderwijs.'*

Voor de kleutergroepen wordt er dagelijks aandacht besteed aan bewegen.

Daarbij worden de lessen gegeven door een vakleerkracht bewegingsonderwijs of door een bevoegde groepsleerkracht die zich geschoold en/of, zich gespecialiseerd heeft in het geven van bewegingsonderwijs.

Naast het reguliere bewegingsonderwijs neemt bewegen en sport een belangrijke plaats in bij vakoverstijgende projecten. De school heeft ook gekeken naar de mogelijkheden van bewegen en sport voor de kinderen tijdens de pauzes.'

Profilering moet er dan plaats vinden op de volgende gebieden:

- zorg en zorgverbreding voor de kinderen: zorg en zorgverbreding niet alleen voor de getalenteerde leerlingen maar ook voor leerlingen met achterstanden op het gebied van bewegen en sport

- schoolsportactiviteiten: structureel zijn er schoolsportactiviteiten voor alle leerlingen
- participatie en betrokkenheid: er is een engagement van het managementteam en ouders voor het totale programma van bewegen en sport maar ook een betrokkenheid van de school in de BOS-driehoek
- gezondheid en welbevinden: structureel wordt er aandacht besteed aan thema's rond bewegen en gezondheid en is er aandacht voor een gezonde levensstijl
- maatschappelijke betrokkenheid: in de school is er aandacht voor bijvoorbeeld sponsorlopen voor goede doelen of andere lokale of landelijke initiatieven
- randvoorwaarden: de schoolleiding ondersteunt het bewegingsonderwijs en sport vanuit een missie of onderwijskundige visie en vertaalt deze visie ook in taakbeleid naar het personeel en geeft kaders aan om een sportactieve school te kunnen zijn.

VOORTGEZET ONDERWIJS

Na een aantal jaren van certificeren kunnen we zeggen dat de scholen die gecertificeerd zijn ruimschoots voldoen aan de gestelde norm.

Voor veel scholen blijft het lastig om al het 'bewijsmateriaal' te verzamelen en op te sturen. Zeker als er na twee jaar weer een vervolgaanvraag ingediend wordt.

In het schooljaar 2006/2007 is er bij een aanvraag ook gevraagd aan te geven of de school in aanmerking wilde komen voor nominatie voor de verkiezing Sportiefste school van Nederland. Deze vraag is nu echt actueel omdat in april 2008 de vierde verkiezing voor het VO zal plaatsvinden.

Minimumlessentabel

De eerste voorwaarde voor certificering in het VO is: voldoen aan de norm van minimumlessentabel voor het vak lichamelijke opvoeding of bewegingsonderwijs. De beoordelingscommissie zal stringent kijken of daaraan voldaan is. Het vakwerkplan voor het bewegingsonderwijs moet in doelstellingen, kerndoelen, eindtermen en uren voldoen aan de wettelijk gestelde eisen.

Tijdpad en geldigheid PO en VO

De certificering geldt voor zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs voor twee kalenderjaren. Gedurende het gehele schooljaar kan de school een aanvraag indienen.

De ervaring heeft ons geleerd dat de meeste scholen in de maanden september en oktober de aanvraag opsturen. Het ligt opnieuw in de bedoeling om dit schooljaar op een van de komende School & Sport Plaza's een feestelijke uitreiking te organiseren.

Wilt u met uw school of sectie LO bij deze feestelijke uitreiking aanwezig zijn, dan zal uw aanvraag voor 30 oktober op het bureau van de KVLO moeten zijn.

U kunt u uw aanvraag voor 2007 - 2008 downloaden van de website www.schoolensport.nl. Kijk alleen goed, dat u voor uw school het juiste aanvraagformulier, PO of VO, gebruikt. Op deze website vindt u ook een toelichting op uw aanvraag.

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Logo

Het logo van de sportactieve school is voor de gecertificeerde scholen beschikbaar. Dit logo kan de school gebruiken in haar pr en communicatie-uitingen.

Op de plaquette staan logo's van KVLO en NOC*NSF. In de jaren dat het certificaat geldig is mag het logo in alle communicatie geuit worden. Na twee jaar vervalt dit recht, tenzij de school een nieuwe aanvraag heeft ingediend.

Kosten

Een aanvraag kost € 100,00. Het hierdoor verkregen budget wordt besteed aan:

- administratieve verwerking
- jaarlijkse aanmaak plaquettes
- reis- en verblijfkosten auditcommissie.

Na bestudering en akkoordbevinding verkrijgt de school de erkenning: Sportactieve School. Deze erkenning bestaat uit:

- publicatie op de website van KVLO, NOC*NSF, NISB en voor het PO ook op website van de NKS onder het kopje *Sportactieve Scholen: 'Gecertificeerd zijn:'*
- gebruik van logo sportactieve school in eigen pr en communicatie voor twee jaar
- een blijvende herinnering in de vorm van een plaquette of schildje waarop de kalenderjaren staan vermeld waarvoor de school gecertificeerd is.

VERKIEZING SPORTIEFSTE SCHOOL VO

Voor de vierde maal organiseren de KVLO en het NOC*NSF de verkiezing van de Sportiefste School van Nederland voor het voortgezet onderwijs. De datum en de locatie staan al vast: vrijdag 11 april 2008 op Hotel en Congrescentrum Papendal in Arnhem. In een komende *Lichamelijke Opvoeding* zal aangeven worden op welke wijze scholen zich kunnen aanmelden. Het aanmeldingsformulier is vanaf 1 oktober 2007 te downloaden op de website en moet voor 31 januari 2008 opgestuurd zijn aan de secretaris van de jury. Op de website van de afdeling schoolsport (www.schoolensport.nl) zal ook het reglement voor deelname, de 'spelregels' te vinden zijn.

Collega's die overwegen hun school aan te melden kunnen alvast aan de slag met het voorwerk. Nogmaals, meer info komt in de *Lichamelijke Opvoeding* en op de website.

Correspondentie: aernout.dorpman@kvlo.nl

STUDIEDAGEN

Onder deze kop zal in het blad steeds een opsomming staan van de komende studiedagen. Voor de inschrijving voor de studiedagen verwijzen we naar de site www.kvlostudiedagen.nl.

THOMAS JAZZDANSDAGEN

Waar: Fontys Sporthogeschool te Tilburg

Wanneer: 20, 21 en 22 oktober

Hoe: elke dag les van dezelfde docenten, per dag drie lessen van anderhalf uur. In drie dagen wordt gewerkt naar één of meerdere eindcomposities.

Wie: voor wie kennis wil maken met jazzdans en voor danseres op gevorderd en vergevorderd niveau

Informatie: zie de website www.kvlostudiedagen.nl

STUDIEDAG BEWEGINGSONDERWIJS IN HET BASISONDERWIJS 'GOOD PRACTICE IN THE SPOTLIGHTS'

Thema: 'We doen het goed, laten we dat delen'

Waar: School for Human Movement and Sports te Zwolle

Wanneer: 6 november

Tijd: 9.30 tot 17.00 uur

Informatie: zie de website www.kvlostudiedagen.nl

SEMINAR BODY@WORK 2007

Werken aan Bewegen en Gezondheid

Wanneer: 8 november

Waar: Vrije Universiteit Amsterdam

Informatie: www.bodyatwork.nl

EUROPEAN NETWORK ACADEMIC SPORT-SERVICES CONFERENCE

Dit is een meerdaagse conferentie die begint op woensdag 7 november en eindigt op zondag 11 november waarbinnen een interessant satelietprogramma wordt aangeboden

Thema: Securing the future of University Sport

Waar: de Sint-Pieterabdij te Gent

Wanneer: 9 november

Tijd: begint om 9 uur

Informatie: BVLO, tel.: 00 32 09 218 9129, mail: info@bvlo.be of www.bvlo.be

BVLO STUDIEDAG

Thema: 'Beweging en Sport als Springplank naar Gezondheid'

Waar: Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen van de K.U. Leuven, te Heverlee

Wanneer: 15 november

Tijd: 9.00 tot 17.00 uur

Kosten: KVLO-leden betalen het BVLO-ledentarief € 50,-

Informatie: zie website www.bvlo.be

STUDIEDAG PRAKTIJKONDERWIJS

De studiedag voor docenten bewegingsonderwijs in het Praktijkonderwijs zal ook dit jaar weer plaatsvinden in IJsselstein op de Baanbreker.

De datum is woensdag 28 november 2007. De studiedag staat in het teken van *uitwisseling en nieuwe lesideeën opdoen*. Het programma kunt u vinden op de website van de KVLO www.kvlo.nl onder het kopje scholing. Inschrijving is uitsluitend mogelijk via de website. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot onderwijsVO@kvlo.nl.

CURSUS EHBO

Op 14 en 28 november vindt weer een EHBO-cursus plaats in Zeist. Zie www.kvlo.nl onder scholing/vakinhoudelijk.

GROEPERING THOMAS

Vrijdag 14 december de 40ste

Thomas Oriëntatiedag

'Bewegingsonderwijs; meer dan bewegen alleen'.

Het volledige programma kunt u vinden vanaf 26 oktober op onze website www.kvlo.nl.

KVLO .nl

KVLO

webkring

Inloggen op MijnKVLO (het leden-domein met veel praktijkinformatie) kunt u met uw lidnummer (het zes-cijferig lidmaatschapsnummer is achter de regel KVLO, *Lichamelijke Opvoeding* op de verpakking van uw vakblad te vinden) en het algemene wachtwoord 'kvlo' (kleine letters zonder aanhalingstekens!).

Meer dan 4000 collega-leden ontvangen een aantal keer per maand de *email-nieuwsbrief*.

Wilt u ook frequent op de hoogte gehouden worden van alle ontwikkelingen? Eerst inloggen en dan naar <http://www.kvlo.nl/sf.mcgi?537> surfen om u op te geven! Opzeggen kan hier ook!

Alle informatie over de KVLO *studiedagen* is nu te vinden via www.kvlostudiedagen.nl.

Correspondentie: hjalmar.zoetewei@kvlo.nl

NAAR BETER BEWEGINGSONDERWIJS

In de periode 2002-2006 heeft een grootschalig onderzoek naar de kwaliteit van bewegen en sport op school plaatsgevonden. Het onderzoek is financieel mogelijk gemaakt door het Ministerie van VWS. Maar daarnaast lieten de vijf hogescholen met een lerarenopleiding Lichamelijke Opvoeding en de SLO uit eigen middelen onderzoekers participeren in het project. De globale conclusie is dat het vak bewegingsonderwijs er in Nederland goed voor staat maar dat er ook werk aan de winkel is. U hebt er in dit tijdschrift meerder keren over kunnen lezen en het topic over kwaliteit van LO in LO 9. (Kijk tevens uit naar twee artikelen die in nummer 12 zullen verschijnen.) Onder redactie van projectleider Harry Stegeman (W.J.H. Mulierinstituut) is dit onderzoek nu ook in boekvorm verschenen. Er worden conclusies getrokken en aanbevelingen voor verbetering gedaan. Uitgave: Sports Media/W.H.J. Mulier Instituut, 355 pagina's, € 31,27.

HET NIEUWE INSPECTIETOEZICHT

Met het nieuwe inspectietoezicht, dat vanaf augustus 2007 ingaat in het PO, VO en de expertisecentra wordt minder toezichtlast en meer effect beoogd. De inspectie zal zich vooral gaan richten op die schoolbesturen waar risico's zijn gesignaleerd. Het toezicht werkt op basis van een jaarlijkse risico-analyse die opgemaakt wordt aan de hand van al beschikbare gegevens zoals jaardocumenten, klachten en onderwijsopbrengsten. De kwaliteit wordt beoordeeld in relatie tot de bestede middelen. Dit zal betekenen dat het toezicht op bewegingsonderwijs marginaal is.

EXTRA VOORLICHTING BEWEGINGSONDERWIJS PO

In nr. 8/9 september op blz. 13 van *Regelingen Onderwijs* van OCW staat een paragraaf over bewegingsonderwijs PO met als titel: *Extra voorlichting*. Het betreft informatie over pabo-afgestudeerden, over de bevoegdheid van hbo- en mbo-afgestudeerden, het evaluatieonderzoek bewegingsonderwijs en de Leergang Pabo. Tevens wordt een voorlichtingsoffensief door de besturenorganisaties over het Protocol Bewegingsonderwijs PO aangekondigd. Zie:

www.minocw.nl/documenten/25042.pdf. In de nieuwsbrief PO van OCW is het Protocol onder het kopje 'Veiligheid Bewegingsonderwijs' opgenomen.

MISTER BEWEGINGSWETENSCHAPPEN

Peter Hollander, sinds 1997 decaan van de faculteit bewegingswetenschappen aan de VU en sinds de oprichting hieraan verbonden gaat verplicht met pensioen. Zijn opleiding tot gymleraar kon hij - tot zijn grote spijt - niet afronden vanwege een gebroken nekzwervel. Maar als bewegingswetenschapper en decaan heeft hij zijn sporen verdiend of twijfelt hij hieraan? Op vrijdag 26 oktober houdt hij om 15.45 uur zijn afscheidscollege in de aula van het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit met als titel: *Deed het ertoe?* Het is vrij toegankelijk. Hij wordt als decaan opgevolgd door Peter Beek.

KVLO WEBSITE-NIEUWSBRIEF

De KVLO nieuwsbrief wordt door Hjalmar Zoetewei, webmaster van de KVLO, automatisch digitaal verspreid naar 4500 leden waarvan het emailadres bekend is. Deze leden worden rechtstreeks op de hoogte gebracht van de laatste nieuwtjes. Bovendien zijn zij snel bereikbaar indien zich actuele zaken voordoen. Wilt u ook de nieuwsbrief ontvangen dan kunt u dit zelf invoeren op <http://www.kvlo.nl/sf.mcgi?537>, na ingelogd te zijn op 'MijnKVLO' met uw lidnummer en het wachtwoord (standaard KVLO). Is uw emailadres veranderd, dan kunt u dit hier ook zelf wijzigen!

BEZEMCURSUS STARTEN MET BSM

De SLO biedt tijdens Najaarsconferentie tweede fase: 'Kleur in de Tweede Fase' de laatste mogelijkheid om de startercursus BSM - in verkorte vorm (twee workshops van anderhalf uur) te volgen. Bedoeld voor diegenen die nog moeten starten met BSM. De cursus is in 2006 en 2007 al diverse malen aangeboden. Deze conferentie vindt plaats op woensdagmiddag 12 december van 12.30 - 17.30 uur op de Hogeschool Domstad in Utrecht. Voor meer informatie kijk op www.slo.nl.

BIJEENKOMSTEN VOOR COLLEGA'S MET MAXIMAAL DRIE JAAR ONDERWIJSERVARING

Op verschillende plaatsen in Nederland organiseert de KVLO in oktober en november gratis ontmoetingsavonden voor jonge leraren LO. Uitwisseling van ervaringen en rechtstreeks vragen krijgen volop de aandacht. Meer informatie: www.kvlo.nl, zie alle evenementen.

KADERBIJeenKOMST 7 NOVEMBER

Op woensdag 7 november vindt van 16.00 uur tot 21.00 uur een kaderbijeenkomst plaats in de Regardz Eenhoorn te Amersfoort. Het KVLO beleidsplan 2008-2012 zal centraal staan.

VERREKENEN VAN VAKBONDSCONTRIBUTIE MET BRUTOLOON

Ook dit kalenderjaar kunt u als KVLO-lid werkzaam in hbo, mbo (Bve), VO of PO op basis van de CAO's voor deze sectoren de betaalde contributie over het jaar 2007 verrekenen met het bruto inkomen. Nadere informatie hierover vindt u op de website (servicepagina) van de KVLO. Laat deze mogelijkheid niet onbenut!

AUTOMATISCHE INCASSO

In oktober zal de automatische incasso van de contributie voor het kandidaatlidmaatschap plaatsvinden.

Ontwerpen
Fabriceren
Leveren
Installeren
Onderhouden
van sportmateriaal
en -toestellen

**Schelde Sports
maakt van elke
les een uitdaging!**

**Vraag vrijblijvend onze nieuwe catalogus aan
Bel 0113-315100 of mail info@scheldesports.nl**

Schelde Sports
Superior by Design

www.scheldesports.nl

Windesheim

In de week van 29 oktober t/m 2 november a.s. vieren we dat de Calo 60 jaar bestaat. Het thema van dit lustrum is 'Parade'. Op woensdag 31 okt. en vrijdag 2 nov. staan er activiteiten voor oud-studenten op ons afwisselende 'Paradeprogramma'. Kijk voor meer informatie op de website portaal.windesheim.nl/parade en schrijf in!

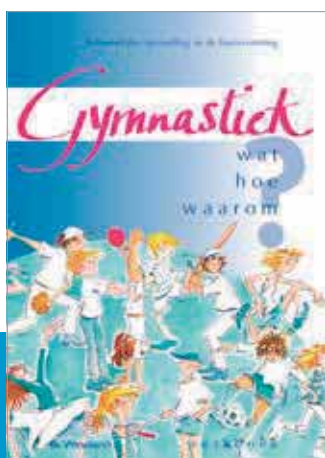

Ook aan de Calo gestudeerd? Vier ons 12e lustrum mee!

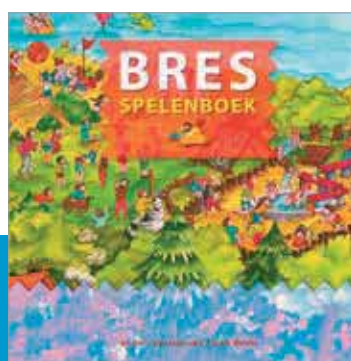

het gebeurt op windesheim

De klassiekers voor het bewegingsonderwijs

GYMNASTIEK, WAT, HOE, WAAROM
Dit boek ondersteunt de leerlingen in het begrijpen van het hoe, wat en waarom van gymnastiek.
Prijs: € 13,95 • ISBN 978 90 6076 533 3

BRES SPELENBOEK
Het boek voor het leiden en begeleiden van sportieve, recreatieve activiteiten.
Prijs: € 25,00 • ISBN 978 90 6076 506 7

BASISDOCUMENT BEWEGINGS-ONDERWIJS
Een onmisbaar boek voor de vakleerkrachten in het basisonderwijs en studenten in opleiding. Met uitwerking van twaalf leerlijnen.
Prijs: € 52,50 • ISBN 978 90 7233 536 4

Alle boeken zijn verkrijgbaar bij boekhandel en warenhuis

inclusief
CD-rom!

www.tirion.nl

DE VRIESEBORCH